

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARA
YÖNELİK HAZIRLANAN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ
KOORDİNATİF EĞİTİM PROGRAMININ ÇOCUKLARIN
SOSYAL DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ETKİSİ**

Pelin USTAOĞLU HOŞVER

DOKTORA TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Emre TÜREGÜN

DÜZCE, 2021

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARA
YÖNELİK HAZIRLANAN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ
KOORDİNATİF EĞİTİM PROGRAMININ ÇOCUKLARIN
SOSYAL DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ETKİSİ**

Pelin USTAOĞLU HOŞVER

DOKTORA TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Emre TÜREGÜN

DÜZCE, 2021

KABUL VE ONAY

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora Programı Çerçevesinde yürütölmüş olan *‘‘Otizm spektrum bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Hazırlanan Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programının Çocukların Sosyal Davranışları Üzerine Etkisi’’* adlı çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih:/..../....

TEZ SINAV JÜRİSİ

Başkan

Danışman

Üye

Üye

Üye

Yukarıdaki Tez, Yönetim Kurulunun/..../.... tarihi sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarında etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

16/02/2021

Pelin USTAOĞLU HOŞVER

TEŞEKKÜR

En iyi öğretmenler ne göreceğinizi söyleyenler değil nereye bakacağınızı gösterenlerdir. Zorlu doktora eğitimim sürecinde nereye bakmam gerektiğini bana göstererek hayalimin bir parçası olan çalışma alanım ile beni cesaretlendiren, tez konumun ilhamı olup yoluma ışık olan Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ'a, öğretirken kendini sevdiren, şefkati ve fedakârlığı ile eğitim hayatımdaki en büyük şansım olan, doktora eğitimimde bana bilgi, deneyim ve unutulmaz anılar bırakan ve herkesin karşına çıkmalı dediğim Dr. Öğr. Fidan ÖZBEY GÖKÇE'ye, canım hocam Dr. Öğr. Fidan Özbey'e, en danışmansız kaldığım zamanda beni geri çevirmeyen, yaşadığım zorluklar karşısında beni cesaretlendirip sakinleştirerek kaldığım yerden devam etmemi sağlayan sevgili danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Emre TÜREGÜN'e ve yine bu zorlu yolumda bana 'Hadi Pelin abla, hadi bitir şu tezini!' diye yoluma yoldaş bana kardeş olan Arş. Gör. Öznur KARA'ya, bir telefonumla iki elleri kanda olsa da koşup gelen hayatımın her anında yanımda olan aileme ve eşime, kapılarını bana açan, uygulama sürecimde desteklerini esirgemeyen Spor Kulübü Başkanı Sayın Ahmet Alp ve değerli eğitimlerine... Ve büyürlerken bazı zamanlarını kaçırdığım onların geleceği için çabaladığım bu zorlu yolda bana anlayış gösterip sabırla anne ilgisini bekleyen canım oğlum Ziya ve canım kızım Vera'ya sonsuz teşekkür ederim.

Ve iyi ki hayatımın bir parçası olduklarını sevgi ve saygı ile iletmek isterim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BEYAN	i
TEŞEKKÜR	ii
ŞEKİL LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ	vii
EKLER LİSTESİ	i
KISALTMALAR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	i
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi	3
1.3.1. Araştırmanın alt problemleri	3
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. ETİK	3
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Koordinatif Yetenekler	4
2.1.1. Kinestetik ayırlama (Beden yolu ile ayırt etme yeteneği)	4
2.1.2. Mekân uyumu/Oryantasyon (Boyutsal yön belirleme yeteneği)	5
2.1.3. Denge yeteneği	5
2.1.4. Karmaşık tepki yeteneği	5
2.1.5. Ritim yeteneği	6
2.3. Fiziksel Etkinlik Kartları	6
2.3. Otizm Spektrum Bozukluğu	11
2.3.1. Otizm spektrum bozukluğu tarihsel süreç	11
2.3.2. Tanım	12
2.3.3. Sınıflandırma	12
2.3.4. Yaygınlık	13
2.3.5. Otizm spektrum bozukluğunun nedenleri ve belirtileri	14
2.3.6. Otizm spektrum bozukluğu ve motor gelişim	15
2.3.7. Otizm spektrum bozukluğu tanılama değerlendirme ve yerleştirme	16
2.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Oyun, Spor ve Fiziki Etkinlikler	17
2.4.1. Bireyselleştirilmiş eğitim programlar geliştirme, izleme ve değerlendirme	17
2.5.2. OSB oyun spor ve fiziki etkinlikler öğretim yöntem ve teknikleri	22

2.6.Otizm Spektrum Bozukluğu ve Sporla İlgili Yapılan alışmalar	26
3. GEREÇ VE YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Modeli.....	30
3.2.Eylem Araştırması Süreci	31
3.3. Odak Alanın Belirlenmesi.....	33
3.4.Katılımcılar	34
3.4.1. Araştırmacı	36
3.4.2. Araştırmacının Rolü.....	37
3.4.3. Tez izleme komitesi üyeleri	38
3.4.4. Geçerlik komitesi üyeleri.....	38
3.4.5. Yardımcı öğretmen.....	39
3.4.6. Yardımcı gözlemci	39
3.5. Araştırma Ortamı.....	39
3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	40
3.6.1. İnanırlık ve doğruluk	40
3.6.2. Çeşitleme.....	41
3.6.3. Geçerlik	42
3.6.4. Güvenirlik	42
3.7. Etik.....	43
3.8. Veri Toplama	44
3.9. Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı.....	45
3.10. Sosyal Davranış Listesi.....	46
3.11. Video Kayıtları.....	46
3.12. Araştırma Günlüğü.....	47
3.13. Saha Notları	47
3.14. Toplantılar ve Görüşme.....	48
3.15. Geçerlilik Komite Toplantısı.....	49
3.16. Tez izleme Komitesi Toplantı Tutanakları	49
3.17. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler	49
3.18. Verilerin özömlenmesi	50
3.18.1. Veri toplama sürecinde verilerin toplanması ve özömlenmesi.....	50
3.18.2. Verileri özömlenme ve analiz etme.....	51
4. BULGULAR.....	53
4.1. Ziya'nın Grafik Analizi	53
4.2. Mahmut'un Grafik Analizi.....	62
4.3. Yasin'in Grafik Analizi	66

4.4. Ziya Tablo Analizi.....	67
4.5. Mahmut Tablo Analizi.....	73
4.6. Yasin Tablo Analizleri.....	79
4.7. Görüşme Tabloları.....	81
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	92
5.1. Ziya'ya Ait Sosyal Davranış Bulgularının Tartışılması.....	92
5.2. Mahmut'a Ait Sosyal Davranış Bulgularının Tartışılması.....	97
5.3. Yasin'e Ait Sosyal Davranış Bulgularının Tartışılması.....	99
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
6.1. Sonuç.....	103
6.2. Öneriler.....	103
7. KAYNAKLAR.....	105
8. EKLER.....	114

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Sarı Kart Ön Yüzü.....	7
Şekil 2: Sarı Kart Arka Yüz	7
Şekil 3: Mor Kart Ön Yüz.....	9
Şekil 4: Mor Kart Arka Yüz.....	9
Şekil 5 : Eylem Araştırmalarının Diyalektik Döngüsü.	33
Şekil 6: İzle Otizm Spor Kulübü	40
Şekil 7: Katılımcılar	36
Şekil 8: Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı Uygulaması	46
Şekil 9 : Video Kayıt Cihazı.....	47
Şekil 10 : Saldırma.....	53
Şekil 11: Bağırma	54
Şekil 12: Sızlanarak şikâyet etme	55
Şekil 13: Çağırıldığında bakma	56
Şekil 14: Davranışlarının, öğretmeni tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltme.....	57
Şekil 15: Öfke patlaması	58
Şekil 16: Anlamsız şekilde boşluğa bakma.....	59
Şekil 17: Ellerini amaçsız sallama	60
Şekil 18: Etkinliklere katılmayı reddetme.....	61
Şekil 19: Kendi etrafında dönme	62
Şekil 20: Koordinatif eğitim etkinlikleri esnasında öğretmeni ile etkileşim kurma	63
Şekil 21: İsmine tepki vermeme (Ayşe, Can, Zeynep)	64
Şekil 22: Çağırıldığında bakma	65
Şekil 23: Sızlanarak şikâyet etme	66

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Otizm spektrum bozukluğu ağırlık düzeyleri.....	12
Tablo 2: Ders plan örneği	20
Tablo 3: Katılımcılar	35
Tablo 4: Geçerlik komitesi toplantı tablosu.....	39
Tablo 5: Veri toplama aşamaları	45
Tablo 6: İşbirliği yapma.....	67
Tablo 7: Etkinliklere aktif olarak katılma.....	68
Tablo 8: Öğretmenin direktiflerini yerine getirme	69
Tablo 9: Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepki vermeme.....	70
Tablo 10: Göz kontağı kurma	71
Tablo 11: Öğretmenin hareketlerini izleme	71
Tablo 12: Etkinlikleri bağımsız olarak tamamlama	72
Tablo 13: Öğretmenin hareketlerini taklit etme	72
Tablo 14: Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepkisiz kalma (Karşısındaki gülümsediğinde gülümsemez).	73
Tablo 15: Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltme.....	74
Tablo 16: İş birliği yapma.....	75
Tablo 17: Öğretmenini dinleme	76
Tablo 18: Taklit etme	77
Tablo 19: Göz kontağı kurma	78
Tablo 20: İş birliği yapma.....	79
Tablo 21: Yönergeleri yerine getirme	79
Tablo 22: Soru 1: Çocuğunuzla 2 aydır koordinatif eğitim çalışmalarını yapıyoruz. Bu çalışmaların başladığı günden itibaren çocuğunuzun davranışlarında olumlu gözlemleniyor mu? Ne gibi değişiklikler?	81
Tablo 23: Soru 2: Bu çalışmaların başladığı günden itibaren çocuğunuzun davranışlarında olumsuz değişiklikler gözlemleniyor mu? Ne gibi değişiklikler?	82
Tablo 24: Soru 3: Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun sosyal davranışlarında etkisi ne oldu? Hangi sosyal davranışlarında farklılıklar gözlemleniyor?	83

Tablo 25: Soru 4: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun akranları ile etkileşimini nasıl etkiledi? Etkileşim davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?	84
Tablo 26: Soru 5: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun iletişim davranışlarını nasıl etkiledi? İletişim davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?	85
Tablo 27: Soru 6: Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunun paylaşma davranışlarını nasıl etkiledi? Paylaşma davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?	85
Tablo 28: Soru 7: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun iş birliği davranışını nasıl etkiledi? İş birliği davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?.....	86
Tablo 29: Soru 8: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun dinleme davranışını nasıl etkiledi? Dinleme davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?	86
Tablo 30: Soru 9: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun takıntılı (steorotipik) davranışını nasıl etkiledi? Takıntılı davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?	87
Tablo 31: Soru10: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun öfke kontrolü davranışını nasıl etkiledi? Öfke kontrolü davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?.....	87
Tablo 32: Soru 11: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun sorunlu davranışlarını nasıl etkiledi? Sorunlu davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?.....	88
Tablo 33: Soru 12: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunun kendini ifade etme davranışlarını nasıl etkiledi? Kendini ifade etme davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?	89
Tablo 34: Soru 13: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuza katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?	90
Tablo 35: Soru 14: Yürüttüğümüz bu çalışmayı diğer çocuklar için de tavsiye eder misiniz? Neden?	90
Tablo 36: Soru 15: Çocuğunun ilerleyen zamanlarda koordinatif eğitim programına devam etmesini ister misiniz?	91

EKLER LİSTESİ

EK 1: Ziya'ya Ait Örnek Ders Planı	114
EK 2: Mahmut'a Ait Örnek Ders Planı	117
EK 3: Ziya'ya Ait Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı	120
EK 4: Mahmut'a Ait Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı	123
EK 5: Yasin'e Ait Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı	126
EK 6: Gözlemciler Arası Güvenirlilik (Ziya).....	129
EK 7: Gözlemciler Arası Güvenirlilik (Mahmut).....	130
EK 8: Gözlemciler Arası Güvenirlilik (Yasin).....	131
EK 9: Etik Kurul İzni	132
EK 10: Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı İzin Onayı.....	134
EK 11: İzle Otizm Spor Kulübü İzin Onayı.....	135
EK 12: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formları.....	136
EK 13: Sosyal Davranış Listesi.....	139
EK 14: Yansıtıcı Günlük.....	140
EK 15: Saha Notları	141
EK 16: Yarı Yapılandırılmış Görüşme	142
EK 17: Geçerlik Komite Toplantı Örneği.....	143

KISALTMALAR

BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
FEK	Fiziksel Etkinlik Kartları
OSB	Otizm Spektrum Bozukluğu
SDKL	Sosyal Davranış Kontrol Listesi
UFA	Uyarlanmış Fiziksel Aktivite

ÖZET

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK HAZIRLANAN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ KOORDİNATİF EĞİTİM PROGRAMININ ÇOCUKLARIN SOSYAL DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ETKİSİ

Pelin USTAOĞLU HOŞVER
Doktora Tezi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Tez Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Emre TÜREGÜN
Şubat 2021, 141 sayfa

Bu çalışma otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programının otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 3 çocuğun sosyal davranışları üzerine etkisi incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla otizm spektrum bozukluğu tanısı almış ikisi beş, biri yedi yaşında olan üç çocuk araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması ile desenlenmiştir. Çalışma kapsamında sekiz haftalık bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı hazırlanmış ve her bir çocuğa haftada üç gün 30 dk bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı uygulanmıştır. Çalışmada video kayıt, saha notları, günlük, tez izleme komite toplantıları, geçerlilik komite toplantıları ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ile çalışma verileri elde edilmiştir. Video kayıtları hafta hafta izlenerek öğrencilerin gelişimleri listede değerlendirilmiş ve daha sonra sayısal veri elde edilen davranışlar grafikleştirilmiş, gözle görülebilen değişimler ise davranışın gözlemlendiği süre belirtilerek tablolaştırılmıştır. Çalışma sonucunda Ziya'nın saldırgan, bağırma, sızlanarak şikâyet etme, çağırıldığında bakma, davranışlarını istenilen şekilde düzeltme, öfke patlaması, anlamsız şekilde boşluğa bakma, ellerini amaçsız sallama, etkinleri katılmayı reddetme, öğretmen ile etkileşim kurma, ismine tepki vermeme davranışlarında; Mahmut'un kendi etrafında dönme, çağırıldığında bakmama, öğretmeni ile etkileşim kurma, ismine tepki vermeme davranışlarında; Yasin'in sızlanarak şikâyet etme ve gözlemlenebilen olumsuz davranışlarında azalma meydana gelmiştir. Sonuç olarak bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programının otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal davranışlarında olumlu gelişim sağladığı içerik analizi ile tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim, Eylem Araştırması, Fiziksel Etkinlik Kartları, Otizm Spektrum Bozukluğu, Sosyal Davranış

ABSTRACT

THE EFFECT OF THE COORDINATIVE EDUCATION PROGRAM FOR CHILDREN WITH COMMON DEVELOPMENTAL DISORDERS ON THE SOCIAL BEHAVIOR OF CHILDREN

Pelin USTAOĞLU HOŞVER

Doctoral Thesis, Department of Physical Education

Thesis advisor: Asst. Prof. Dr. Emre TÜREGÜN

Şubat 2021, 141 pages

This study was carried out to examine the effect of an individualized coordination education program prepared for children with autism spectrum disorder on the social behaviors of 3 children diagnosed with autism spectrum disorder. For this purpose, three children, two five years old and one seven years old, diagnosed with autism spectrum disorder were included in the study. The research was designed with action research, which is one of the qualitative research methods. Within the scope of the study, an eight-week individualized coordinative education program was prepared and each child received an individualized coordinative education program for 30 minutes three days a week. In the study, study data were obtained through video recording, field notes, diary, thesis monitoring committee meetings, validity committee meetings and semi-structured interviews. By watching the video recordings week by week, the development of the students was evaluated in the list, and then the behaviors from which numerical data were obtained were plotted, and the visible changes were tabulated by indicating the period during which the behavior was observed. As a result of the study, in Ziya's behaviors of attacking, yelling, whining, complaining, looking when called, correcting his behavior as desired, bursting in anger, looking at the space in a meaningless way, waving his hands without purpose, refusing to participate in activities, interacting with the teacher, not reacting to his name; In Mahmut's behavior of turning around, not looking when called, interacting with his teacher, not reacting to his name; There has been a decrease in Yasin's complaining and observable negative behaviors. As a result, content analysis revealed that the individualized coordinative education program improved the social behaviors of children with autism spectrum disorder.

Keywords: Individualized Coordinative Education, Action Research, Physical Activity Cards, Autism Spectrum Disorder, Social Behavior

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Otizm spektrum bozukluğu, ilk olarak 1943 yılında Amerikalı psikiyatristi Leo Kanner tarafından ‘‘Erken Çocukluk Otizmi’’ olarak tanımlanmıştır¹. Otizm spektrum bozukluğu 1980’li yıllara kadar yaygınlığı 10.000’de 4 kadar olan nöro-gelişimsel bozukluk olarak kabul edilmekteydi². Ancak daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalarda ise otizm spektrum bozukluğunun görülme sıklığının gün geçtikçe arttığını göstermektedir. Yakın zamanda yapılan çalışmalarda ise otizm spektrum bozukluğu tanısı konulan bireylerin sayısının 10.000’de 20 kadar olduğu belirlenmiştir. Her 160 bireyden birisinde yaygın gelişimsel bozukluk tanısı konulduğu anlamına gelmektedir³. Otizm spektrum bozukluğu diğer adlandırma şekliyle Otizm spektrum bozukluğu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de adı çok sık duyulan nöro-gelişimsel bozukluk kategorisinde yer almaktadır⁴. Otizm spektrum bozukluğu, önlem alınmadığında otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylerin hayatlarını pek çok açıdan olumsuz yönde etkileyen davranışları vardır. DSM-III (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) olarak bilinen ve Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından daha önce öne sürülen bu olumsuz özellikler, Kanner’ın kendine özgü tanımlamalarına bağlı kalınarak şu şekilde düzenlenmiştir. A) Sosyal etkileşimdeki yetersizlikler: Çevresindeki bireylerin farkında olmama, kendisinin rahat ve güvenli olabileceği ortamı seçme becerisinin olmayışı, taklit davranışının yetersizliği ya da hiç olmaması, sosyal oyun davranışının yetersizliği ya da hiç olmaması, arkadaşlık ilişkilerinde yetersizlik. B) Dil, iletişim ve sembolik gelişimde normalden farklı olma, karşılıklı iletişimin olmaması, sözel olmayan normal dışı iletişimin kurulması, yaratıcılığın olmaması, sözel dilin kullanımındaki farklılık, konuşmanın içeriği ve şekilde normalden farklılık, karşılıklı diyalog kurmada yetersizlik. C) İlgilerinin ve ilgilenilen etkinliklerin sınırlı sayıda olması: stereotip hareketler sergilemesi, nesnelerin daha çok ayrıntılarıyla ilgilenme, çevredeki değişikliklere karşı tepki gösterme, günlük yaşamla ilgili alışkanlıkların değişimine karşı çıkmama, ilginin son derece sınırlı olması¹.

Bu olumsuz davranışların sportif becerinin ön koşulu olan koordinatif eğitim ile kontrol altına alınacağı düşünülmektedir.

Koordinatif eğitimle birlikte otizm spektrum bozukluğu olan çocukların iskelet kasları ile merkezi sinir sisteminin bir amaca yönelik olarak uyum halinde çalışması ve hareket akıcılığının yönlendirilmesi koordinasyon özelliği vasıtasıyla sağlanabilmektedir⁵.

Koordinatif yetenekler reaksiyon, denge, ritim, oryantasyon, ayırt etme veya farkındalık), bağlama ve adaptasyon yeteneğidir. Ancak bağlama ve adaptasyon yeteneği hariç tutularak genelde beş temel başlıkta toplanır⁶. Koordinatif yetenekler sportif performans için ön koşuldur⁷.

Sporda, bireylerin sosyal davranışlarının gelişimleri için önemli parçalardan biridir. Bu araştırmanın sonucunda otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin olumsuz sosyal davranışları koordinatif eğitimle desteklenip geliştirilebileceği, oluşturulan olumlu sosyal davranışla birlikte otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin toplumun bir parçası olarak toplumla adaptasyonu sağlanabileceği ve alan yazına bu konuyla ilgili katkısının olacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisini incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Yapılan alan yazın taramasında son zamanlarda otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin sayısının önemli bir oranda arttığı ve henüz bir tedavi yönteminin bulunmadığı görülmektedir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların en belirgin özelliklerinden birinin de sosyal davranış bozukluğu olduğu alan yazında belirtilmektedir. Bu çalışmada otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerindeki etkisini incelemek hedeflenmiştir. Bu kapsamda önce Türkiye sonra Düzce ili genelinde alan yazın taraması yapılmıştır. Ayrıca otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanmış bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı üzerine yapılmış çalışmalara rastlanmamıştır ve bu kapsamda bu araştırmanın yapılan diğer çalışmalardan farklı bir özellik taşıyacağı ve aynı zamanda bu özgünlüğü ile spor kulüplerine, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitimi ile ilgilenen bireylere, sivil toplum örgütlerine, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik çalışmayı hedefleyen spor uzmanlarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi

‘‘Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerinde etkisi var mı?’’dır sorusu bu çalışmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.3.1. Araştırmanın alt problemleri

1. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar için hazırlanan olan bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programının planlama ve yürütme süreci nedir?
2. Bireyselleştirilmiş koordinatif eğitiminin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal davranışlarına etkisi nedir?
3. Bireyselleştirilmiş koordinatif eğitiminin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal davranışları üzerinde etkisi hakkında aile üyelerinin görüşleri nelerdir?

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, ikisi beş biri yedi yaşlarında daha önce hiç bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim almamış otizm spektrum bozukluğu olan ve ailelerinden izin alınan üç çocuk ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma sekiz hafta ile sınırlandırılmıştır.

1.5.ETİK

1. Araştırmanın yapılması için Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kuruldan gerekli izinler alınmıştır.
2. Araştırmanın uygulamalarının yapılması için özel bir spor kulübünden gerekli izinler alınmıştır.
3. Araştırmanın yapılması için otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ailelerinden gönüllü onay formu alınmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Koordinatif Yetenekler

Koordinatif yetenekler teknik bir davranışın düzgün bir şekilde yapılması için idare edici ve yönlendirici olarak görev alan, zor hareketlerin yapılmasında, öğretilmesinde, öğretilme hızında belirleyici bir rol oynayan ve bu sebeple de sportif hareketlerin ön koşulu olarak görülen yeteneklerdir⁸. Koordinatif yeteneklerin önemi, farklı şartlardaki hareketlere hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmede, öğrenmede, çalışma basamaklarında karmaşık hareketlerin şekillendirilmesini kolaylaştırmada, sportif tekniğin öğretilme süresinde, temposunda ve kalitesinin devamlılığında, yorgunluk ve sakatlıkları önlemede ortaya çıkmaktadır⁸.

Kendiliğinden gelişmeyen fakat geliştirilebilir özellikte olan koordinatif yetenekler hareketteki beceri düzeyinin belirleyicilerindedir. Koordinatif yeteneklerin beceriyi sergilemekteki önemini vurgulayan Topkaya, algısal motor gelişim temeline dayanan koordinatif yetenekleri beş farklı özellik açısından ele almaktadır. Bu yetenekler kinestetik ayırlama (beden yolu ile ayırt etme yeteneği), mekân uyumu/oryantasyon (boyutsal yön belirleme yeteneği) denge yeteneği, karmaşık tepki yeteneği, ritim yeteneği şeklinde sıralanabilir⁹.

2.1.1. Kinestetik ayırlama (Beden yolu ile ayırt etme yeteneği)

Kinestetik ayırlama, bir hareketin farklı şekilde uygulanmasına ilişkin bedensel algıyı içermektedir. Vücudun veya vücudun bir parçasının ilgili hareketin farklı şekillerini defalarca uygulaması ve her uygulama için ayrı ayrı içsel bir dönüt yaşamış olması kaslardan gelen bildirimleri algılayabilmesini sağlar. Farklılaştırma yoluyla arttırılabilen hareketin beceri kalitesi, bedensel duyumsama/hissetme bileşeninin küçük yaşlarda (okulöncesi ve ilkokul) oluşturulmasına bağlıdır. Vücudun hareketi hissedebilir hale gelmesiyle tamamlanan bir hareket öğrenilmiş bir beceriye dönüşmektedir. Bu dönemlerde çocuğun gelişim düzeyine uygun hareketleri deneyimlemesine fırsat vermek ve bu hareketleri çeşitlendirerek farklılaşma sağlamak kinestetik ayırlama açısından önemlidir⁹.

2.1.2. Mekân uyumu/Oryantasyon (Boyutsal yön belirleme yeteneği)

Oryantasyon yeteneği, hareketin mekânsal boyutlar (en, boy, yükseklik) ile ilgili bilgilerini içeren ve bu bilgiler doğrultusunda hareketin yönlendirilmesini ve uygulanmasını esas alan bir yetenektir. Beceriye uyguladığı mekânın özelliklerinin farkında olan kişinin becerileri genel olarak daha anlamlı iken mekânsal algısızlık yaşıyan birey beceriyi amaca uygun şekilde uygulamakta olumsuzluklar yaşamaktadır. Alan farkındalığı ile ilgili yapılan etkinlikler, önemli bir koordinatif yetenek olan oryantasyon yeteneğinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Hareketin uygulanacağı mekânın farklı bölgelerinden yapılacak farklı alıştırmalar sayesinde kişinin mekân algısı geliştirilebilir⁹.

2.1.3. Denge yeteneği

Denge yeteneği, koordinatif gelişim için gerekli olan, değişken durumlara karşı pozisyonunu koruyabilmek anlamına gelen, ağırlık merkezi değişimleri gibi sebeplerden dolayı sürekli bozulma eğilimde olan ancak vücut hareketlerini yapabilmek için de korunması gereken bir yetenektir. Günlük yaşamın gerektirdiği denge ihtiyacına çoğunlukla sahip olmamıza rağmen söz konusu bir psikomotor etkinlik olduğunda, ilgili etkinliğin gerektirdiği dengeyi sağlamak için koordinatif yeteneklerden olan denge yeteneğinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulur⁹.

2.1.4. Karmaşık tepki yeteneği

Daha önce yapılmış hareketlere bağlı olarak veya mevcut duruma bağlı alınan sinyaller sonucu, hareketin en kısa sürede ve durumun gerektirdiği en uygun şekilde tekrar yapılması olarak tanımlanmaktadır. Karmaşık tepki yeteneği içsel uyaran ile uyarıya verilen tepki arasındaki süreyi kapsar. Uyaran ile tepki arasındaki sürenin kısalığı karmaşık tepki yeteneğinin gelişmişliği ile açıklanabilir. Karmaşık tepki yeteneğinin geliştirilmesi için, aynı hareketin benzer durumlarda tekrarı ile farklı durumlarda nasıl yapılması gerektiği ile ilgili etkinliklerden faydalanılabilir⁹.

2.1.5. Ritim yeteneği

Ritim yeteneği, hareketin akıcı olarak ve aynı frekans boyutu tekrarına dayalı sürdürülebilirliği şeklinde tanımlanmaktadır. Hareketin kendi içinde var olan zamansal dinamiğinin algılanma, kaydedilme ve uygulanma durumu yani ritim yetisi önemli bir koordinatif yetenektir. Hareket ritmi denilen olay, hareketin zamansal boyut içinde gerçekleştirilmesidir. Ritim yeteneği hareketin zamansal boyutunu ifade ettiğinden dolayı aynı zamanda zamanın farkında olmak anlamına da gelir ve ritme uygun yapılan hareketin görsel algılama açısından da doğru olarak yapıldığı söylenebilir⁹.

2.3.Fiziksel Etkinlik Kartları

Ülkemizde 2013-2014 eğitim öğretim yılı itibari ile güncellenen beden eğitimi öğretim programında öğretmen ve öğrencilere ders kapsamında yardımcı olmak adına hazırlanmış olan fiziksel etkinlik kartları, ilk olarak İngiltere’de kullanılmaya başlanmıştır¹⁰.

Fiziksel etkinlik iki renk grubundan (sarı ve mor) oluşmaktadır. Sarı kartların içeriğini öğretmen kartı, temel hareket becerileri kartları, temel hareket kavramları kartları, birleştirilmiş hareketler kartları, sağlık anlayışı kartları, spor engel tanımaz kartı ve fiziksel etkinlik ve beslenme piramidi kartı oluşturur iken; mor kartların içeriğini öğretmen kartları, file ve raket oyunları, hücum oyunları, vurma ve yakalama oyunları, etkin katılım, sağlık anlayışı ve spor engel tanımaz kartı oluşturmaktadır¹⁰.

Ön ve arka yüzden oluşan fiziksel etkinlik kartlarının ön yüzlerinde hareket ve oyunların kısa açıklamalarıyla birlikte görsel olarak hazırlanmış çizimlerine, hangi ekipmanların kullanılacağı ve güvenliğin nasıl sağlanacağı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kartların arka yüzünde ise öğrenme anahtarı (hareketlerde dikkat edilmesi gereken noktalar), çeşitlendirme (kolaylaştırma/zorlaştırma), değerlendirme ve iyileştirme, sağlık anlayışı başlıkları yer almaktadır. Aşağıda iki fiziksel etkinlik kartı grubuna ait ön ve arka yüzden oluşan kart örneklerine yer verilmiştir¹⁰.

1 Temel Hareket Becerileri - Yer Değiştirme Hareketleri Yürüme I

Güvenlik:
Yüksek zeminde yürüme etkinliğinde öğrencinin yanında durarak ya da zemini kaplayarak oyun alanını güvenli hale getirin.

Ekipman:
İpler, eğimli düzlemler, çemberler, kâğıtlar, farklı yükseklikte jimnastik sıraları, tebeşirler, düdük, davul, tef vb.

Şekil 1: Sarı kart ön yüzü

1 Temel Hareket Becerileri - Yer Değiştirme Hareketleri Yürüme I

Öğrenme Anahtarları

- Vücut dik durmalı, gözler karşıya bakmalı.
- Kollar doğal, rahat ve gövdeden çok açılmayacak şekilde sallanmalı.
- Ayaklar düz, vücut fazla yukarı aşağı yaylanmadan kesintisiz ve rahat adımlarla yürünmeli.

Değerlendirme ve İyileştirme

- Çocukları;**
- Doğru yürümenin neden önemli olduğunu tartışmaya / konuşmaya,
 - Farklı yürüme türleri (geriye, yana vb.) üretmeye,
 - Birbirlerinin hareketlerini gözlemlemeye ve doğru vücut şekliyle yürüyen öğrencilerin yürüyüşlerini tekrar etmeye,
 - Belirli bir süre / mesafe kesintisiz yürümeye teşvik edin.

Çeşitlendirme

Daha Kolay...

- 1 Yavaş tempoda, kısa adımlarla yürümek
- 2 Hafif ve küçük malzeme taşıyarak yürümek
- 3 Yürüme mesafesini kısaltmak
- 4 Tek yöne doğru yürümek
- 5 Düz ve sert zeminde yürümek
- 6 Tek başına yürümek

Daha Zor...

- 1 Hızlı tempoda, uzun adımlarla yürümek
- 2 Daha ağır ve büyük malzeme taşıyarak yürümek
- 3 Yürüme mesafesini uzatmak
- 4 Farklı yönlerde yürümek
- 5 Yumuşak zemin ve engebeli alanda yürümek
- 6 Eşle, grupta el ele tutuşarak uyumlu ve ritmik bir şekilde yürümek

Sağlık Anlayışı

- Çocukları;**
- Sağlıklı olmak için günlük hayatta yürümenin önemini tartışmaya teşvik edin.

G

Görev

E

Ekipman

M

Mekân

I

İnsan

Şekil 2: Sarı kart arka yüzü

Sarı kartlardaki etkinlikler yer değiştirme hareketleri, dengeleme hareketleri, nesne kontrolü gerektiren hareketler, birleştirilmiş hareketler ve spor engel tanımaz kartından oluřmaktadır¹⁰.

Yer değiştirme hareketleri yürüme I, yürüme II, koşma, atlama-sıçrama, adım al-sek, galop-kayma, yuvarlanma ve tırmanma olmaz üzere sekiz farklı hareketten oluřmaktadır¹⁰.

Dengeleme hareketleri, eğilme, esnetme, dönme-salınım, ağırlık aktarımı, atlama-konma, başlama-durma, statik-dinamik denge, duruş-oturuş ve itme-çekme olmak üzere dokuz farklı hareketten oluřmaktadır¹⁰.

Nesne kontrolü gerektiren hareketler ise topa alışma çalışmaları, atma-tutma, yakalama, ayakla vurma, yuvarlama, durdurma-kontrol, top sürme, raketle vurma, uzun saplı araçla vurma olmak üzere dokuz farklı hareketten oluřmaktadır¹⁰.

Birleştirilmiş hareketler, kuyruk yakalama/top toplama oyunu, bayrak yarışı oyunları, hedef oyunları, atma-vurma oyunları, yuvarlama-tutma oyunları, tırtıl yakan topu ve hareketli hedef vurma oyunlarından oluřmaktadır¹⁰.

Sarı kartların arka yüzünde ise kartların ön yüzünde verilen hareket ya da oyunlarda dikkate alınması gereken öğrenme anahtarı, etkinliklerin çeşitlendirilmesine dair bilgiler, sağlık anlayışı, etkinliğe ait değerlendirme ve iyileştirme bulunmaktadır¹⁰.

Öğrenme Anahtarı: Çocukların beceri kazanımları ve bu kazanımların geliştirilmelerine katkı sağlayacak temel öğretim içeriklerinden oluřmaktadır¹⁰.

Çeşitlendirme: GEMİ kelimesinin baş harflerinden oluşan anahtar kelime sunularak; Görev, Ekipman(malzeme), Mekân (Kişisel-Genel Alan) ve İnsan dört ana başlıktan oluşmaktadır. GEMİ kelimesinin baş harflerinden yola çıkarak hareketlerin ve oyunların çeşitlendirilmesi sağlanmaktadır. Öğretmenlere hareket ve oyunların öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak daha kolay ve daha zor şeklinde çeşitlendirmelerine destek olan öneriler sunulmaktadır¹⁰.

Değerlendirme ve İyileştirme: Çocukların gelişimlerine katkı sağlamak için öğretimlere yapılandırmacı anlayışı destekleyen değerlendirme iyileştirme imkânı sunulmaktadır¹⁰.

Sağlık Anlayışı: Çocuklara bedenlerinin farkına varmalarını sağlanarak etkinlik öncesinde, sırasında ve sonrasında sağlıklarını korumaları için farkındalık oluşturacak bilgiler sunulmaktadır¹⁰.

1 Hücum Oyunları Hazine Sandığı

AÇIKLAMA

- İkişerli oyuncudan oluşan dört takım oluşturulur.
- Oyun kare bir alanda oynanır.
- Eşlerden biri sırayla ortadaki hazine sandığından (çemberin içi) koşarak topu alır ve kendi alanına geri dönerek topu kendi hazine sandığına koyar.
- Oyuncular her seferinde hazine sandığından bir top alır ve aldığı topa göre taşıma şeklini uygular.
- Ortadaki hazine sandığı boşaldığında takımlar kendi hazine sandıklarındaki topları ortadaki hazine sandığına tek tek geri götürürler.
- Oyuncular saat yönünde yer değiştirerek oyuna tekrar başlarlar.

ÖĞRETİMSEL UYARLAMA

Hareket engeli ve koordinasyonu zayıf olan oyuncular için mesafe kısaltılabilir. Engel durumuna uygun taşıma şekli kullanılabilir. Hazine sandığı yerden yüksek bir yere konulabilir.

Güvenlik: : Hazine sandığının (çember) yeterli büyüklükte olmasına özen gösterin. Takımlar arasında uygun mesafe olmasını sağlayın.

Ekipman: Çeşitli toplar, çemberler, raketler, uzun saplı araçlar, tebeşirler.

Şekil 3: Mor kart ön yüz

1 Hücum Oyunları Hazine Sandığı

Öğrenme Anahtarı

A. Beceri Öğrenme

- Diğer oyuncuların ve alanın kontrolü için baş yukarıda olmalı.
- Seçilen malzemeye uygun taşıma şekli (yuvarlama, sürme, paslaşma vb.) kullanılmalı.

B. Taktik Öğrenme

- Eşler arasında uygun paslaşma tekniğinin seçilmesi.

Değerlendirme ve İyileştirme

Çocukları;

- Oyun ile ilgili güçlü ve zayıf yönlerini söylemeye,
- İş birliği yapmanın önemini tartışmaya,
- Takımın başarısı için alternatif yöntemler önermeye,
- Farklı taşıma şekillerini geliştirecek çalışmalara ve uygulamalara teşvik edin.

Çeşitlendirme

Daha Kolay...

- ① Yürümek veya yavaş tempoda koşarak oynamak
- ② Taşınması kolay malzeme kullanmak
- ③ Merkezden kenarlara olan mesafeyi azaltmak
- ④ Paslaşmadan oynamak

Daha Zor...

- ① Engeller kullanmak
- ② Top sayısı ve çeşidini artırmak
- ③ Merkezden kenarlara olan mesafeyi artırmak
- ④ Savunmaya karşı oynamak

Sağlık Anlayışı

Çocukları;

- Sağlıklı ve sağlıksız yiyeceklere ait görsel materyaller hazırlamaya,
- Hazırlanan materyalleri kullanarak hazine sandığına benzer oyun oynamaya,
- Oyunun ardından sağlıklı yiyeceklerin yararları ve sağlıksız yiyeceklerin zararları hakkında tartışmaya teşvik edin.

G

Görev

E

Ekipman

M

Mekân

I

İnsan

Şekil 4: Mor kart arka yüz

Mor kartlar hücum oyunları, file ve raket oyunları, vurma ve yakalama oyunları, etkin katılım başlıkları altında yer alan etkinliklerden oluşmaktadır¹⁰.

Hücum oyunları hazine sandığı, labirentten çıkma, pas ver, 1-2-3-4..., beş pas, paslı ebelemece, boşluğu bul, alanı koru, kanat oyunu, çizgide top ve spor engel tanımaz kartından oluşmaktadır¹⁰.

File ve raket oyunları, hazır mısın, uçan toplar, seken topu karşılama, servis at, servis karşıladım, uzağa/yakına/yana, ikiye iki, puanı kazan ve spor engel tanımaz kartından oluşmaktadır¹⁰.

Vurma ve yakalama oyunları at/izle/yakala, koşan top, hedefi vur, hızlı koş/güvenli yakala, hedefe fırlat, isabetli atış, zincirleme atış, Şırnak beyzbolu ve spor engel tanımaz kartından oluşmaktadır¹⁰.

Etkin katılımın içeriğinde geleneksel çocuk oyunları (yedi kule, hamam kubbe, çember çevirme/ayakkabı saklama), açık alan oyunları (iş birliği yapalım, yönümüzü bulalım, problemi çözdüm, uçan daire), dans ediyorum (adımlar, yer değiştirmeler/dönüşler, grup dansları), kültürümü tanıyorum (Kafkas, zeybek, atabarı), biz bir takımız (iletişim oyunları, eşini yönlendir, puan topla) etkinlikleri yer almaktadır¹⁰.

Mor kartların arka yüzeylerinde sarı kartta olduğu gibi 4 ana başlık kullanılmaktadır. Öğrenme anahtarı, çeşitlendirme, değerlendirme ve iyileştirme, sağlık anlayışı¹⁰.

Sarı kartlardan farklı olarak:

Öğrenme Anahtarı: Çocukların becerilerini arttırmayı amaçlayan hususlara dikkat çekilmektedir. Çocuklara taktik öğretimi sağlanarak farklı durumlarda uygulama fırsatı sunulmaktadır¹⁰.

Çeşitlendirme: Etkinliklerin ve oyunların farklılaştırarak GEMİ kelimesinin baş harfleriyle 4 ana başlık sunulmaktadır. GEMİ kelimesinin baş harflerinden yola çıkarak hareketlerin ve oyunların çeşitlendirilmesi sağlanmaktadır. Öğretmenlere etkinliklerin ve oyunların öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak daha kolay ve daha zor şekilde çeşitlendirmelerine destek olan öneriler sunulmaktadır¹⁰.

Değerlendirme ve İyileştirme: Çocukların gelişimlerine katkı sağlamak için öğretmenlere yapılandırmacı anlayışı destekleyen değerlendirme iyileştirme imkânı sunulmaktadır¹⁰.

Sağlık Anlayışı: Çocuklara bedenlerinin farkına varmalarını sağlanarak etkinlik öncesinde, sırasında ve sonrasında sağlıklarını korumaları için farkındalık oluşturacak bilgiler sunulmaktadır¹⁰.

2.3. Otizm Spektrum Bozukluğu

2.3.1. Otizm spektrum bozukluğu tarihsel süreç

İlk vakanın tespitinden bu zamana kadar 80 yıla yakın bir süre geçmiştir ve Yunanca öz, kendi gibi ve benlik anlamı taşıyan “otos” kelimesinden türeyen “otistik ve otizm” terimlerini ilk kez 1910’larda İsveçli Psikiyatrist Eugen Bleuler tarafından kendisini dış dünya kapatan bireyler için kullanılmıştır¹¹.

1938 yılında Amerikalı psikiyatrist Leo Kanner tarafından otizmle ilgili ilk makale yazılmıştır ve yaptığı araştırmasında beş yaşındaki erkek hastası ile ilgili şu notlara yer vermiştir “*Donald gülümseyerek, parmaklarını havada çapraz yaparak, parmaklarıyla stereotipik hareketler yaparak dolaştı. Üç notalı bir melodiyi fısıldayarak, başını bir yandan diğer yana salladı. Döndürmek için ele geçirdiği her şeyi büyük bir zevkle döndürdü... Bir odaya alındığında insanları tamamen göz ardı etti ve anında nesnelere yöneldi, tercihen döndürülebilen nesnelere...*”. Kanner daha sonraki yıllarda yaptığı araştırmalarında beş yaşındaki hastasına benzer hastalarla ilgilenerek 11 hastadan oluşan yeni bir vaka serisi yayınlamıştır. 1943 yılında yayınladığı bu çalışmada: 11 çocuğun fiziksel anlamda normal gelişim gösteren çocuklardan herhangi bir farklılık taşımadıklarını ancak stereotipik hareketler sergilediklerini, hafızalarının güçlü olmasına karşın hayal kurma becerilerinin olmadığını, rutin düzenlerini sergilemek konusunda ısrarcı olduklarını ve konuşma becerilerinde gecikme olduğunu yayınlamıştır. Bu çocukların durumunu ‘otizm’ olarak adlandıran Kanner, yaptığı gözlemler sonucunda “buzdolabı anne” diye adlandırdığı çocuklarıyla ilgilenmeyen ve soğuk yapıya sahip annelerin çocuklarına karşı şefkatsiz olmasına karşı çocukların geliştirerek kişiselleştirdiği tepkili davranışlar olduğunu öne sürmüştür¹². Kanner’ın “buzdolabı anne” tanımını destekleyen başka bir açıklama 1967’de Bruno Bettelheim tarafından yapılmış olup bu iki bilim adamının yapmış olduğu açıklamalar birbiriyle örtüşmesiyle birlikte otizmin nedeni olarak açıklanmaya başlanmıştır¹³.

Bu durum psikolog Bernard Rimland’ın 1956 yılında otizmlili oğlunun doğmasıyla birlikte, anne ve babanın tutumdan bağımsız olarak oğlunun doğumundan itibaren sergilediği belirtiler karşısında genetik bileşenle alakalı organik bir hastalık olduğunu iddia etmiştir ve bu görüşü destekleyen otizmlili çocuğa sahip aileler 1965 yılında Bernard Rimland öncülüğünde “*Amerika Otizm Cemiyeti*”ni kurmuşlardır¹⁴.

1978 yılında Michael Rutter, otizmi aynılıkta ısrarcılık, dil iletişim becerilerinde bozukluk ve sosyal ilişkilerde eksilik olarak 3 ana başlıkta tanımlayarak DSM-III'teki tanımın temelini oluşturmuştur. 1994 yılında DSM-IV'te Yaygın Gelişimsel Bozukluk başlığı altında: Asperger Sendromu, Otistik Bozukluk, Rett Sendromu, Dezintegratif Bozukluk ve Başka Türü Adlandırılmayan Yaygın Gelişimsel Bozukluk olarak 5 tanı altında yer verilmiştir¹⁵.

DSM-IV'den sonra DSM-V'de OSB tanı kriterlerinde bireylerin tanınmasında destek odaklı yaklaşıma geçilmiştir. DSM-V'de otizm spektrum bozukluğu ‘*hafif düzeyde destek ihtiyacı olan bireyler, orta düzeyde destek ihtiyacı olan bireyler ve yoğun düzeyde destek ihtiyacı olan bireyler*’ olmak üzere üç grupta ele alınmıştır¹⁶.

2.3.2. Tanım

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), bireylerin erken çocukluk döneminde başlayan bilişsel, duyuşsal, sosyal ve motor gelişimsellerinde eksikliklerle kendini ortaya çıkaran nörogelişimsel bozukluktur¹⁷.

OSB, doğumda ya da erken çocukluk döneminde ortaya çıkan bireylerin hayatını olumsuz yönde etkileyerek diğer insanlarla sosyal ilişki ve iletişim kurmasını engelleyerek dil gelişiminde ve davranışlarında gecikmeye neden olan ileri düzeyde karmaşık gelişim yetersizliğidir¹⁸.

OSB, bireylerin iletişim kurma becerilerini, sosyal gelişim süreçlerini olumsuz yönde etkileyerek bireylerde davranış problemlerine yol açan hayatı boyunca devam eden nörogelişimsel bozukluktur¹⁹.

Kişiden kişiye değişmesi nedeniyle DSM ‘yle birlikte spektrum bozukluğu olarak da tanımlanan, sınırlı ilgi alanları, bireylerde yineleyici davranışlar, sosyal becerilerde ve iletişimde yetersizlik olarak nitelendirilen gelişim bozukluğudur¹⁵.

2.3.3. Sınıflandırma

Otizm spektrum bozuklarının sınıflandırılması aşağıdaki tabloda ağırlık düzeyleri ile verilmiştir¹⁶.

Tablo 1: Otizm spektrum bozukluğu ağırlık düzeyleri

Otizm Spektrum Bozukluğu Ağırılık Düzeyleri

Ağırılık Düzeyi	Toplumsal İletişim	Kısıtlı, Yineleyici Davranışlar
Üçüncü Düzey ‘Çok Önemli Ölçüde Desteği Gerekir.’	Toplumsal iletişim becerileri sözel ve sözel olmayan iletişim becerileri olmak üzere iki gruba ayrılır ve bu becerilerdeki ağır eksiklikler toplumsal etkileşimde yetersizliğe yol açar ve başkalarından gelen iletişime kapalıdır. İletişim başlatmak için birkaç kelime kullanan, toplumsal ihtiyaçları karşılamak adına nadiren etkileşim başlatan, doğrudan tepkilerde bulunan bir kişidir.	Odak ve yaptığı eylemleri değiştirmede büyük sıkıntı yaşar. Bütün alanlarda işlevselliği belirgin olarak bozacak şekilde davranışlarında esneklik göstermez, karşılaştığı değişikliklere aşırı direnç gösterir.
İkinci Düzey ‘Önemli Ölçüde Desteği Gerekir.’	Toplumsal iletişim becerilerinde sahip olunan ağır eksiklikler; destek almasına rağmen toplumla etkileşiminde bozukluklar görülen, toplumsal ilişki kurmada olağandışı tepkilerde bulunan ya da çok az tepki veren, yalın cümlelerle kendini ifade edebilen, kısıtlı özel ilgileri ile sınırlı düzeyde etkileşimde bulunan ve sözel olmayan ilişkilerde garipsenecek tepkilerde bulunan kişidir.	Odak ve yaptığı eylemleri değiştirmede büyük sıkıntı yaşar. Sıradan bir gözlemcinin de gözlemleyebileceği düzeyde davranışlarında esneklik göstermeme ve yineleyici davranışlarda ısrarcılık davranışları gösterir.
Birinci Düzey ‘Desteği Gerekir.’	Destek almadığında toplumsal etkileşimi başlatmakta zorluk çeken, toplumla ilişki kurmada başarısız olan ya da olağandışı tepkiler veren topluma dönük ilgisi yokmuş gibi görünen, sıradan tam cümleler kurabilen fakat karşılıklı konuşma becerisi bulunmayan akran iletişiminde ve arkadaşlık kurmada başarısız olan kişidir.	Bağımsız davranmasına engel olan düzenleme ve tasarlama sorunları yaşayan, davranışlarında esneklik gösterememesinden kaynaklı birden çok bağlamda işlevselliğinin işleyişinde sorunlar yaşayan ve etkinlikler arasında geçiş yapmakta zorluk yaşayan özellikler gösterir.

2.3.4. Yaygınlık

Otizm Spektrum bozukluğunun 1960 ve 1970’lerde görülme sıklığı 20-30 kat artarken, 1985 yılında 1/2500, 1995 yılında 1/500, 2001 yılında 1/250, 2007 yılında 1/150, 2009 yılında 1/10 olarak belirlenen otizm spektrum bozukluğunun görülme sıklığı ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri’nin Amerika’da 2014 yılı Mart ayında yer verdiği verilerde 8 yaş üzeri çocuklarda 1/59 olarak belirlenmiştir^{20,21}.

Dünya Sağlık Örgütü ise 2012 yılında yayınladığı raporda OSB dağılım oranını yaklaşık %1 olarak öngörürken, daha güncel derlemelerde gelişmiş ülkelerde OSB dağılım oranını %1,5 oranında gördüğü öngörmektedir²².

Son 10 yılda OSB teşhisi konulan ve OSB’ye bağlı vakaların önemli oranda arttığı görülmektedir. ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri’nin bildirdiği son

raporlarda yaklaşık her 54 çocuktan birinin OSB'li olarak dünyaya geldiğini bildirmektedir ve erkek çocuklarında kız çocuklarına göre daha sık rastlandığı belirtilmektedir. Klinik örnekleme yapılan araştırmalarda erkek çocuklarında kız çocuklarına göre 4-6 kat, toplum örnekleminde yapılan araştırmalarda ise erkek çocuklarında kız çocuklarına göre 2-3 kat daha fazla görüldüğü belirtilmektedir²³. Belirtilen bu oranlar düşük seviyeli kız çocuklarının tanı almamış olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır. OSB'li kız çocuklarında daha düşük IQ seviyesi, daha fazla bilişsel bozukluk ve daha az tekrarlayıcı davranışlar olduğu bildirilmektedir²⁴.

2.3.5. Otizm spektrum bozukluğunun nedenleri ve belirtileri

Otizm spektrum bozukluğunun tam olarak neden kaynaklandığı belirlenememekle birlikte OSB'li bireylerin beyin yapısının ve sinir sisteminin işleyişinden kaynaklanan sorunlardan ve aynı zamanda genetik temelli olduğu düşünülmektedir, bilim adamları OSB'nin gelişimine katkı sağlayacağını düşündükleri gelişmiş beyin görüntüleme teknolojilerini kullanmaktadırlar ancak OSB'nin neden kaynaklandığına dair bilimsel verilerle kanıtlanmış herhangi bir tedavi yöntemi bulunmamaktadır^{23,25}.

Yapılan araştırmalarda bilim adamları, OSB'ye neden olan 1000'e yakın gene rastlamıştır ancak herhangi bir genin tek başına etkili olmayacağı yine yapılan ikiz ve kardeş araştırmalarından yola çıkarak mutlaka çevresel faktörlerin bu genlerin yapısını bozması nedeniyle OSB'nin ortaya çıkabileceğini düşünmektedirler. Doğum öncesinde anne adayının geçirdiği hastalıklar, bağışıklık sistemindeki bozukluklar, sağlıklı beslenme, kullandığı ilaçlar, alkol kullanımı, nörokimyasal bozukluklar, aşular, maruz kalınan çevre kirliliği ve anne ve babanın ileri bir yaşta olması OSB 'yi etkileyen çevresel faktörler olarak ele alınmaktadır^{26,27}.

DSM-5'te OSB'na, nörogelişimsel bozukluk ana başlığı altında yer verilmektedir ve en belirgin belirtileri sosyal etkileşim ve iletişim yetersizlikleri ve tekrarlayıcı davranışlar olarak iki şekilde ele alınmaktadır¹⁵.

Bunlar şu davranışları içerebilir:

- Başka bireylere bakmama ve göz temasında bulunmama,
- Bir ilişkiyi ya da sohbeti devam ettirememe,
- Duygularını ifade edememe,
- Başka bireyleri dikkate almama ve onları dinlememe,

- Yavaş hareket etmek, ismi çağırıldığında bakmama ya da sözel hitaplarda yanıt vermeme,
- Konuşma dilinde kelimeleri yanlış şekilde kullanma,
- Anlaşılmayan yüz ifadesi ve hareketlere sahip olma,
- Tek düze ses tonuna sahip olma,
- Başka bireylerin davranışlarını anlamlandıramama,
- Tekrarlayan davranışlara sahip olma,
- Ayrıntılara takılma, ısrarcı olma,
- Hayatın akışındaki küçük değişikliklerden hoşlanmama,
- Nesnelere ilişki kurup takıntı haline getirme,
- Stereotipik davranışlar,
- Yönergeleri yerine getirememe,
- Sıcaklık, gürültü veya ışık gibi duyuşsal etkilere tepkisiz kalma, az duyarlı olma ya da fazla duyarlı olma²⁸.

2.3.6. Otizm spektrum bozukluğu ve motor gelişim

Motor gelişim, doğumdan ölüme kadar süren merkezi sinir sistemi ve fiziksel gelişimdeki farklılaşma sürecini kapsayan, motor becerilerdeki gelişimdir²⁹. Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların sosyal gelişimleri ve iletişim becerileri üzerinde durulurken motor gelişimleri göz ardı edilmiştir. İlk olarak 1943 yılında Kanner otizm raporlarında otizmliler çocukların motor gelişimindeki eksikliği “sakar” ve “motor kontrolden yoksun” olarak tanımlamıştır.

Son yıllarda OSB’li çocukların motor gelişimlerini ele alınarak motor gelişimlerine daha çok önem verilmeye başlanmıştır³⁰.

OSB’li bireylerin erken çocukluk dönemlerinden itibaren motor becerilerindeki yetersizlikler; özellikle OSB’li çocukların taklit becerilerinin olmayışı ya da yetersiz oluşu ve stereotipik davranışlarındaki sıklıkla kendini göstermektedir³¹. OSB’li çocuklar fiziksel görüntüleri itibari ile normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldığında ayırt edilemezken, motor becerileri normal gelişim gösteren çocuklara göre farklılık gösterebilmektedir. OSB’li çocuklar birçok motor beceriyi normal gelişim sürecinde kazanmaya hazır bulunmasına rağmen çevrelerine karşı

duyarsız ve ilgisiz olmaları nedeniyle bu becerileri kazanamadıkları ya da daha geç bir süreçte kazandıkları belirtilmektedir¹.

Yapılan araştırmalar sonucunda OSB'Lİ çocukların 14-15 aylıkken herhangi bir cismi atıp tutma becerisini gerçekleştirebildikleri ve 3-4 yaşlarındayken de denge tahtasında dengede durabildikleri, bunun yanı sıra OSB'li çocukların taklit etme becerilerinin gelişmişlik düzeyine göre kaba ve ince motor becerilerini öğrenme ve gerçekleştirme sürelerinin değiştiği belirtilmektedir¹.

2.3.7. Otizm spektrum bozukluğu tanılama değerlendirme ve yerleştirme

Amerika Birleşik Devletleri'nde Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere tanı konmak adına sağlık uzmanları tarafından DSM-V kullanılmaktadır. OSB tanı kriterleri, bireyin yaşı ve gelişim düzeyi dikkate alınarak şu özelliklerle üzerinde odaklanır:

1. Sosyal Etkileşim Sorunları: göz kontağı kurmama ya da sıra dışı göz kontağında bulunma, diğer bireylere fazla yakın ya da fazla uzak durma, jest ve mimiklerin kullanılmaması ya da uygun konuşma koşullarında kullanılmaması, konuşma dilinde ses kullanımının yanlış zamanlarda ve kelimelerde kullanılması, akran ilişkilerinde bulunamama, duygusal ve sosyal davranışlarda sınırlı kalma vb.
2. İletişim Sorunları: karşılıklı konuşma başlatamama ya da zorluk yaşama, dil becerisinde sınırlı kalma, tekrar edici sıra dışı dil becerisi, gelişim döngüsünü karşılamayan oyunlar vb.
3. Tekrar Eden/Sınırlı Davranışlar: ilgi duyulan konularda aşırı ısrarcı olma ve takıntılı davranışlar sergileme, günlük yaşamdaki değişikliklere karşı aşırı tepki verme, rutin düzeninin bozulmasından hoşlanmama, sıra dışı beden ve el hareketlerinde bulunma, nesnelere karşı aşırı ilgi gösterme vb.¹⁴. OSB'li çocukları tanılama aşamasında, çocuklara dair bilgi elde etmek amacıyla başvurulan veri toplama yöntemleri ve farklı bilgi kaynakları mevcuttur. OSB'li çocukların yakın temaslı bulunduğu, öz bakımından sorumlu yetişkinler ile yapılan görüşmelerin yanı sıra çocukların gelişim özellikleri hakkında bilgi edinmek amaçlı değerlendirme araçlarının kullanılması önemli bir unsurdur. Ülkemizde, OSB tanılama sürecinde uluslararası düzeyde araştırmacılar tarafından geliştirilerek Türkçeye uyarlanan değerlendirme araçları kullanılmaktadır, bunlar; a) *Gilliam Otistik Bozukluk Dereceleme Ölçeği-2*, b)

Çocukluk Otizmi Derecelendirme Ölçeği – CARS, c) Otizm İçin Davranış Gözlem Ölçeği, d) Otizm Spektrum Anketi, e) Otizm Davranış Kontrol Listesi 'dir'³².

OSB'li çocukların tıbbi tanılama işlemlerinin ardından, devlet tarafından OSB'li çocuklara sunulan rehabilitasyon hizmetleri ve özel eğitim fırsatlarından bu çocuklar yararlanmaları için eğitsek değerlendirme süreci başlar. Eğitsel değerlendirme sürecinde, OSB'li çocukların akademik seviyesi, davranışsal yeterlilikleri ve gereksinimlerini belirlemek üzere gerçekleştirilen veri toplama ve toplanan verileri yorumlama gerçekleştirilmektedir ve son aşama olarak da OSB tanısı almış çocukların eğitim haklarından faydalanabilmeleri için ilgili kurumlara yerleştirilmektedirler³².

2.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Oyun, Spor ve Fiziki Etkinlikler

Otizm Spektrum Bozukluğu erken çocukluk döneminde tanılmasının öneminin bilinmesine rağmen 3 yaşın altındaki çocuklar için OSB tanısı koymak oldukça zordur. Oyun, OSB tanı kriterlerini gözlemlemek için bir araç olarak kullanılabilir. Örn. OSB'li çocuklarda oyun esnasında tekrar eden kalıplaşmış davranışlar, nesnelere karşı aşırı ilgi ya da ilgisizlik gözlemlenebilir. Sembolik oyunun olmayışı veya gecikmiş olması OSB tanı kriterleri arasında yer almaktadır ve erken çocukluk döneminde spor ve fiziki etkinliklerin en önemli parçası olan oyun ile OSB'li çocukların iletişim bozuklukları ve sosyal etkileşiminde olumlu yönde gelişim sağlanabilir³³. Aynı zamanda Oyun, spor ve fiziki etkinlikler OSB'li bireylere denge, yer değiştirme, koordinasyon, sosyal beceriler, dans, ritim, nesne kontrolü, su içi beceriler ve bireysel beceriler gibi becerileri kazandırmak amaçlı yapılan çalışmalarına içine alan etkinlikleri kapsamaktadır. Bu etkinliklerin amacı OSB'li çocukların günlük hayatlarında hareket becerilerini geliştirecek, sağlıklı ve bağımsız bir şekilde hayatlarını devam ettirmelerini sağlayacak, bireysel ve sosyal becerilerini geliştirerek toplumla entegrasyonlarını sağlamaktır³⁴.

2.4.1. Bireyselleştirilmiş eğitim programlar geliştirme, izleme ve değerlendirme

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) alanında uzman kişiler ve özel gereksinimli bireylerin eğitimcilerinin ortak çalışmasıyla, özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına

yönelik hazırlanan örn; özbakım, iletişim, akademik ve sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik içerik içeren uygun ortam ve destek hizmetlerinden yardım alınarak uygulanmaya hazır hale getirilen programlara denir³⁵. BEP'in amacı okul çağındaki özel gereksinimli çocukların başarı verimini arttırmak için ihtiyaç duyduğu desteği arttırmaktır. Özetle bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimleri yönünden özel gereksinimli bireylerin bugünkü ve gelecekteki gelişim ihtiyaçlarına göre planlanması büyük önem taşımaktadır³⁶. Aynı zamanda BEP sayesinde özel gereksinimli bireylerin yapabildiği ve yapabilecekleri becerileri belirlenir, kendi sorumluluklarını yerine getirmeleri hususunda destek sağlanır, öğrenme becerileri takip edilir, ilerlemeleri kayıt altına alınır³⁷. Özel Eğitim Hizmet Yönetmeliğinde BEP, eğitim programında yer alan zorunlu yıllık eğitim planını amaçlar ve öğrencinin katılması zorunlu eğitim programı temel alınarak düzenlenen kısa dönemli eğitim programı amaçlarını kapsar. Özel gereksinimli öğrencilerin sahip olduğu davranış problemlerini azaltmaya ya da ortadan kaldırmaya yönelik hazırlanan BEP'te eğitim programının süresi, sıklığı, türü ve programın uzman kişiler tarafından nasıl sağlanacağı, hangi öğretim ve değerlendirme sisteminin kullanılacağı, materyal metot kullanımının eğitim ortamına uyarlanarak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi ve özel gereksinimli öğrencilerin şahsi bilgilerini kapsamalıdır³⁸.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Program içeriği:

- Çocuğun mevcut eğitim performansı,
- Kısa dönemli öğretim amaçlarını içeren uzun dönemli öğretim amaçları,
- Çocuğa sunulabilecek özel öğretim hizmetleri ve çocuğa uygulanacak normal eğitim programlarına katılma sıklığı,
- Çocuğun sunulan hizmetlere başlama zamanı ve devam edecek olduğu süre, ölçüt, değerlendirme süreci, öğretim amaçları ve öğretim amaçlarının değerlendirilmesini içeren bir yıllık zaman çizelgesi³⁹.

BEP'in değerlendirilmesi yürürlüğe girdiği andan itibaren 1 yıllık süre içinde herhangi bir zamanda diliminde yapılabilir. BEP değerlendirme süreci çocukların eğitim hayatıyla ilgili olması nedeniyle; bireysellik, farklılık ve süreklilik ilkelerine bağlı kalınması son derece önem arz etmektedir. BEP'in değerlendirmeleri aylık, üç aylık ve yıllık olarak gerçekleştirilebilir ve değerlendirme sonucunda hedeflere ulaşılmışsa BEP'de yeni amaçlar oluşturulabilir. Hedeflere ulaşılmamışsa karşılaşılan sorunlar belirlenerek BEP geliştirme birimi "*eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibine*"

rapor halinde sunar ve yeni düzenlemelere gidilir. Okul yönetimi, öğretmen ve aile arasında doğabilecek sorunları önlemek adına aile BEP'in her aşaması hakkında bilgilendirilmeli²⁹.

2.4.1.1. Uzun dönemli amaçlar

Uzun dönemli hedefler: Öğretim yılı boyunca öğrencilere kazandırılması planlanan davranışların listesidir.

Uzun dönemli hedeflerin içeriği:

- Öğrencinin genel program alanlarında yetersizliği nedeniyle var olan sorunu nedir?
- Öğrenci program alanlarından hangilerinde yeterlidir?
- Yıllonda öğrenciden beklenen yeterlilikler nelerdir? Gibi sorular türetilmesi gereklidir.

Belirlenen amaçların anlamlı olası gereklidir bunun için de mevcut zamanda ve gelecek zamanda belirlenen amaçlar işe yaramalıdır. Çocukların aileleri çocukları için belirlenen amaçların çocuğun yararı için belirlendiğine inanmalıdır ve belirlenen amaçlar genel eğitim programı sürecinde çocuğun başarıya ulaşmasına katkı sağlamalıdır⁴⁰.

Uzun dönemli amaçlar öğrencinin mevcut performansını oluşturmalıdır, hedeflenen amaçlar anlaşılır ve açık bir dille anlatılmalıdır, takip edilebilir ve değerlendirilebilir olmalıdır ve son olarak uzun dönemli amaçlar kısa dönemli amaçları içermelidir⁴⁰.

2.4.1.2. Kısa dönemli amaçlar

Kısa dönemli hedefler, uzun dönemli hedeflerin içinde yer alan amaçlar ile öğrencinin mevcut performans düzeylerini içeren bir programdır⁴⁰.

Kısa dönemli amaçlar belirlenirken;

- Çocuğun mevcut performans düzeyi göz önünde bulundurularak uzun dönemli hedeflere ulaşabilmesi için hangi kademelerden geçmesi gereklidir?
- Çocuğun uzun dönemli hedeflere ulaşması için gerekli gördüğünüz çalışmalar nelerdir gibi sorulara cevap aranmalıdır.

Kısa dönemli amaçların uzun dönemli amaçlara göre daha kısa sürede gerçekleştirilmesi planlanan ara basamaklardır, kısa sürede örneğin; bir hafta, bir ay ya da bir ünite sonunda çocuğun ulaşması hedeflenen performansı yerine getirmesi beklenir⁴⁰.

Aşağıda bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim kapsamında uygulanan örnek bir ders planı yer almaktadır. Bunun yanı sıra EK-1 ve EK-2’de Ziya ve Mahmut’a ait örnek ders planları yer almaktadır.

Tablo 2: Ders plan örneği

BÖLÜM-1	
Dersin Adı: Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim	
Öğrenci Adı: Yasin	
Öğrenme Alanı: Koordinatif Eğitim	Konu: Temel Hareket Becerileri
Süre: 30 dk.	
BÖLÜM-2	
Hedef/	Temel Beceri Hareketleri ile ilgili çalışmalar yapar.
Hedef Davranışlar	1.1. Serbest olarak top yuvarlar. 1.2. Hedefe topu yuvarlayarak yürür. 1.3. Topu slalomlar arasından geçirir.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Model olma, aşamalı yardım, katılım yöntemi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Sağlık Topu, huni, slalom Not: Ders esnasında durum ve koşullar gereği ekstra malzeme ihtiyacı olursa ek malzeme eklemesi yapılabilir.
Ortam Düzenlemeleri	Öğretim etkinlikleri, hava durumu ve şartlara göre spor salonu, okul koridoru ya da açık alanda gerçekleştirilecektir. Öğretimde kullanılacak malzemeler ders öncesinde hazırlanır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmen öğrenciyi ismini söyleyerek yanına çağırır, öğrenci konuşmadığı için derse başlamadan önce ‘çak’ hareketi yapması istenerek iletişim başlatılır.• Öğrenciye etkinlik malzemeleri tanıtılır.• Ders öncesinde hazırlanan etkinlik ortamı ve yapılacak olan etkinlik öğrenciye tanıtılır.
Güdüleme	<ul style="list-style-type: none">• Belirlenen alanda serbest bir şekilde topu yuvarlaması söylenir.• Belirlenen hedefe kadar topu yuvarlaması söylenir.• Slalomlar arasından topu yuvarlayarak geçirmesi istenir.• Öğrenci için belirlenen ödül (örn; sağlıklı atıştırmalıklar) her doğru hareket sonunda öğrenciye verilir.• Ders boyunca öğrenci hareketi doğru yapması için sözel övgülerle cesaretlendirilir.• Öğrencinin gerçekleştirdiği her doğru hareket için ‘çak’ hareketi yapılarak ya da övgülerle öğrenci ödüllendirilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı)	<ul style="list-style-type: none">• Ders başlamadan önce öğrencinin öğretmenin karşısına geçmesi istenir ve ısınma hareketleri model olunarak gösterilir ve öğrenciden yapması istenir. Öğrenci hareketleri yapamazsa fiziksel yardım ile hareketi doğru yapması sağlanır.

Sunumu)

Uygulama

Çalışma 1: Serbest alanda topu yuvarlaması istenir öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. Öğrenci bu hareketi doğru yaptıktan sonra 2. aşamaya geçilir.

Çalışma 2: Hedefe kadar topu yuvarlaması istenir öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. Öğrenci bu hareketi doğru yaptıktan sonra 3. aşamaya geçilir.

Çalışma 3: slalomlar arasından topu yuvarlaması istenir. öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır.

- Çalışmalar bitince öğrenci ile birlikte malzemeler toplanır.
- Soğuma çalışmaları yaptırılır.
- Öğrenciye ders esnasında cesaretlendirici sözel dönütler verilir.
- Öğrencinin başarısı sözel ödül ile pekiştirilir.
- Öğrencinin başarısı ödül ile (örn; sağlıklı atıştırma malzemeleri) pekiştirilir.
- Selamlaşma ile ders bitirilir.

BÖLÜM- 4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim sonunda öğrencinin belirlenen hedef davranışların her birini bağımsız yapıp yapamadığı ya da hangi ipucuyla yapabildiği kaydedilir. Öğrenciler, hedef davranışları bağımsız olarak yapabilece kadar diğer ders saatlerinde de öğretim denemeleri gerçekleştirilir. Hedef davranış üzerinde ilerleme sağlanamamışsa hedef davranışın tanımı, ölçütü, dersin öğretim yöntemi, araç gereci veya pekiştirme sistemi üzerinde uyarlamalar yapılır.

HEDEF DAVRANIŞ	Öğrenci			
	Fiziksel Yardım	Model ipucu	Sözel İpucu	Bağımsız
1. Belirlenen alanda serbest bir şekilde topu yuvarlaması söylenir.				
2. Belirlenen hedefe kadar topu yuvarlaması söylenir.				
3. Slalomlar arasından topu yuvarlayarak geçirmesi istenir.				

Sosyal Davranışlar	+	-	Açıklama
--------------------	---	---	----------

1. Koordinatif eğitim kapsamındaki oyun aktivitelerinde diğer öğrencilerle işbirliği yapar

2. Sarı kart etkinliklerini bağımsız olarak (sözel ipucu sunulmadan) tamamlar

3. Akranlarını/öğretmenlerini dinler ve direktiflerini yerine getirir

4. Koordinatif eğitim etkinlikleri esnasında iletişim ve etkileşim kurar(göz kontağı kurar, konuşur, vücut dilini kullanır.)
5. Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltir. (diğer ayağını kaldır, sıraya gir vb.)
6. Çağırıldığında bakar.
7. Konuşurken karşısındakinin yüzüne bakar, göz kontağı kurar
8. Öğretmenin hareketlerini izler
9. Öğretmenin hareketlerini taklit eder
10. Öğretmene saldırır
11. Yönergeleri yerine getirmez
12. Öfkesi, patlaması veya nöbetleri görülür
13. Bağırır
14. Sızlanır veya şikâyet eder
15. Etkinlikleri katılmayı reddeder
16. Etkinlikleri bağımsız tamamlayamaz
17. Yüz ifadesi duygularını belli etmez
18. Öğretmenlerinin önerilerine karşı çıkar (yönergelere uymaz)
19. Kendi etrafında uzun süre döner
20. Basit emirleri bir kere söylendiğinde yerine getirmez (otur, buraya gel, ayağa kalk gibi)
21. Çağırıldığında kendi ismine tepki vermez (ayşe, can, zeynep)
22. Kendi etrafında döner
23. Ellerini amaçsızca sallar
24. Öfke nöbeti geçirir
25. Anlamsız şekilde boşluğa bakar

2.5.2. OSB oyun spor ve fiziki etkinlikler öğretim yöntem ve teknikleri

2.5.2.1. Anlatım yöntemi

Tüm sınıf düzeyleri için kullanılması uygun olan ve öğretmenler tarafından aktif bir şekilde kullanılan en genel öğretim yöntemidir. Anlatım yöntemi, sunuş yolu stratejisi için uygun bir öğretim şeklidir ve anlatım yöntemindeki amaç birey ile iletişim kurmaktır bu yüzden kazandırılmak istenen beceri bireyin anlayacağı seviyede anlatılmalı ve öğrencinin bireysel özellikleri iyi analiz edilmelidir. Öğretmen merkezli olan anlatım yönteminde öğretmen kibirli davranışlardan uzak durmalı, öğrencilere karşı kibar, samimi olmalı, abartılı jest ve mimik hareketlerinden kaçınmalı, öğrencilerle göz teması kurmaya özen göstermeli ve kendinden emin olmalıdır^{41,42}.

Anlatım yöntemi, öğrenciye kısa zamanda çok bilgi verilmesini sağlayan, dikkat süresi az olan özellikle küçük yaş gruplarında öğrencinin dinleme becerisini geliştiren bir yaklaşımdır⁴².

2.5.2.2. Yanlırsız öğretim yöntemi

Öğrenme becerilerinde farklılık gösteren bireylere nitelikli öğrenme fırsatı sunan yanırsız öğretim yöntemi, bireylere beceriyi öğrenme esnasında aldıkları olumlu yanıt ve alıştırmalar sayesinde en etkili biçimde öğrenme olanağı sunar⁴³.

Öğrenen ile öğreten arasında iletişimin olumlu olduğu, geleneksel yöntemlere göre daha az hatanın ortaya çıkarak hata düzeyinin düşük olduğu, bireyin öğretim esnasında daha fazla pekiştireç aldığı, tepki ipuçları ve uyaran ipuçları olmak üzere iki grupta toplanan öğretim yöntemidir. Yanlırsız öğretim yöntemi kullanacak olan öğretmen; öğrenciyi iyi analiz ederek öğrenciye en uygun hedef davranışları belirlemeli, beceriyi küçük parçalar halinde öğretmeli, öğrenmeyi kolaylaştırmak için ipucu verme ve model olma gibi öğretim yöntemlerinden destek almalıdır⁴¹.

2.5.2.3. Ayrık denemeler öğretim yöntemi

80 yılı aşkın bir zamandan itibaren kullanılan ayrık denemeler öğretim yönteminin otizm spektrum bozukluğu özellikleri gösteren çocuklara uygulanmaya başlamasıyla popülaritesi artmıştır ve özellikle erken yoğun davranışsal eğitimde ayrık denemeler öğretim yöntemi kullanılmaya başlanmıştır⁴.

Bir oturumda, art arda birden fazla öğretim sunumunun birbir uygulanmasına ayrık denemeler öğretim yöntemi denir. OSB'li çocukların tüm gelişim alanlarında beceri kazandırmayı amaçlayan ayrık denemeler yönteminde, OSB'li çocuklara bir soru sorulduktan ya da bir komut verildikten sonra çocuktan dönüt vermesi beklenir, çocuk beklenen dönütü verirse ödüllendirilir ancak beklenen dönütün dışında yanlış bir davranış sergilerse davranış düzeltilir. Çeşitli deneysel çalışmalarla etkililiği test edilen ayrık denemeler öğretim yöntemi OSB'li çocukların taklit, alıcı dil, sınıflama ve eşleme, oyun ve özbakım becerilerini kazandırılmasında kullanılmaktadır⁴⁴.

2.5.2.4. Model olma ile öğretim (gösterip yaptırma yöntemi)

Çocuklar hoşlarına giden ya da ilgilerini çeken davranışları, çocukları ve yetişkinleri taklit etmekten zevk alırlar ve kendi davranışlarını diğer bireylerin ya da canlıların davranışlarına uydurarak şekillendirirler²⁹.

Bireye görsel ve işitsel materyal kullanarak ve etkili bir öğrenme ortamı hazırlayarak belirlenen bir beceriyi kazandırmayı amaçlayan yönteme gösterip yaptırma/model olma ile öğretim yöntemi denir. Bu yöntem ile birlikte bireye kazandırılmak istenen beceriyi bireyin nasıl gerçekleştirmesi gerektiği görsel ve işitsel materyaller kullanılarak gösterilir ve öğrenciden bu beceriyi gerçekleştirmesi istenir. Model olma yöntemi bireyin beceriyi işiterek ve görerek öğrenmesini sağlar, birey aktif olarak öğrenme etkinliğinin içinde bulunduğundan öğrenme kalıcı izli olmaktadır⁴¹.

2.5.2.5. Etkinlik çizelgeleri

Etkinlik çizelgesi, bireyin bir günü için hazırlanan etkinlikleri belirlenen sırada gerçekleştirmesini sağlamak amacıyla oluşturulan sözcükler dizisi ya da görsel destek tekniğidir⁴.

OSB’li çocuğa öğretilmesi planlanan beceri basamaklandırılarak görsel çizelgeler hazırlanır ve çocuğun görsel çizelgeler önderliğinde basamaklandırılan her bir beceriyi yapması istenir. Basamakları bağımsız bir şekilde gerçekleştiremiyorsa fiziksel yardım ile yapması sağlanır. Öğretim esnasında yanlışsız öğretim teknikleri kullanılarak ipuçlarının sistematik bir şekilde kullanılması ya da ortadan kaldırılması sağlanır. Serbest zaman etkinlikleri dahil olmak üzere günlük yaşam becerilerini zamanında gerçekleştirebilmesi ve özbakım becerilerini bağımsız bir şekilde gerçekleştirebilmeleri bakımından etkinlik çizelgeleri OSB’li çocukların eğitiminde etkili bir yöntemdir. OSB’li çocukların bireysel özelliklerine göre çizelgelerin kullanım araçları da çeşitlendirilmesi mümkündür⁴⁵.

2.5.2.6. Olumlu davranış desteği

Olumlu davranış desteği, bireyin sahip olduğu olumsuz davranışlarını olumlu davranışa çevirerek, bireye yeni davranışlar kazandırmak için uygulamalı davranış analizinin yöntemlerini kullanarak bireyin problem davranışlarını azaltarak yaşam kalitesini artıran bir yaklaşımdır. Uygulamalı davranış analizi, kaynaştırma, birey merkezli kazanımlar olmak üzere üç temel kaynağa dayanan olumlu davranış desteğinin amacı, bireylerin yaşam döngüsünü önemseyerek bireyin etkileşim içinde bulunduğu tüm sosyal çevresini dikkate alarak ve sistem analizi, ekolojik yaklaşım, çevresel psikoloji, toplum psikolojisi gibi yaklaşımları da benimseyerek yaşam kalitesini yükseltmeyi hedeflemektedir⁴⁶.

Uygulamalı davranış desteği, işlevsel değerlendirme yoluyla tespit edilen problem davranışlar, problemin ortaya çıkma nedeni ve çıktıktan sonra ortaya çıkan sonuçlara yönelik bireyin olumsuz davranışlarını olumlu olarak yönlendirilmesi için uygulanan davranış tekniklerini içermektedir. Bireylerin olumlu davranışlarını arttırmak ya da bireylere olumlu davranış kazandırmak için uygulamalı davranış desteğinde birey için yirmi dört saatlik bir planlama yapılarak ihtiyaç duyulan çevre düzenlemeleri yapılarak bireyin sosyal çevresinden de destek alınarak problem davranışlar azaltılarak olumlu davranışlar kazandırılmak hedeflenir⁴⁷.

2.5.2.7. Şekil verme

Öğrenciye kazandırılmak istenen bir davranışı, davranış dağarcığından yola çıkarak öğretme şeklidir⁴⁸. Öğrencinin davranış dağarcığında yer alan, beklenen şekilde sergilenmeyen şekil verilmek istenen davranış seçilir daha sonra öğrenci tarafından sergilenen ve hedef davranışla benzerlik gösteren bir davranış tespit edilir. Son aşamada öğrenci hedef davranışı gerçekleştirene kadar ‘‘ardışık yaklaşımları’’ öğrencinin gerçekleştirmesi istenir. Şekil verme, pekiştirme yaklaşımıdır ve seçilen hedef davranış, belirlenen başlangıç davranışı, uygun pekiştirecin belirlenmesi, hedef davranışa en yakın oranda benzeyen davranışın gerçekleştirildikçe pekiştirilmesi, başarılı yaklaşımların pekiştirilmesi, hedef davranışın doğru gerçekleştirildiği her anın pekiştirilmesi ve pekiştireçlerin kademeli olarak seyrekleştirilmesi olmak üzere yedi basamaktan oluşmaktadır⁴.

2.5.2.8. Katılım yöntemi

Öğrenci merkezli öğretim şeklidir, öğrenci aktif bir şekilde öğrenme ve öğretme sürecinin içinde yer almaktadır bu da öğrencide derse katılma konusunda öğrencinin ilgisini arttırır. Dersin uygulama sürecinde öğrenci aktif olarak yer alırken öğretici/uygulayıcı dersin hazırlık aşamasında aktif olarak görev almaktadır. Katılım yönteminde en önemli unsur öğrencinin aktif olarak öğrenme sürecinde katılımının sağlanmasıdır ve tüm öğrencilere eşit imkanlar sunulmaktadır. Öğrenciler becerileri gerçekleştirdikçe beceri zorlaştırılır bu sayede öğrencinin bireysel kapasitesinin farkına varması sağlanır. Öğrenci başarı elde ettikçe motivasyonu artar ve kendi dönütlerini kendileri verir. Katılım yönteminde öğrenciler bağımsız bir şekilde rol aldıklarından dolayı fiziksel ve duygusal gelişimleri artar⁴⁹. OSB'li çocukların katılımının sağlandığı ortamlarda, olumlu davranış kazanımlarının yordayıcısı olarak kabul edilen katılım yöntemi çocukların sosyal etkileşiminin ve öğrenme becerilerinin artmasına katkı sağlamaktadır. Katılım Yöntemi OSB'li çocukların öğrenme etkinliklerinde bağımsız olarak aktif bir şekilde etkinliklere katılımını sağlamaktadır⁴.

2.6. Otizm Spektrum Bozukluğu ve Sporla İlgili Yapılan Çalışmalar

Derer, yaptığı araştırmada otizmlili çocuklarda fiziksel aktivite motor yeterlik ve sosyal beceri düzeylerini incelemiştir. Veri toplama aracı olarak Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi (Social Skills Rating System)-Sosyal Beceri Ölçeği Ebeveyn formu ve Bruininks-Oseretsky Motor Yeterlilik Testi ikinci versiyonu (BOT-2) kısa formu kullanan Derer'in araştırmasına fiziksel aktivite yapan ve yapmayan toplam 74 çocuk katılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre sosyal beceri ve motor yeterlik puanları arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişki tespit etmiştir⁵⁰.

Uzunlular, yaşları 7 ila 13 arasında 34 otizm spektrum bozukluğu tanısı almış olan çocukla yapmış olduğu araştırmada sporun otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda özellikle stereotipik (tekrarlayan) davranışların azalmasına olumlu katkı sağladığı tespit etmiştir⁵¹.

Beyazoğlu'nun, araştırmasını otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 1 çocuk ile gerçekleştirmiştir. Beyazoğlu'nun Uyguladığı eğitim programı ile eğitimin ilk haftalarında problemlili davranışlarda anormal şekilde artış olsa da araştırmacı daha sonraki haftalarda aynı problemlili davranışlarda önemli derecede azalma gözlemlemiştir.

Araştırmanın sonunda ise çocuktaki problemlili davranışların bir kısmında azalma, bir kısmında da sönme olduğu belirlenmiştir⁵².

Gökgöz, yaşları 11 ila 18 arasındaki otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 8 katılımcı ile yapmış olduğu araştırmasında oyun konsollu uyarlanmış fiziksel aktivite antrenman programının, steryotipik hareketlerin azaltılmasına, motor gelişim, fiziksel uygunluk ve sosyal uyum üzerindeki etkilerini incelemiştir ve sonuç olarak katılımcıların Steryotipik hareketlerde azalma görülürken motor gelişimlerinde, sosyal adaptasyon seviyelerinde, fiziksel uygunluk seviyelerinde ve sosyal adaptasyon becerilerinde artış olduğu gözlemlemiştir⁵³.

Zhao ve Chen yapılandırılmış bir fiziksel aktivite programının otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal etkileşimleri ve iletişimleri üzerine etkisini incelemek amacıyla yapmış oldukları araştırmalarında 25'i deney grubu 25'i kontrol grubu olmak üzere toplamda 50 otizmlili çocuk ile çalışmışlar ve deney grubuna 12 haftalık yapılandırılmış bir fiziksel aktivite programı uygulamışlardır. Araştırmanın sonucunda fiziksel aktivite programı uygulanan grubun sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde (özellikle sosyal beceri, iletişimi hızlı tepki ve ifade sıklığı) anlamlı bir artış olduğunu gözlemlemiştirler⁵⁴.

Çelik ve arkadaşları yaşları 5 ila 20 olan dokuz otizmlili çocuğa artistik buz pateni aktivitesi uygulamıştır. 6 hafta boyunca uygulanan bu program sonunda düzenli fiziksel aktiviteye katılan otizmlili bireylerin sosyal beceri ve sosyal gelişimlerine olumlu katkı sağladığını belirlemiştirler⁵⁵.

Namlı düzenli olarak spor yapan 65 spor yapmayan 30 çocuk olmak üzere 95 otizmlili çocuğun dahil olduğu bir araştırma yapmıştır. Bu spor yapan ve yapmayan otizmlili çocukların davranış ve motor performanslarını karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonunda düzenli spor yapan otizmlili çocukların kaba ve ince motor becerileri spor yapmayan çocuklara göre gelişim gösterdiği tespit edilmiştir ve aynı zamanda spor yapan otizmlili çocukların problem davranışlarında da azalma olduğu saptamıştır⁵⁶.

López, Rodríguez, Alcover, Garrote1, Sánchez'in, yaşları 6 ila 12 arasında toplam 9 otizm spekturum bozukluğu olan çocuktan oluşan futbol eğitim programı gerçekleştirmiştir. 3 ay süren bir futbol eğitim programı uygulanmış ve sonuç olarak otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda psikomotor ve sosyal becerilerinde olumlu yönde gelişme olduğunu tespit etmişler⁵⁷.

Erol, tek denekle örnek olay incelemesi yöntemi kullanarak yapmış olduğu araştırmasında tenis çalışmalarının otizmlili bireylerde sosyal yeterlilik üzerine etkisini incelemiştir. 12 hafta süren çalışmada toplam 48 saat egzersiz programı uygulamıştır. Araştırma sonunda otizmlili bireyin öz güven, akran ilişkileri, göz teması kurma, odaklanma gibi sosyal yeterlilik becerilerinin olumlu yönde gelişim olduğu gözlemlenmiştir⁵⁸.

Yu Pan, A ve B grubu olmak üzere iki grup otizm spektrum bozukluğu olan 16 çocukla yüzme programı gerçekleştirmiştir. A grubu 8- B grubu 8 çocuktan oluşmaktadır. İlk grup olan A grubu ile ilk 10 hafta uygulama yaptıktan sonra A grubunda bulunan otizmlili çocuklarda sosyal davranışlarında ve su becerilerinde önemli gelişme belirlemiştir ve A grubu ile çalışmaya son vermiştir. Daha sonra B grubu ile 10 haftalık uygulamasını gerçekleştirmiştir. 10 haftalık süreç sonunda B grubunda da su becerileri ve sosyal davranışlarında ilerleme gözlemlenirken A grubunda gerileme olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak yüzme eğitim programı su becerilerini geliştirmektedir ve sosyal davranışlardaki gelişimin devam etmesi içinde yüzme eğitiminin devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır⁵⁹.

Alp ve Çamlıyer'in, 8 kontrol, 6 deney grubunda olmak üzere otizm tanısı almış toplam 14 çocukla fiziksel aktivite ve hareket eğitimi programı gerçekleştirmiştir. Otizmlili çocuklarda tespit edilen davranış problemlerinin azaltılması/düzeltilmesi amacıyla yaptıkları çalışmada hazırladıkları fiziksel aktivite ve hareket eğitimi programı uygulandıktan bir yıl sonra otizmlili çocuklar üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Sonuç olarak bir yıl sonra da kontrol grubundaki otizmlili çocukların problem davranışlarında değişiklik olmazken, deney grubundaki otizmlili çocukların problem davranışlarında düzelme olduğu gözlemlenmiştir⁶⁰.

Ketcheson, Hauck ve Ulrich, erken motor beceri uygulamasının otizm spektrum bozukluğu olan çocukların motor becerileri, fiziksel aktivite seviyeleri ve sosyalleşmeleri üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmaları için 4-6 yaş arasındaki otizmlili 20 çocuğu araştırmaya dâhil etmişlerdir. Deney grubunu oluşturan 11 çocuğa 8 hafta boyunca haftada 5 gün ve günde 4 saat motor beceri eğitimini kapsayan bir program uygulamış, kontrol grubuna herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubu ile kontrol grubu arasında sosyalleşmelerinde ve motor becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmıştır ve otizmlili çocuklarda motor beceri uygulamalarının önemli olduğu vurgulanmıştır⁶¹.

Kern, Koegel, Dyer, Blew ve Fenton, özellikle yüksek seviyede kendi davranışını kontrol etme becerisi sergileyen 7 otistik çocuk ile yürüttükleri araştırmalarında kısa koşu egzersizlerinin çocukların kendi davranışını kontrol etme seviyelerinde anlamlı bir azalmaya neden olduğunu ve bunun yanı sıra uygun cevaplar vermede ise anlamlı bir artışa neden olduğunu bulmuřlardır⁶².

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın gerçekleştirildiği ortam ve araç-gereç bilgileri, katılımcılar, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması ile desenlenmiştir.

Uzuner, nitel araştırmaları vaka çalışmaları, çok sahalı çalışmalar ve uygulamalı niteliksel araştırmalar olarak üç başlık altında ele almıştır. Uygulamalı niteliksel kapsamında değerlendirilen Eylem araştırmasıyla ilgili alan yazında birçok tanıma rastlanmaktadır⁶³.

Şimşek ve Yıldırım, eylem araştırmasını, yönetici, öğretmen ya da uzmanların uygulayıcı oldukları ya da araştırmasıyla beraber uygulamayı gerçekleştirdikleri çalışmada meydana gelebilecek problemleri bulmaya ya da normalde var olan problemleri çözmeye yönelik sistematik olarak verilerin toplandığı ve toplanan verilerin analiz edildiği araştırma türü olarak tanımlamaktadır⁶⁴.

Mills, eylem araştırmasını, öğrencilere eğitim/öğretim ortamında öğretmenler, yöneticiler, uzmanlar veya araştırmacılar tarafından daha etkili öğrenme ve öğretim koşullarının nasıl sağlanabileceği hususunda verilerin toplandığı sistemli bir araştırma modeli olarak tanımlamaktadır⁶⁵.

Johnson ise eylem araştırmasını, gerçek okul ve sınıf ortamında öğrenme ve öğretimin kalitesini arttırmak amacıyla eylemlere dayalı olarak yapılan araştırma süreci olarak tanımlamaktadır⁶⁶. Eylem araştırmasıyla ilgili yapılan tanımlara bakıldığında, eylem araştırmasının uygulama odaklı olup var olan sorunların tespit edilmesinin yanı sıra çözüm için de gerekli önlemlerin alınması hususunda ortak bir noktada birleştiği ve çözüm olarak önerilen eylemler ve bu eylemlerin sonucunda ortaya çıkan yansımalar arasında devamlı bir bağlantı kurma süreci görülmektedir⁶⁷.

Aynı zamanda tanımların ulaştığı ortak nokta eylem araştırmasının okul ve sınıf ortamlarında öğrenme ve öğretmen sürecinde süregelen sorunların ortaya konması ve ortaya konan bu sorunlara çözüm önerilerinin sunulması ve geliştirilmesini sağlayan bir araştırma modelidir⁶⁸.

Eylem araştırması, araştırmayı sürdüren kişi ile uygulamayı yapan kişiyi bir araya getiren ve araştırmacının sonuçlarını uygulamada kolay bir şekilde yer verilmesini sağlayan yöntemdir. Eylem araştırmasının en önemli özelliklerinden biri de araştırmacının katılımcılara, verilere yakın olarak araştırma sürecini yakından takip etmesi ve yaşamasıdır. Nitel araştırmalarda araştırmacıların katılımcı rolünde olmasına ve aynı zamanda verileri toplamasına dikkat çekilmektedir bu noktada eylem araştırmasında tam anlamıyla bu iki özelliği görmekteyiz. Araştırmacının süreci deneyimlemesi, süreci yakından takip etmesi ve sürece odaklanması eylem araştırmasının değerine değer katmaktadır⁶⁴.

Geleneksel araştırmalar, araştırmacılar tarafından okul yönetiminde görev alan kişiler, öğretmenler ve öğrenciler üzerinde uygulanırken eylem araştırmalarında araştırmacılar araştırmaya bizzat kendileri eğitimcilerle beraber katılmaktadır. Bu özellik eylem araştırmasını diğer araştırma yöntemlerinden ayıran başka bir özelliktir⁶⁶.

Aynı zamanda geleneksel araştırmalar, değişkenlerin kontrol edilebildiği ortamlarda uygulanabilirken; eylem araştırmaları öğrenmenin gerçekleştiği doğal ortamlarda (örn. sınıf ve okul gibi) uygulanabilmektedir. Bunun yanı sıra nicel araştırmalar araştırmalarda geniş bir gruba genelleme yapma kaygısı içinde bulunurken; eylem araştırmaları doğal ortamlarda gerçekleştirilen eylemlerin pozitif yönlerini görmek için yapılmaktadır ve araştırmacı genelleme kaygısı içinde değildir⁶⁵.

3.2.Eylem Araştırması Süreci

Eylem araştırmaları bir şeyleri ispatlama amacı gütmeyen genel olarak işleyen sürecin nasıl yürütülmesi gerektiği hususunda öneriler sunan ve ortaya çıkaran deneysel niteliği olmayan bir yöntemdir. Eylem araştırmalarında amaç, belirlenen problemleri çözmek amacıyla plan geliştirmek, sonuçlarını değerlendirmek ve ihtiyaç varsa yeni fikirler üretmek ve nasıl çalıştığını anlamadır⁶⁶.

Araştırma boyunca uzmanlarla gerçekleştirilen sistematik ve düzenli toplantılarla tespit edilen sorular incelenir. Gerçekleştirilen bu toplantılarda uzmanlar düşüncelerini, belirlenen sorulara çözüm önerilerini/bilgilerini ve sonuçlarını paylaşırlar. Toplantı sonunda ise araştırmacının amaçları göz önünde bulundurularak yeni eylem planları oluşturulur⁶³.

Eylem araştırmasının temel özellikleri:

1. *Eylem araştırması sistemattir.*

2. Araştırmaya bir yanıtla başlayamazsınız.
3. Eylem araştırmasının etkili olması için karmaşık ya da ayrıntılı olması gerekmez.
4. Veri toplamaya başlamadan önce araştırmanızı yeterince planlamalısınız.
5. Eylem araştırmaları çeşitli uzunlukta olabilir.
6. Gözlemler düzenli fakat uzun olmamalıdır.
7. Eylem araştırmaları basit ve resmi olmayandan, ayrıntılı ve resmi olana kadar bir aralıkta yer alır.
8. Eylem araştırması bazen kurama gömüktür.
9. Eylem araştırması nicel araştırma değildir.
10. Eylem araştırmalarında nicel yöntemler kullanılabilir fakat sonuçları daha geniş topluluklara genellemede tedbirli olmak gerekir⁶⁶.

Bu özellikler evrensel bir nitelik taşımamaktadır, bu adımların bazılarının sırası değişebilir veya bazı adımların döngü şeklinde yinelenmesi mümkündür⁶⁶.

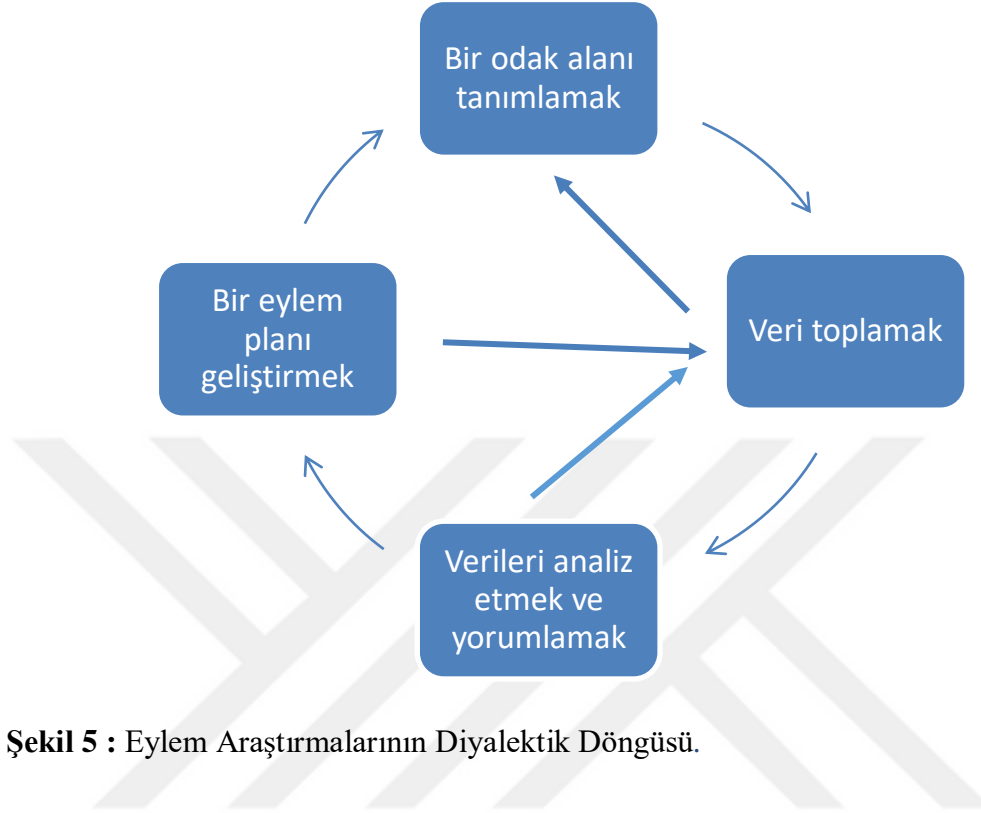
Eylem araştırmaları ile araştırmanın konusu hakkında derinlemesine inceleme yapılır ve süreç boyunca ortaya çıkan gelişmeler paylaşılır. Eğitim dünyasında ortaya çıkan gerçekleri düzenli olarak anlayarak ve değiştirerek gelişimi sağlamaya çalışmak eylem araştırmasının eğitim alanındaki en önemli amaçlarından biridir⁶⁹.

Eylem araştırmasında aşamalar araştırmacıdan araştırmacıya farklılıklar gösterse de modeller arasında ortak birleşim noktası olduğu görülmektedir⁶⁵.

Eylem araştırmasında basamaklar: araştırılmak istenen problem, çözüm üretilmesi beklenen problemler ya da odak noktasının belirlenmesi ile başlanır, veri toplama, veriyi analiz etme ve yorumlama ile eylem planı geliştirme ile devam etmektedir. Bu basamaklar her zaman belirtilen sıralamada devam etmek zorunda değildir. Araştırmacı, bazı durumlarda bir basamağı birkaç kez tekrarlayabilir ya da farklı bir sıralamada bu basamakları gerçekleştirebilir⁶⁶.

Eylem araştırması sürecinde yer alması gereken basamaklar arasındaki geçişler şekil 5'te '*diyalektik eylem araştırma döngüsü*' şeklinde verilmiştir.

Bu araştırma Mills (2003)'in diyalektik döngüsü temel alınarak betimlenmiştir⁶⁵.

Şekil 5 : Eylem Araştırmalarının Diyalektik Döngüsü.

3.3. Odak Alanın Belirlenmesi

Odak alanı belirlenme aşamasında araştırmacı araştırma konusunu belirler ve o konuyla ilgili yapabileceği iyileştirmeleri sorgular. Araştırmacı bu amaçla alan yazı taraması yapar ve alan yazından yaptığı araştırmalardan yola çıkarak araştırmanın amacını, değişkenlerini ve katılımcılarını belirler. Araştırmacı yapacak olduğu araştırmanın zamanlamasını, hangi veri toplama yöntemlerini ve veri kaynaklarını kullanacağını planlar^{70,65}.

Eylem araştırmasında odak alan belirleme ve tanımlama aşamasında, araştırmacı tutarlı ve istekli olmalıdır. Araştırmacının belirlediği problemleri, değişimleri ve gelişimleri kontrol altında tutabilmesi için araştırmaya olan ilgisinin ve isteğinin araştırma sonuna kadar devam etmesi için yapacak olduğu araştırmanın konusunda yeterli olması gereklidir^{65,71}.

Bu çalışmanın odak noktasının belirlenmesindeki esas çıkış noktası araştırmacı ile aynı kurumda çalışan, alanında uzman ve uzun yıllar deneyime sahip başka bir araştırmacının yönlendirmesi ve araştırmacının aile fertlerinden birinin özel

gereksinime ihtiyaç duyan bir birey olmasıdır. Araştırmacının yakından gözlemlediği, özel gereksinimi olan yakınının hem sosyal hem fiziksel sağlığını karşılayabilecek, bireyselleştirilmiş koordinatif eğitime cevap verecek spor kulübü vb. yapıların olmayışı, araştırmacının bu konuya olan ilgisini arttırmıştır. Buradan hareketle, araştırmacı yaşadığı ildeki OSB tanılı bireylerin katılım gösterdiği spor kulübünü ziyaret ederek, gözlemde bulunmuş ve eğitim almak için sıraya girmiş birçok çocuğun olduğunu tespit etmiştir. Bunun yanı sıra ilgili spor kulübünde verilen sportif eğitimlerde, Fiziksel Etkinlik Kartlarının kullanımı yoluyla sağlanan bir bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim içeriğine rastlamamıştır. Tüm bunlardan yola çıkarak, araştırmacı çalışmanın odak noktasını OSB tanılı bireylere verilen bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim ile bireylerin sosyal davranışlarındaki değişimi incelemek olarak belirlemiştir.

Araştırmacı alan yazın taraması sonucunda elde ettiği veriler doğrultusunda “otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisi” başlıklı araştırma konusuyla ilgili bir çalışma yapmayı amaçlamıştır. Araştırmacı bu doğrultuda araştırma konusuyla ilgili eksiklikleri tespit etmek ve geliştirmek amacıyla tez izleme komite üyesi, özel eğitim alanında uzman bir hoca ve tez danışmanı ile birlikte bu konuyla ilgili eylem araştırması yapmaya karar almıştır.

3.4.Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını, daha önce koordinatif eğitim almamış, ön koşul şartlarına uygun ailesi tarafından koordinatif eğitime katılımı onaylanmış üç çocuk, araştırmacı, üç tez izleme komitesi üyesi, üç geçerlik komitesi üyesinden, iki yardımcı öğretmen ve bir yardımcı gözlemciden oluşmaktadır. Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış üç katılımcı araştırmaya aktif bir şekilde katılmıştır. Katılımcılardan Ziya ve Yasin beş yaşında Mahmut yedi yaşındadır. Çocuklarda aranan ön koşul özellikler aşağıdaki şekilde alanında uzman kişiler tarafından belirlenmiştir:

1. Çocuğun tanısının otizm spektrum bozukluğu olması,
2. Çocuğun daha önce hazırlanan bu eğitimi almamış olması,
3. Çocuğun etkinliklere katılabilecek düzeyde yönergelere uyması,
4. Çocuğun okuldaki eğitim programının yapılacak olan koordinatif eğitim programıyla çakışmaması,

5. Çocuğun ek engelinin olmaması,

6. Çocuğun etkinliklere en az üç dakika süreyle katılabilmesi,

Yukarıdaki özellikleri taşıyan çocukların ailelerine gönüllülük ve izin formu gönderilmiş olup sadece olumlu dönüş yapan üç ailenin çocukları dahil olmuştur. Araştırmaya katılan katılımcılar etik gerekçelerle Ziya, Mahmut ve Yasin şeklinde takma isimler verilmiştir. Katılımcıların özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3: Katılımcılar

Katılımcılar	Özellikleri
Ziya	<ul style="list-style-type: none">➤ Konuşmaz➤ Göz kontağı kurmaz➤ Öz bakım becerilerini bağımsız bir şekilde gerçekleştirir➤ İsteklerini nadiren işaret ile ifade edebilir➤ Saldırgan davranış sergiler➤ Stereotipik davranışlar sergiler➤ Seslere karşı duyarlıdır➤ Bağırır ve ağlar➤ Küçük ayrıntılarla ilgilenir➤ Duvar köşelerinde zaman geçirmeyi sever➤ Akranları ile iletişim başlatamaz ve kuramaz➤ Tek başına bağımsız şekilde hareket etmeyi sever➤ Kurallardan hoşlanmaz➤ Kendisine dokunulmasından hoşlanmaz
Mahmut	<ul style="list-style-type: none">➤ Konuşmaz➤ Göz kontağı kurmaz➤ Öz bakım becerilerini bağımsız bir şekilde gerçekleştirir➤ İsteklerini işaret ile ifade edebilir➤ Tedirgin bir yüz ifadesi vardır➤ Stereotipik davranışlar sergiler➤ Anlamsız bakışları vardır
Yasin	<ul style="list-style-type: none">➤ Konuşmaz➤ Öz bakım becerilerini bağımsız bir şekilde gerçekleştiremez➤ İsteklerini nadiren işaret ile ifade edebilir➤ Sızlanarak şikâyet eder➤ Tek başına bağımsız şekilde hareket etmeyi sever➤ Kurallardan hoşlanmaz➤ Sadece annesinin yaptığı köfte, pilav yer

Şekil 6: Katılımcılar

Daha önce koordinatif eğitimi almamış olan katılımcılar birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Bu yüzden her bir öğrenci için bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı hazırlanmıştır. EK-3, EK-4, EK-5’te verilmiştir, her bir öğrenci için araştırmacı farklı ödül yöntemi uygulamıştır.

‘‘Yasin başına buyruk, çok hareketli yerinde durmayan oradan oraya koşan çok tatlı bir çocuk ☺ ve tek ödülü sevgi... Koordinatif eğitim kapsamında belirlediğim becerileri kazandırmak zor değil ama Yasini derse katılımı konusunda ikna etmek çok zor. Ama onunda çözümünü buldum ‘Şarkı’. Şarkı söyleyerek, heyecanlanarak onu derse katılımı konusunda ikna ediyorum. Bugünkü dersimizde de ‘uuuu’ diye ağlamaya benzeyen sesler çıkarsa da ne istersem yaptı, o kadar güzel yaptı ki, komutlarımı yerine getirdi ki evet oldu bu çocuk dedim dersin sonunda ☺’’ (11 Nisan 2019, günlük).

3.4.1. Araştırmacı

Bu çalışmada araştırmacı aynı zamanda uygulamacıdır. Araştırmacı Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü mezunudur. Yüksek lisansını Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü’nde

tamamlamıştır. 9 yıldır da Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak görev almaktadır ve bölümünde Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor dersine eşlik etmektedir. Araştırmacı uygulamaya başlamadan önce durum tespit çalışması yapmak için öğrencilerle ilgili ön değerlendirme çalışması yapmıştır. Ön değerlendirme derslerinin ardından öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak hazırlanan koordinatif eğitim programını uygulamıştır. Araştırmacı çalışmalar sırasında günlük tutmuş, yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiş, saha notları, günlük tutmuş, arşiv videolarını derlemiş görüntü kayıtlarını toplamış, tez izleme ve geçerlik komitesi toplantılarını ve tüm toplantıların dökümlerini gerçekleştirmiştir. Ayrıca derlediği tüm verilerin analizlerini gerçekleştirmiştir.

3.4.2. Araştırmacının Rolü

Araştırma birinci aşama durum saptama ikinci aşama uygulama aşaması olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, ilk aşamada misafir olarak spor kulübüne gitmiş ve spor kulübünde yapacak olduğu araştırmaya yönelik alan gözlemleri yapmıştır ve spor kulübü başkanı ile görüşerek araştırmaya uygun olan öğrencilerin belirlenmesini gerçekleştirmiştir. Araştırmaya uygun olan tüm çocukların ailelerine gönüllülük ve izin formu göndermiştir.

Ailelerinden araştırmaya katılımı için onay çıkan çocukların daha önce hiç bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim almadıkları göz önünde bulundurularak çocukların yaşlarına uygun olarak çocuklar için bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlamıştır. Bu hazırladığı bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programlarını tez izleme komitesi toplantısında tez izleme üyelerine sunmuş ve onay aldıktan sonra araştırmanın ikinci aşaması olan uygulama aşamasına başlamıştır.

Araştırmacı bizzat sahada yer alarak her bir çocukla akademik derslerinin dışında kalan zaman doğrultusunda haftada üç kez 30 dakikalık periyotlarla ders işlemiştir. Her bir dersin video görüntülerini kayıt altına almıştır. Araştırmacı aynı zamanda günlük tutmuş, arşiv videolarını derleyip tez izleme komitesi ve geçerlik komitesi toplantıları düzenlemiş, iki haftada bir toplanması uygun bulunan geçerlik komitesi toplantılarında bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim derslerine yönelik görüntülerini geçerlilik komite üyelerine sunmuş ve bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim sonunda ailelerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Verilerin analizini araştırma görevlisi

aynı zamanda doktora öğrencisi olan bir kişi ile eş zamanlı video görüntülerinin analizlerini gerçekleştirmiştir.

3.4.3. Tez izleme komitesi üyeleri

Bu araştırmanın tez izleme komitesinde tez danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Emre Türegün, Prof. Dr. Hakkı Çoknaz ve Dr. Öğr. Üyesi Fidan Özbey görev almıştır. Prof. Dr. Hakkı Çoknaz Düzce Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümünde, Dr. Öğr. Üyesi Emre Türegün Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Dr. Öğr. Üyesi Fidan Özbey ise Düzce Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Araştırma sürecinde toplam 3 kez tez izleme komitesi toplantısı gerçekleştirilmiştir.

3.4.4. Geçerlik komitesi üyeleri

Araştırmanın geçerliği için önem arz eden geçerlik toplantıları alanda uzman üyelerden oluşmaktadır. Araştırmacının çalışmalarına yol gösterici nitelikte eleştiri ve bilgilendirme sağlayan geçerlik komite üyeleri araştırmacının çalışmasına katkıda bulunmuşlardır. Araştırmacı ile birlikte geçerlik komite üyeleri toplam üç kişiden oluşmaktadır. Geçerlik komite üyeleri, düzenli olarak 2 haftada bir bir araya gelerek araştırmacının topladığı verileri, bu verilerin değerlendirilme sürecini ve eylem planlamalarını inceleyerek araştırmacıya katkı sağlamışlardır.

Bu araştırmanın geçerlik komitesinde özel eğitim alanından Dr. Öğr. Üyesi F.Ö. ve Spor bilimleri eğitimi alanında Dr. Öğr. Üyesi E.T. yer almışlardır. Öğretim üyelerinin nitel araştırma yapma ve nitel araştırma yöntemi ile yapılan tezleri yönetme deneyimleri vardır. Dr. Öğr. Üyesi F.Ö. doktora düzeyinde eylem araştırması dersi almış ve doktora tezini eylem araştırması yöntemi ile yazmıştır. Dr. Öğr. Üyesi E.T. görev yaptığı fakültelerinde lisans ve lisansüstü programlarında bilimsel araştırma derslerini 2 sene yürütmüştür. Araştırma sürecinde toplam 4 kere geçerlik komitesi toplantısı yapılmıştır. Bu toplantılara ilişkin detaylı bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Geçerlik komitesi toplantı tablosu

Geçerlik Komitesi Toplantı Tablosu					
Toplantı No:	Tarih	Yer	Katılımcılar	Başlangıç Saati	Toplam Süre
1	5 Mart 2019	Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi E.T. odası	Araştırmacı Dr. Öğr. Üyesi F.Ö. Dr. Öğr. Üyesi E.T.	15:30	40 Dk.
2	22 Mart 2019	Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlık	Araştırmacı Dr. Öğr. Üyesi F.Ö. Dr. Öğr. Üyesi E.T.	13:45	75 Dk.
3	9 Nisan 2019	Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlık	Araştırmacı Dr. Öğr. Üyesi F.Ö. Dr. Öğr. Üyesi E.T.	13:45	60 Dk.
4	26 Nisan 2019	Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlık	Araştırmacı Dr. Öğr. Üyesi F.Ö. Dr. Öğr. Üyesi E.T.	16:15	35 Dk.

3.4.5. Yardımcı öğretmen

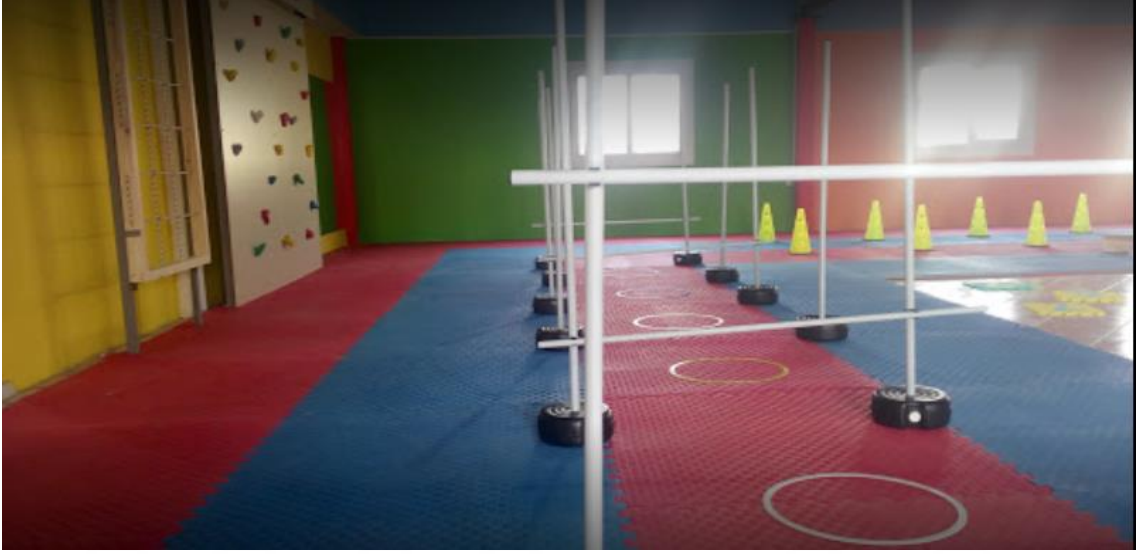
Yardımcı öğretmenler, üniversitelerin Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü ve Antrenörlük Eğitimi Bölümü'nden mezun olmuş biri beden eğitimi ve spor öğretmeni diğeri ise antrenör olan iki kişiden oluşmaktadır. Yardımcı öğretmenler, araştırmacının uygulama yaptığı esnada video kayıt görüntülerini almışlardır ve ders öncesinde ve sonrasında gerekli malzemelerin hazırlanmasında yardımda bulunmuşlardır.

3.4.6. Yardımcı gözlemci

Bu araştırmada, eğitim alanında doktora yapan araştırma görevlisi yardımcı gözlemci olarak yer almıştır. Yardımcı gözlemci araştırmanın güvenilirliği ve geçerliği hususunda araştırmacı ile birbirinden bağımsız bir şekilde toplanan verilerin analizini yapmakla hükümlü olup verilerin analizini gerçekleştirmiştir.

3.5. Araştırma Ortamı

Bu araştırma Düzce ilinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ek olarak aynı bahçede yer alan derneğe bağlı olarak işleyen 350 m² lik bir alana sahip olan özel bir otizm spor kulübünde gerçekleştirilmiştir. 10-12 öğrenci kapasitesi bulunan spor kulübü içerisinde otizm spektrum bozukluğu olan bireylere özgü eğitimler alanında uzman kişiler tarafından verilmektedir. Kurumda çalışan 14 personel mevcuttur. Spor kulübünde tırmanma duvarı, kedi merdiveni, fitness salonu, masa tenisi salonu vardır Aynı zamanda spor kulübünün karşısında sağlık merkezi bulunmaktadır.

Şekil 7: İzle Otizm Spor Kulübü

3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Eylem araştırmalarında oldukça önemli görülen noktalar: inanırlık (credibility), doğruluk (accuracy), çeşitleme (triangulation), geçerlik (validity) ve güvenirlilik (reliability) ‘tir⁶⁶.

3.6.1. İnanırlık ve doğruluk

İnanırlık ve doğruluk eylem araştırmalarında, araştırmacının elde ettiği verilerin mümkün olduğunca en gerçek ve inandırıcı şekilde aktarılmasıdır⁶⁶.

Johnson’un araştırmacılara sunmuş olduğu bazı öneriler:

- Gözlemlerin tam olarak dikkatli bir şekilde kaydedilmesi,
- Verilerin toplanma ve analiz aşamalarının ayrıntılı bir şekilde anlatılması,
- Araştırma için önem arz eden her şeyi kaydedilip raporlaştırılması,

- Araştırma ile ilgili betimleme ve yorumlama yaparken nesnel olunması,
- Veri kaynaklarının yeterli kullanılması,
- Doğru veri kaynaklarının kullanılması⁶⁶.

Bu araştırmada araştırmacı Johnson'un sunmuş olduğu bu önerilere özenle uyarak gözlemlerin tam olarak dikkatli bir şekilde yapılmasına önem vermiştir. Gözlem esnasında görüntüleri kamera ile kayıt altına alınmıştır ve görüntüler daha sonra izlenmiş ve alanında uzman iki akademisyen tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde video analizi ve velilerle yapılan görüşmeler içerik analizi ile yapılmıştır⁶⁶.

Araştırmacı tarafından, araştırma için önem arz eden her bir veri özenle toplanmıştır. Araştırmacı araştırmanın her bir sürecini olabildiğince nesnel olmaya özen göstermiştir. Bu araştırmada, yeterli sayıda veri kaynağına ve araştırmanın temel hedeflerine cevap olabilecek verileri elde etmek için doğru türden kaynaklara ulaşılmıştır. Bu araştırmada Mills'in eylem araştırmalarının "inanırlık" seviyesini arttırmak amaçlı araştırmaların "uzun süreli" olmasını ve alanında uzman kişilerinde görüşlerine yer verilmesini, verilerin çeşitlendirilmesini, belgelerin, video kayıtların, ses kayıtlarının toplanması önerileri dikkate alınarak sahada uzun süreli gözlemler gerçekleştirilmiştir ve geçerlik komite ve tez izleme komite üyelerinin ve alanında uzman kişilerin görüşleri dikkate alınmıştır⁶⁵.

3.6.2. Çeşitleme

Araştırmacının araştırdığı konu hakkında birden fazla bakış açısıyla bakarak araştırdığı konunun farklı yönlerini görmesini sağlayarak konuya çok yönlülük ve derinlik kazandırmak anlamına gelmektedir. Bu da araştırmanın güvenilirliğini ve doğruluğunu arttırmaktadır. Eylem araştırmalarında çeşitleme, farklı zaman diliminde toplanan ve farklı şekillerde toplanan verileri, kullanılan farklı veri kaynaklarını alanında uzman kişilerin bulguları gözden geçirerek doğrulaması ile gerçekleştirilmektedir⁶⁶.

Bu araştırmada araştırmacı 8 hafta boyunca farklı veri kaynaklarından elde ettiği verileri sürekli toplamış ve verileri araştırmanın süregelen sürecinde analiz ederek eylem araştırmasının döngüsünün devam etmesini sağlamıştır. Araştırmacı geçerlik komite üyelerinin ve tez izleme komite üyelerinin görüşlerine sıklıkla başvurarak uygulama sürecinin doğru ve nitelikli bir şekilde yürütülmesini sağlamıştır.

3.6.3. Geçerlik

Eylem araştırmalarında geçerlik, araştırmacının araştırdığı konuyu doğru ölçerek tarafsız bir şekilde yansıtmaya denir⁷². Bu araştırmada verilerin geçerliğini sağlamak için; araştırma sürecinde toplanan veri kaynaklarının farklı türlerden olmasına dikkat edilmiştir. Ailelerle yarı yapılandırılmış görüşme, günlük, video kaydı, gözlem, bireyselleştirilmiş eğitim programları, sosyal davranış listesinden oluşan veriler elde edilmiştir. Eylem araştırmasının en başından sonuna kadar özel eğitim alanında uzman bir akademisyeninde dahil olduğu geçerlik komitesi üyeleri ve tez izleme komite üyelerinin görüşlerine başvurularak çalışma grubunun tespiti, eylem araştırmasının planlanması, yürütülmesi, verilerin elde edilmesi ve analizi gerçekleştirilmiştir.

3.6.4. Güvenirlik

Mills'in verilerin güvenirlilik yöntemlerinden biri de örtüştürmektir. Araştırmacı araştırmasında verilerin güvenirliliğini sağlamak için uygulama esnasında alınan video kayıt görüntüleri ile öğrencilerden hedeflenen davranışları gerçekleştirmelerindeki performanslarını analiz ederek ve velilerle yaptığı yarı yapılandırılmış görüşme ile iki farklı veri kaynağından iki farklı veri ederek ortaya koymuştur⁶⁵.

3.6.4.1. Uygulama güvenirliliği

Veri toplama ve analizi sürecini incelemek için farklı bir uzman görüşü almak araştırmanın güvenirliliğini arttırmak için başka bir yoldur⁷³. Araştırmanın güvenilir şekilde yürütüldüğünün değerlendirilmesi Sosyal davranış kontrol listesinde birbirinden bağımsız iki farklı uzman tarafından değerlendirilmiştir. Kodlayıcılar arasındaki görüş birliğini Miles ve Huberman'dan aktaran Özbey modelinde Δ : Güvenirlilik katsayısını, C : Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, ∂ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını ifade eden içsel tutarlığı hesaplamak için kullandıkları $\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$ formülü ile hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki fikir birliğinin en az %80 olması beklenmektedir⁷⁴. Birbirinden bağımsız iki farklı uzman tarafından

değerlendirilen Sosyal davranış listelerinde kazandırılması amaçlanan sosyal davranışların alt basamakları yer almaktadır ve elde edilen bulgularda 3 öğrenci için ortalama %98’lik görüş birliği elde edilen bulgular tablo ve grafik haline dönüştürülmüştür. Video kayıtları hafta hafta izlenerek öğrencilerin gelişimleri listede değerlendirilmiştir ve daha sonra sayısal veri elde edilen davranışlar grafikleştirilmiştir, gözle görülebilen değişimler ise davranışın gözlemlendiği süre belirtilerek tablolaştırılmıştır.

3.6.4.2. Gözlemciler arası güvenilirlik

Kırcaali-İftar ve Tekin, gözlemciler arası güvenilirliği; birbirinden bağımsız iki gözlemcinin eş zamanlı olarak “öğrencinin hedef davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelik” değerlendirme yapmasına ve bu değerlendirmek olarak tanımlamıştır⁷³.

Bu araştırmada da araştırmacı Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak görev yapan ve aynı zamanda olarak Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda doktora öğrencisi olan bir araştırmacı ile gözlemciler arası güvenilirlik verilerini toplamışlardır. Araştırmacı tarafından gözlemciler arası güvenilirlik verilerini değerlendirmesi istenen diğer uzmana araştırma süreci, veri toplama araçlarının nasıl değerlendirilmesi ve sosyal davranış değerlendirme formlarının nasıl doldurulması gerektiğine ilişkin bilgilendirme yapılmıştır. Toplanan verilerin gözlemciler arası güvenilirliği Miles and Huberman içsel tutarlık formülü ile “Görüş birliği / (görüş ayrılığı + görüş birliği) X 100” ile hesaplanmıştır ve güvenilirlik verileri en düşük %94 en yüksek %100 olarak belirlenmiştir ve Ek-6, EK-7 ve EK-8’de verilmiştir.

3.7. Etik

Mills’e göre araştırmacı, araştırma başlamadan önce ve araştırma bittikten sonra araştırmaya yönelik etik rehberi oluşturmalıdır⁶⁵.

Mills’e göre etik rehberi şu şekildedir:

Etik Perspektifi: Araştırmacılar araştırmaya kişisel bakış açılarına (perspektiflerine) uygun bir şekilde bakmalıdır.

İzin Konusunda Bilgilendirme: Araştırmaya katılacak olan kişilere araştırmanın uygulama şekli, nerede ve ne şekilde uygulanacağına dair şeffaf açıklamalarda bulunmalılardır.

Aldatma: Katılımcılarından izinsiz kayıt almamalılardır.

Doğruluk: Araştırmaya elde edilmeyen hiçbir veri elde edilmiş gibi eklenmemelidir⁶⁵.

Araştırmacı da araştırmasında araştırma öncesi, süresi ve sonrasında yukarıdaki ilkelere dikkat etmiştir. Araştırmaya başlamadan önce Düzce Üniversitesi Klinik Araştırmaları Etik Kurulu'na çalışmanın amacı, gerekçesi ve araştırmanın öneri formu sunularak çalışma onayı (EK-9) ve Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanlığı'ndan çalışmayı yapmak için gerekli izin onayı alınmıştır (EK-10). Çalışmanın yapıldığı Özel Eğitim Spor Kulübü Derneği Başkanlığından çalışmanın kulüpte yapılmasına dair gerekli izinler alınmıştır (EK-11). Sonrasında, çalışmaya katılacak olan öğrencilerin velilerinden "Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formları" alınmıştır (EK-12). Gerekli tüm izinler alındıktan sonra çalışmaya başlanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrenci katılımcıların kimlikleri; gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermemek etik ilkeleri dikkate alınarak isim kullanımlarında takma isim kullanılmıştır.

3.8. Veri Toplama

Odak alanı belirledikten sonraki aşamada veri toplama aşaması vardır. Eylem araştırmasında araştırmacı verileri sistematik bir şekilde farklı zamanlarda ve şekillerde toplanmaktadır. Araştırma boyunca araştırmacı bazı veri toplama tekniklerini değiştirebilir ya da yenilerini ekleyebilir ancak araştırmacı verileri toplarken araştırmanın odak noktasından uzaklaşmamaya dikkat etmelidir. Araştırma sorunlarına, öğretim durumları ve araştırmacıya uygun veri toplama teknikleri kullanılmalıdır. Hem nitel hem de nicel veri toplama tekniklerinden faydalanabilir^{65,70}.

'Johnson (2005) Eylem araştırmalarında veri toplama tekniklerini 11 başlıkta toplamıştır bunlar;

1. *Günlük tutma*
2. *Resmi belgelerin incelenmesi*
3. *Saha notları ve gözlemler*
4. *Görüşmeler*
5. *Öğrenci ve öğretmen kontrol listeleri*

6. *Tutum ve sınıflama ölçekleri*
7. *Konferanslar*
8. *Anketler*
9. *Öğrenci ürünleri/raporları*
10. *Haritalar, grafikler, fotoğraflar ve filmler*
11. *Web siteleri ve elektrik postalar'*

Bu araştırmada ise veriler, geçerlik ve izleme toplantısı tutanakları, video kayıtları, sosyal davranış listesi, yarı yapılandırılmış aile görüşme formları ve günlük teknikleri ile toplanmıştır.

Bu araştırmadaki veri toplama araçları; uygulama öncesi, uygulama aşaması ve uygulama sonrası olarak üç aşamada toplanmıştır. Toplanan verilerin aşamaları Tablo 5'te özetlenmiştir.

Tablo 5: Veri toplama aşamaları

Veri Toplama Aşamaları	Veri Toplama Aşamaları
Uygulama Öncesi	Koordinatif Eğitime Uygun Öğrencilerin saptanması
Uygulama Aşaması	Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı Sosyal Davranış Listesi, Video Kayıtları, Araştırma Günlük Teknikleri Saha Notları Geçerlilik Komite Toplantısı Tez İzleme Toplantı Tutanakları,
Uygulama Sonrası	Yarı Yapılandırılmış Aile Görüşme Formları

3.9. Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı

Araştırmacı çalışmaya dahil ettiği, ilk defa spor kulübüne gelen katılımcıların, yapmış oldukları ilk etkinlik saatinde orada bulunarak katılımcıları gözlemlemiştir. Gözlem sonuçlarından elde ettiği veriler doğrultusunda her katılımcının yaş grubuna ve fiziksel yeterliliğine uygun olacak şekilde üç farklı bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı hazırlamıştır. Bu program Fiziksel Etkinlik Kartları'ndan yola çıkarak hazırlanmıştır. Fiziksel Etkinlik Kartları'nın arka yüzünde yer alan çeşitlendirme yönergeleri doğrultusunda çocukların yeterliliklerine göre, etkinlikler geçerlik komitesi üyelerinin de onayı ile daha zor veya daha kolay hale getirilmiştir. Katılımcılara uygulanan bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programları EK-3, EK-4 ve EK-5'te yer almaktadır.

Şekil 8: Bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı uygulaması

3.10. Sosyal Davranış Listesi

Araştırmacı tarafından literatür taraması yapılarak otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde geliştirilmesi beklenen sosyal davranışlar belirlenerek bir liste oluşturulmuştur ve alanında uzman bir akademisyene gönderilerek revize edilmiştir. Her hafta uygulanan bireyselleştirilmiş eğitim programı sonrasında video kayıtları izlenerek sosyal davranış listesinde var olan davranışlar tespit edilerek belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan sosyal davranış listesi EK-13'te yer almaktadır.

3.11. Video Kayıtları

Video kayıtları, öğrencilerin bedensel davranışlarını dersin başlangıcından bitimine kadar buldukları ortamı ve öğrencilerin hareketlerini, uygulamacının pedagojik teknik ve performansını ortaya koyan bir delildir⁶⁶.

Bu araştırmada eylem araştırması sürecinde uygulanan tüm koordinatif eğitimler kamera ile kayıt altına alınmıştır. Video kayıtlarının amacı koordinatif eğitim süresince otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin sosyal davranışlarındaki olması düşünülen davranışları gözlemleyerek belirlemektir. Araştırma verilerinin video kayıtları Panasonic HDC-SX5 marka video kamera ve kamera ayaklığı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu kayıtlar her ders bitiminde günü tarih yazılarak gizli kalacağı

teyit edilerek bilgisayara kaydedilmiştir. Kaydedilen video kayıt görüntüleri gün içerisinde incelenerek sosyal davranış listesinde tespit edilen davranışlar işaretlenmiştir.

Şekil 9 : Video kayıt cihazı

3.12. Araştırma Günlüğü

Araştırma günlüğünün nasıl kullanılacağı ya da şeklinin nasıl olacağı kişisel tercihlere göre değişen araştırmacının araştırmasının bütününe dair kişisel gözlemleri ve düşüncelerini kayıt etmek amacıyla kullandığı bir yöntemdir⁶⁶.

Bu araştırmada uygulamacı/araştırmacı uyguladığı tüm koordinatif eğitim derslerinin sonrasında gözlemlerini ve öğrencilerle yaşadığı anları, düşüncelerini bilgisayarına not etmiştir.

Her iki haftada bir geçerlilik komitesi ile araştırma günlüklerinden yola çıkarak uygulamalara dair bilgi paylaşımında bulunmuştur. Ek-14'te yer verilmiştir.

3.13. Saha Notları

Uygulama esnasında araştırmacının sahada gözlem kayıtlarına saha notları denilmektedir. ‘‘Saha notlarında ne yazılmaktadır?’’ sorusuna ‘‘Araştırmanızda incelediğiniz şey nedir?’’ sorusuyla cevap verilebilir. Saha notu tutulurken belirlenen bir kriter yoktur, gözlem esnasında araştırmacının gözünden gördüğü her şeyin not tutulması ve ortama her girdiğinde sanki ilk defa o ortamda bulunuyormuşçasına araştırmacıdan gözlem yapması ve araştırmacının notları tutması önerilmektedir^{65,66}.

Saha Notları:

- a) Uygulama sırasında kısa notlar,

- b) Uygulama sonrasında kısa notlar,
c) Uygulama sırasında yoğun betimlemeler olarak saha notları kayıt altına alınabilmektedir⁶⁶.

Araştırmacı, uygulama boyunca spor kulübünde tuttuğu kısa notlar bu araştırmanın saha notlarını oluşturmaktadır. Araştırmacı bu notları not defterine yazarak kayıt altına almıştır. EK 15'te örnek olarak eklenmiştir. Aşağıda saha notundan örnek bir ifadeye yer verilmiştir.

‘‘Ziya, duvar köşesine giderek parmağını duvar köşesine sürtüyor, bir dahaki koordinatif eğitim parkurunu salonun ortasında hazırla’’.

3.14. Toplantılar ve Görüşme

Görüşmelerde önceden planlanmış ve hazırlanmış sorular sorulurken toplantılarda çalışmanın işleyişi hakkında konuşulur. Toplantılar bireysel veya küçük gruplar halinde gerçekleştirilirken en verimli görüşmeler bireysel olarak gerçekleştirilenlerdir⁶⁶.

Eylem araştırmasında görüşme tekniği kendi içerisinde farklı türlere ayrılmaktadır,

Görüşme Türleri

Görüşme yapısı bakımından:

- Yapılandırılmamış görüşme
- Yapılandırılmış görüşme
- Yarı yapılandırılmış görüşme

Görüşme yapılacak birey sayısı bakımından:

- Bireysel görüşme
- Grupça görüşme

İletişim ve kayıt biçimi bakımından:

- Sözel görüşme
- Yazılı görüşme
- Ses kayıt cihazı ve kamera kullanarak yapılan görüşme⁷⁵.

Bu çalışmada kullanılan veri toplama tekniklerinden bir tanesi de görüşme tekniğidir. Derinlemesine bilgi elde etme ve sorularda esneklik sağlanması nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır Araştırmacı öğrencilerin aileleriyle yarı yapılandırılmış görüşme yaparak, ailelerden yazılı olarak veriler elde etmiştir ve EK-16'da yer verilmiştir.

3.15. Geçerlilik Komite Toplantısı

Geçerlik komite toplantıları geçerlilik toplantıları ise iki haftada bir gerçekleştirilmiştir. Geçerlilik Komitesi toplantılarında araştırmacı alınan kararları toplantı esnasında metne dökmüştür. Bu toplantılar araştırma sürecine yön veren kararları barındırdığı için araştırmada önemli bir yere sahiptir. EK-17’de yer verilmiştir. Geçerlik komitesinin önerileninden bazıları aşağıda belirtildiği gibidir.

‘‘Video analizleri gerçekleştirilirken sayısal verilerin daha net şekilde belirtilmesi önerilmiştir: ‘‘*Pelinciğim, burada öğrenciye 5 kere sana bakmasını söylemişsin, işte bunları da not alırsan araştırmada hem nitel hem nicel veriler elde etmiş olacaksın.*’’ (FÖ)’ (Geçerlilik Toplantı Tutanağı 1).

3.16. Tez İzleme Komitesi Toplantı Tutanaqları

Tez izleme toplantıları altı ayda bir gerçekleştirilmiştir. Tez izleme toplantılarında geçerlilik komitesi toplantılarında alınan kararlar ve yapılan uygulamalar tez izleme üyelerine aktarılmıştır ve yapılması istenilen değişiklikler varsa bir sonraki tez izleme toplantısına kadar istenilen değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar araştırma sürecine yön veren kararları barındırdığı için araştırmada önemli bir yere sahiptir.

3.17. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir⁶⁴. Araştırmacı, yarı yapılandırılmış görüşme için önceden planladığı soruları hazırlayarak görüşme formu hazırlar. Görüşmenin ilerleyişi doğrultusunda sorularda esneklik sağlayarak ek olarak sorular sorabilir ya da kişinin detaylandırmasını isteyebilir. Bu yüzden araştırmacı bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile ailelerle görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Araştırmada belirlenen öğrencilerle bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim uygulamaları bittikten sonra, öğrencilerin sosyal davranışlarındaki değişimleri belirlemeye yönelik hazırlanan soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ailelerle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde aileler görüşlerini yazılı bir şekilde belirtmek istediklerinden dolayı veriler yazılı olarak toplanmıştır. Yazılı görüşme form soruları geçerlilik komite üyeleri ile birlikte planlanarak ve alanında uzman iki akademisyenin görüşleri alınarak oluşturulmuştur. EK-16’de yer verilmiştir.

3.18. Verilerin Çözümlemesi

3.18.1. Veri toplama sürecinde verilerin toplanması ve çözümlemesi

Araştırmannın bu sürecinde ‘verilerin toplanması ve toplanan verilerin çözümlemesi’ aynı zaman içerisinde gerçekleştirilmiştir. Haftalık olarak toplanan video kayıtları, günlük, tez izleme tutanakları, saha notları ve geçerlik toplantı tutanaklarından oluşan veriler düzenli olarak elektronik ortamda klasörlere depolanmıştır.

İki haftada bir geçerlik komite üyeleri toplanmıştır. Toplantıda araştırmacı toplantı gününe kadar yapmış olduğu çalışmaları, topladığı verileri ve toplanan verilerin çözümlemesini geçerlik komite üyelerinin görüş ve önerileri için rapor şeklinde sunulmuştur. Her hafta yaptığı çalışmaları ayrıntılı bir şekilde geçerlik komite üyelerine anlatmış ve bir sonraki geçerlik toplantısına kadar yapacak olduğu çalışmayla ilgili geçerlik komite üyelerine bilgi vermiştir. Aşağıda günlükten örnek bir ifadeye yer verilmiştir:

‘‘ Saat 13:45’te geçerlilik komitesi toplantısı olması sebebiyle üniversiteye gittim Fidan Hocam (Canım Hocam) dekan yardımcısı o günde vekalet kendisinde olduğu için eğitim fakültesinde yaptık toplantımızı 😊 Emre Hocam da geldi (kendisine olan vefa borcum sonsuz) toplantımızı yaptık önerilerini dikkatle dinledim. Yaptığım çalışmaları anlattım video kayıtlarından görüntüler sundum, videodaki dedikodularımız çıkınca sansürleyemediğim için çok utandım 😊 toplantımız bitti ve İzle Spor Kulübüne geri döndüm’’ (22.03.2019, günlük).

Ayrıca tez izleme komite toplantılarında araştırmacı tez izleme komite üyelerine toplantı zamanına kadar yapmış olduğu tüm araştırmaları görsel olarak raporlaştırılmış bir şekilde sunmuştur. Yapılan öneriler doğrultusunda eylem planında değişiklikler gerçekleştirmiştir. Araştırmacı aynı zamanda gün gün çalışmayla ilgili günlük tutmuş ve çocuklarla yaşadığı her anı günlüğünde yazmıştır. Araştırmacı tarafından tutulan bu günlükler araştırmacının araştırma süreci hakkında araştırmanın sistematik olarak sürdürülmesi yönünde katkı sağlamıştır.

Her hafta çocukların gelişimleri gözlemci ve araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız ve eş zamanlı olarak izlenen videolar raporlaştırılmıştır. Araştırmacı ailelerle yarı

yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler ailelerle yüz yüze gerçekleştirilse de aileler ses kayıtlarının alınmasını istemediklerinden dolayı yarı yapılandırılmış görüşme formlarının aileler tarafından el yazısı ile doldurulması istenmiştir. Toplanan farklı veriler tutarlık hususunda sıklıkla değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Veri toplama süreci sonunda veriler, araştırmacı ve gözlemci olmak üzere alanında uzman iki kişi tarafından çözümlenmiştir. Birbirinden bağımsız bir şekilde eş zamanlı olarak hafta hafta video kayıtları izlenerek öğrencilerin gelişimleri video analizi ile ailelerle yapılan görüşmelerde içerik analiz ile gerçekleştirilmiştir. Ve daha sonra sayısal veri elde edilen hedefler grafikleştirilmiştir. Gözle görülebilen değişimler ise davranışın gözlemlendiği süre belirtilerek tablolaştırılmış ve son olarak yorumlanmıştır.

3.18.2. Verileri çözümlenme ve analiz etme

Araştırmacı, verileri toplarken ve verileri topladıktan sonra kendisine ‘’verilerin ne anlama geldiğini’’sorarak sorulara yanıt aramalı ve toplanan verileri anlamlandırmalıdır⁶³.

Araştırmacının topladığı verilerin analizi uygulamanın veya uygulama sürecinin anlaşılmasını sağlar. Araştırmacı verilerin analizi sonunda ulaştığı yorumlar ve araştırma problemine yönelik önerileri ortaya koyar. Elde ettiği sonuçlar ve sunduğu öneriler alan yazın taramaları ve verilerin betimlenmesi sonucunda olması eylem araştırmasının önemli bir parçasıdır⁶⁴.

Araştırmacının verileri çözümlenmesini veri toplama sürecinde gerçekleştirmesi nitel araştırmaların temel özellikleri arasında yer almaktadır⁷⁰.

Araştırmanın bu evresinde araştırmacıdan topladığı verileri anlamlandırması beklenmektedir. Anlamlandırılan veriler sonucunda araştırmada ortaya çıkan aksaklıklar var ise her hafta ya da iki haftada bir toplanan geçerlilik komite toplantılarında süreç ele alınarak ortaya çıkan bir aksaklık ya da sorunlar mevcut ise bu sorunlar gözden geçirilerek sorunun kaynakları tespit edilerek çözüm önerileri sunulmaktadır. Bu araştırmada toplanan veriler video analizi ve aileyle yapılan görüşmeler içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir.

3.18.2.1. Video analizi

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, video kelimesi ‘’belge’’ olarak tanımlanmaktadır⁷⁷. Türk Dil Kurumu Sözlüğündeki Video kavramının tanımından yola çıkarak video analizi kavramının tanımını ‘belge incelemesi’ olarak tanımlanabilir⁷⁸.

Video analizinin; örneklem büyüklüğü, düşük maliyet, bireysellik ve özgünlük, kolay ulaşılamayacak verilere ulaşma, geniş kapsam ve zaman, tekrar kullanım, zaman kullanımını açısından verimli bir yöntem olması, kesinlik, kullanılabilirlik, tepkiselliğin olmaması, konunun ve verinin niteliği açısından avantajları bulunmaktadır⁶⁴.

Video analizi, araştırılması belirlenen hedefler doğrultusunda olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren materyallerin analizini kapsamaktadır. Nitel araştırmalarda doküman analizi/inceleme başlı başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanıldığı gibi aynı zamanda diğer veri toplama yöntemleri ile de kullanılabilir⁶⁴.

Video analiz sürecinde tarafsızlık ve güvenilirlik önemli iki unsurdur. Aynı şartlar altında aynı verileri analiz eden birbirinden bağımsız iki farklı kişinin aynı genel sonucu elde etmesi doküman analizinde güvenilirlik olarak kabul edilmektedir⁶⁴.

Bu araştırmada da araştırmacı tarafından elde edilen video kayıt verileri birbirinden bağımsız iki uzman tarafından eş zamanlı izlenerek öğrenciye kazandırılması hedeflenen sosyal davranışların hafta hafta tespit edilerek video analizinin ön koşulu olan güvenilirlik ve tarafsızlık ilkelerinin dışına çıkılmadan gerçekleştirilmiştir. Aşağıda araştırmacının günlüğüne yansıyan bir örneğe yer verilmiştir. Aşağıda günlükten örnek bir ifadeye yer verilmiştir.

‘‘Mahmut’la da çalışmam bittikten sonra kameradan görüntüleri akşam değerlendirmek üzere aldım ve Mahmut’la ilgili bir detay öğrendim ödül olarak bisküvi yemeği seviyormuş bir daha ki derste ben ona bisküvi almaz mıyım?’’ (21 Mart 2019, günlük)

3.18.2.2. İçerik analizi

İçerik analizi, toplanan verilerin birbirine benzerliğini ortaya çıkarıp belirli kavram ve tema oluşturarak okuyucunun anlayacağı bir şekilde yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. Elde edilen verilerin açıklanması ve açıklanan veriler arasında bağ kurmak içerik analizlerinin en temel amacıdır. Verilerin tanımlanarak içerisinde saklanmış olan gerçekleri ortaya çıkarmak içerik analizi ile gerçekleştirilmektedir.

İçerik analizinde veriler, verilerin kodlanması temaların bulunması kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanarak yorumlanması şeklinde dört aşamada analiz edilir.

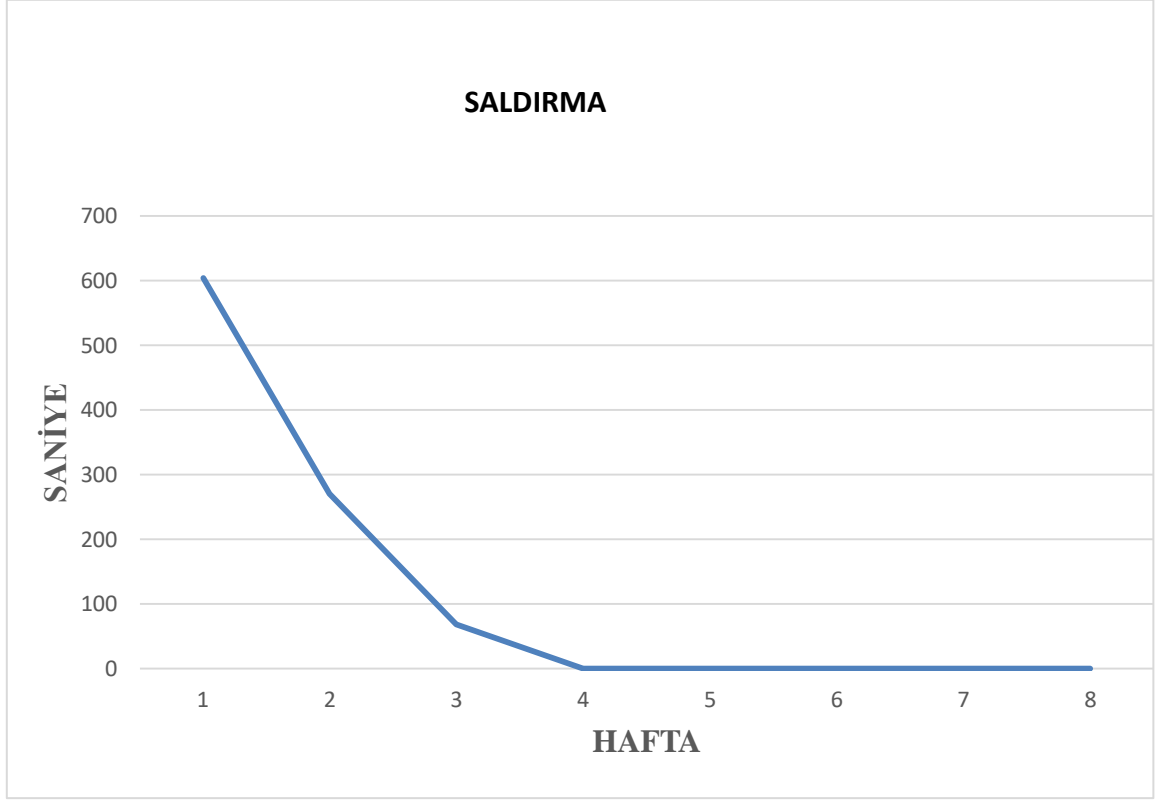
Bu araştırmada da ailelerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmacı tarafından bu dört aşama dikkate alınarak önce veriler kodlanmış ve temalar oluşturulmuştur. Sonrasında da oluşturulan temalar düzenlenerek bulguların yorumlanması gerçekleştirilmiştir⁶⁴

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

4.1. Ziya'nın Grafik Analizi

Ziya'nın saldırma davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte ve yorumlanmıştır.

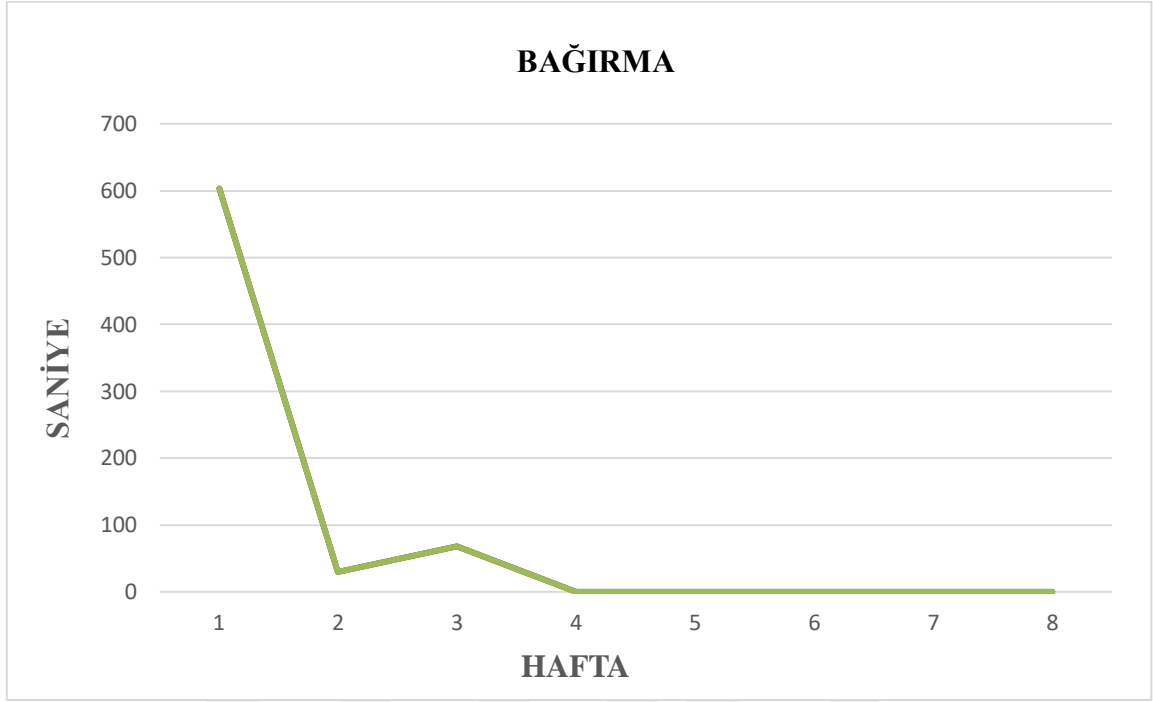

Şekil 10 : Saldırma

Yukarıdaki grafikte görüldüğü gibi, öğrencinin koordinatif eğitim kapsamında ilk üç hafta öğretmenine saldırıda bulunduğu gözlemlenirken dördüncü hafta itibari ile akranına/öğretmenine saldırıda bulunmadığı gözlemlenmektedir. Bu durum araştırmacı tarafından öğrencinin öğretmenine olan güveninin artması ve tehlike arz eden bir durumun olmadığını fark etmiş olması olabilir. Bu bulguyu destekler nitelikte aşağıda araştırmacı günlüğüne ve araştırmacının tuttuğu saha notlarına yansıyan ifadeler yer verilmiştir. *‘İlk günkü saldırgan davranışlarında azalma var, bana alıştı sanırım. Ancak sızlanması hala devam ediyor. Saldırganlığı azaldıysa sızlanması da azalır herhalde (10 Nisan 2019, günlük).’*

‘Bir dahaki derste saçını çekmemesi için saçlarını toplamayı unutma (saha notu).’

Ziya'nın bağıрма davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte ve yorumlanmıştır.

Şekil 11: Bağırma

Ziya'nın bağıрма davranışına ilişkin bulgular incelendiğinde ilk üç hafta bağıрма eylemleri olduğu görülmektedir. Ancak dördüncü haftadan itibaren bağıрма eyleminde bulunmadığı ve daha sakin davranışlar sergilediği gözlemlenmiştir. Bağırma eyleminin ilk haftalarda çok olması yapılan çalışmaya uyum sağlamakta zorlanmasına bağlanabilir. İlerleyen haftalarda bağıрма davranışındaki azalmanın nedeni yapılan çalışmalara uyum sağlamaya başlaması ve uygulanan programının yavaş yavaş etkisini göstermeye başlamasından kaynaklanabilir. Bağırma davranışındaki azalmayı destekleyen bulgu ise araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Ziya geçen haftaki derslere göre yeniden bağırma başladı sanki sanırım karnı ağrıyor.(4 Nisan 2019, günlük)”

Ziya'nın sızlanarak şikâyet etme davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

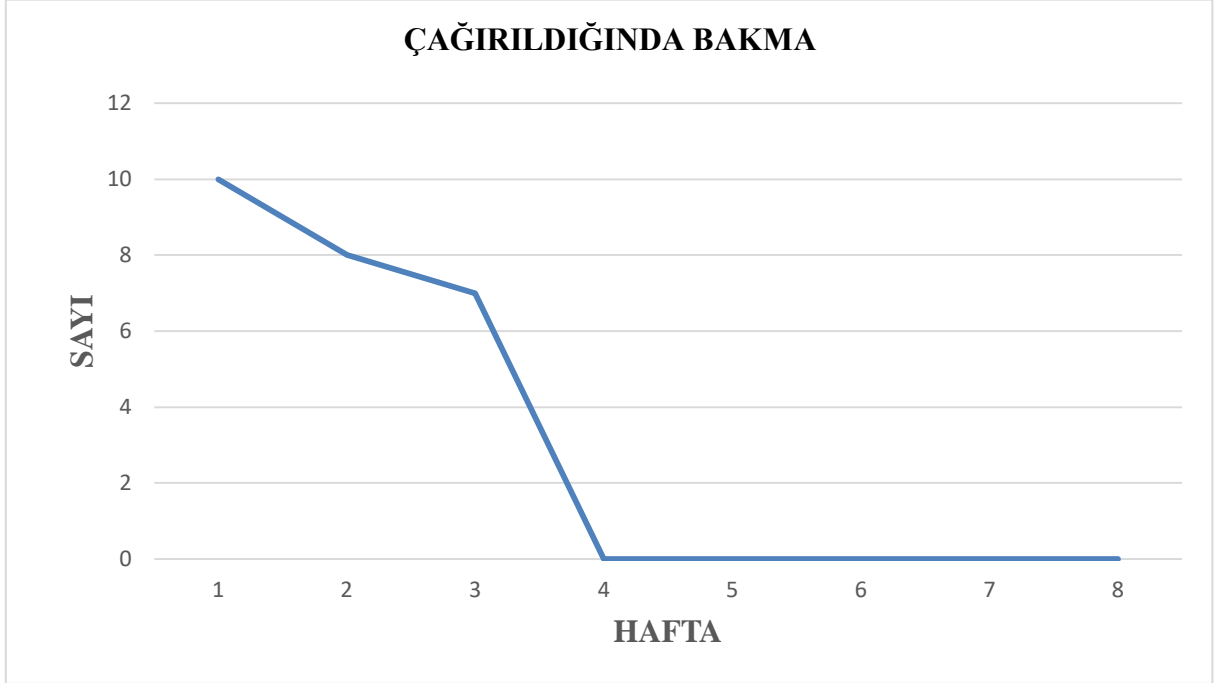

Şekil 12: Sızlanarak şikâyet etme

Öğrencinin beşinci haftadan itibaren sızlanma ve şikâyet etme davranışının son bulduğu gözlenmektedir. Benzer şekilde araştırmacı günlüğüne yansıyan bir ifade de sızlanma şikâyetinin ortadan kalktığı yazıldığı görülmektedir. Günlükte yer alan ifadeye aşağıda yer verilmiştir.

“Sızlanması kalmadı 😊, sanki hiç düzelmeyecek gibiydi (17 Nisan 2019, günlük).”

Ziya'nın çağırıldığında bakma davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

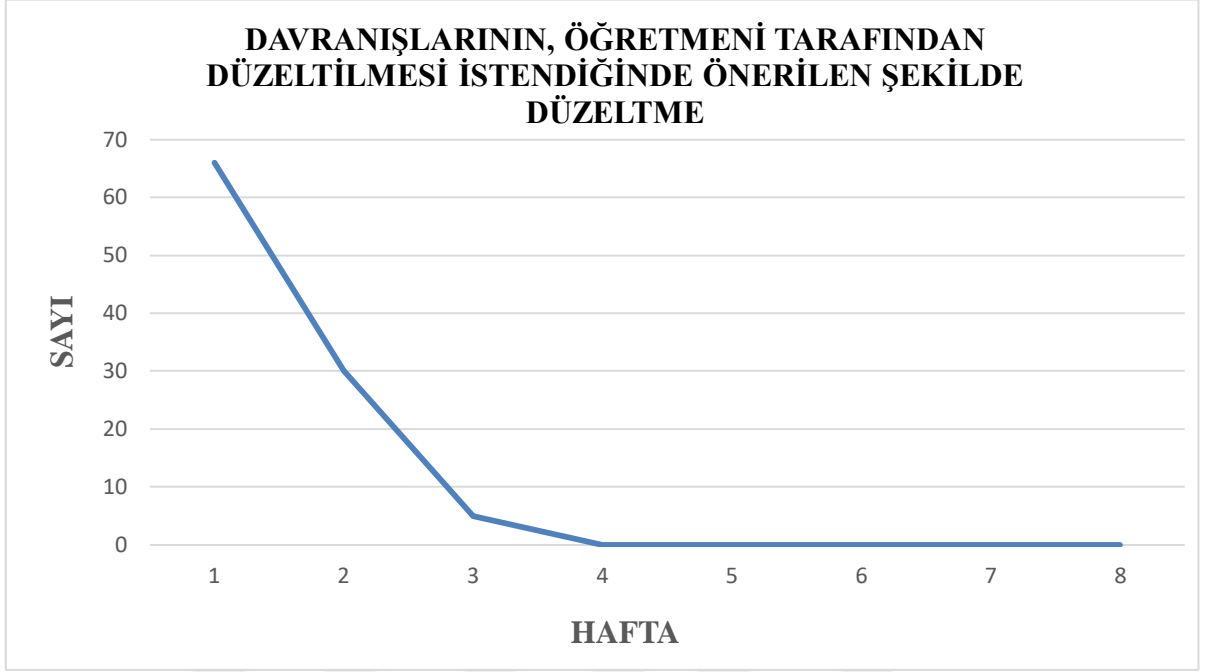

Şekil 13: Çağırıldığında bakma

Öğrencinin ilk üç hafta ismi söylenerek çağırıldığında öğretmenine bakmadığı gözlemlenirken dördüncü hafta itibari ile çağırıldığında öğretmenine baktığı gözlemlenmektedir.

Ziya'nın öğretmeni ile geçirdiği sürenin artmasına bağlı olarak öğretmenin Ziya'yı çağırıldığında, Ziya'nın verdiği tepkinin olumlu yönde gelişim gösterdiği söylenebilir.

Ziya'nın davranışlarının, öğretmeni tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltme davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte ve yorumlanmıştır.

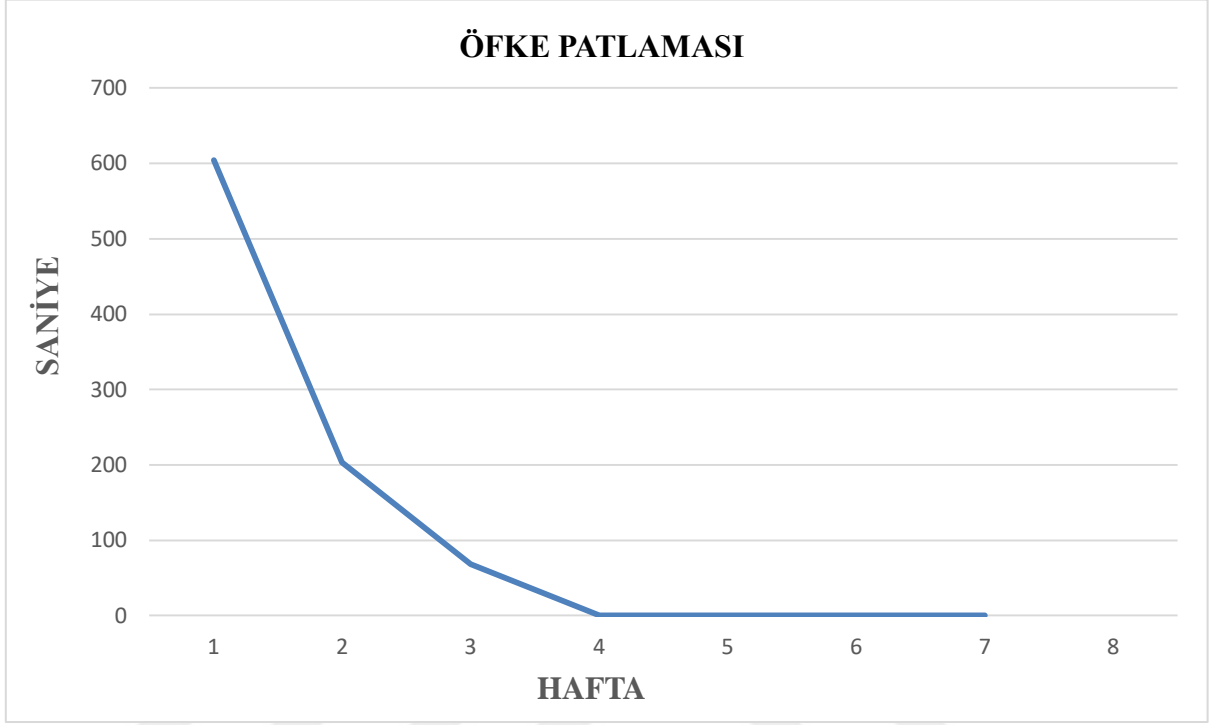

Şekil 14: Davranışlarının, öğretmeni tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltme

Öğrencinin dördüncü hafta itibari ile düzeltilmesi istenen davranışlarını önerilen şekilde düzelttiği gözlemlenmektedir.

Ziya'nın öğretmenine alışma süresinin dördüncü hafta itibari ile olumlu yönde gelişim gösterdiği ve öğretmenine karşı koymaktan vazgeçtiği ve öğretmenin hareketlerini düzeltmesini istediğinde istenilen şekilde düzelttiği söylenebilir.

Ziya'nın öfke patlaması davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

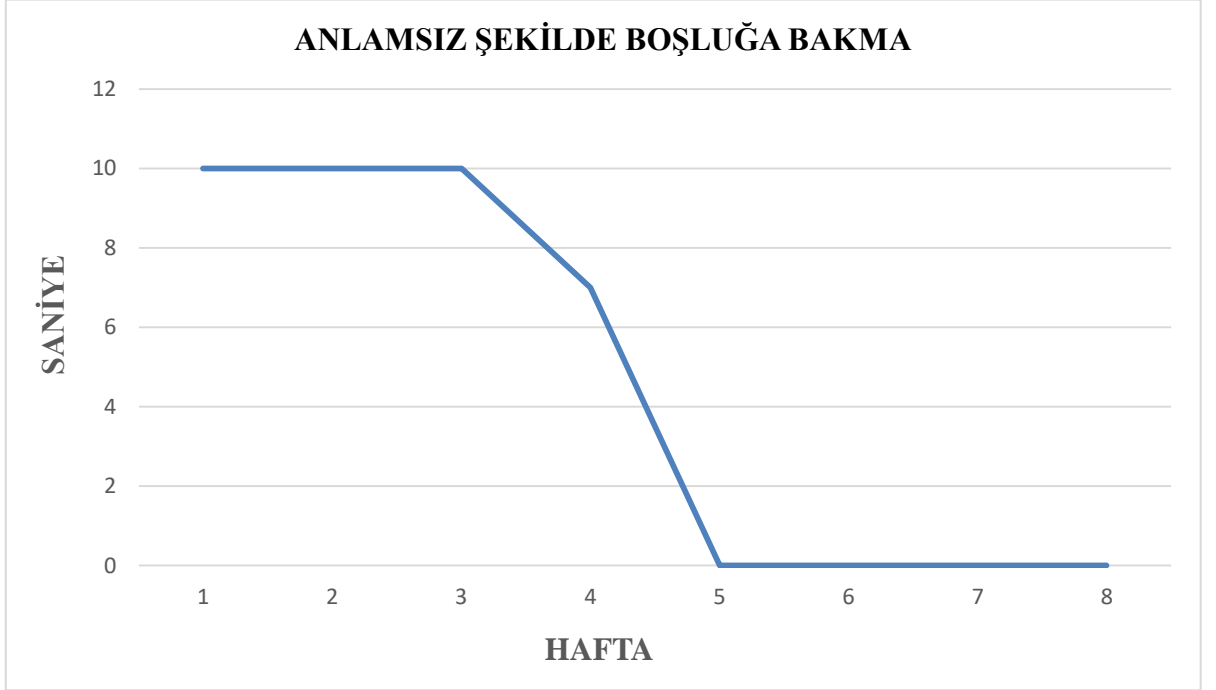
Şekil 15: Öfke patlaması

Öğrencide dördüncü hafta itibari ile öfke patlaması veya nöbetleri görülmediği gözlemlenmektedir. Aşağıda, araştırmacı günlüğü ve yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen bulgularda da bu bulguyu destekler nitelikte ifadeler yer almaktadır.

“Geçen haftaya göre Ziya bir nebze de olsa daha sakin sanki. Israrcı olmama hiç tahammülü yok direk sert tepkisi ile karşılaşıyorum (27 Mart 2019, günlük).”

Yarı yapılandırılmış görüşme formda *“Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun öfke kontrolü davranışını nasıl etkiledi? Öfke kontrolü davranışlarında azalma oldu mu?”* sorusuna Ziya'nın annesi *“Davranış bozukluğu gösterdiği zamanlarda kendini yere atardı, ağlardı. Uzun süredir böyle bir durum yaşamadık diyebilirim.”* şeklinde cevap verdi.

Ziya'nın anlamsız şekilde boşluğa bakma davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

Şekil 16: Anlamsız şekilde boşluğa bakma

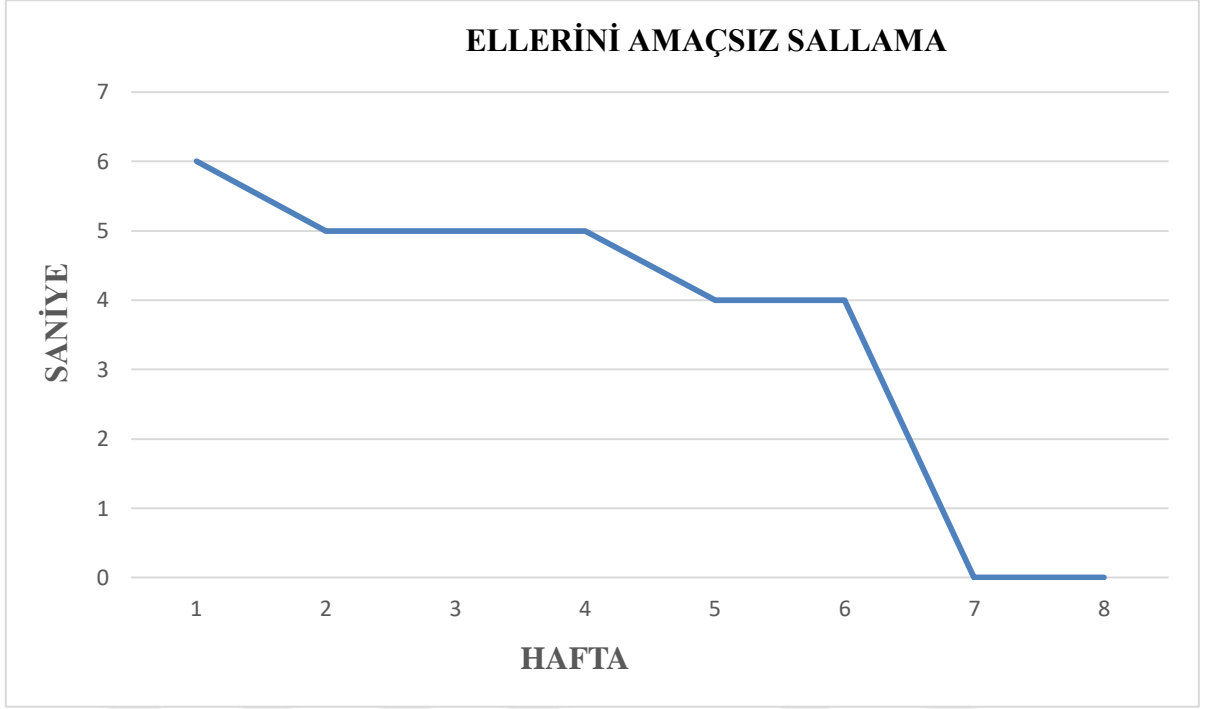
Öğrencide ilk dört hafta anlamsız şekilde boşluğa bakma davranışı gözlemlenirken, beşinci hafta itibari ile anlamsız şekilde boşluğa bakma davranışı gözlemlenmemektedir. Bireyselleştirilmiş koordinatif eğitimle birlikte öğrenci uygulaması gereken etkinliklere odaklanmayı öğrenir ve bu beceri ile algılama becerisi arttığı düşünülebilir ve algılama becerisi artan öğrencinin kişilere ya da olaylara konsantre olabilir.

Bu bulguyu destekleyecek şekilde, araştırmacı tuttuğu günlükte aşağıdaki ifadeye yer vermiştir.

‘‘Hep sanki arkamda biri varmış gibi arkama yukarıya doğru bakıyor. Göz temasımız olmadı. Yüzüme bakması için sürekli uyarmak zorunda kaldım. Ama yine de işe yaramıyor (22 Mart 2019).’’

‘‘Ziya artık anlamsız şekilde arkama bakmıyor ve daha çok etkinliğe odaklanıyor (22 Nisan2021).’’

Ziya'nın ellerini amaçsız sallama davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte ve yorumlanmıştır.

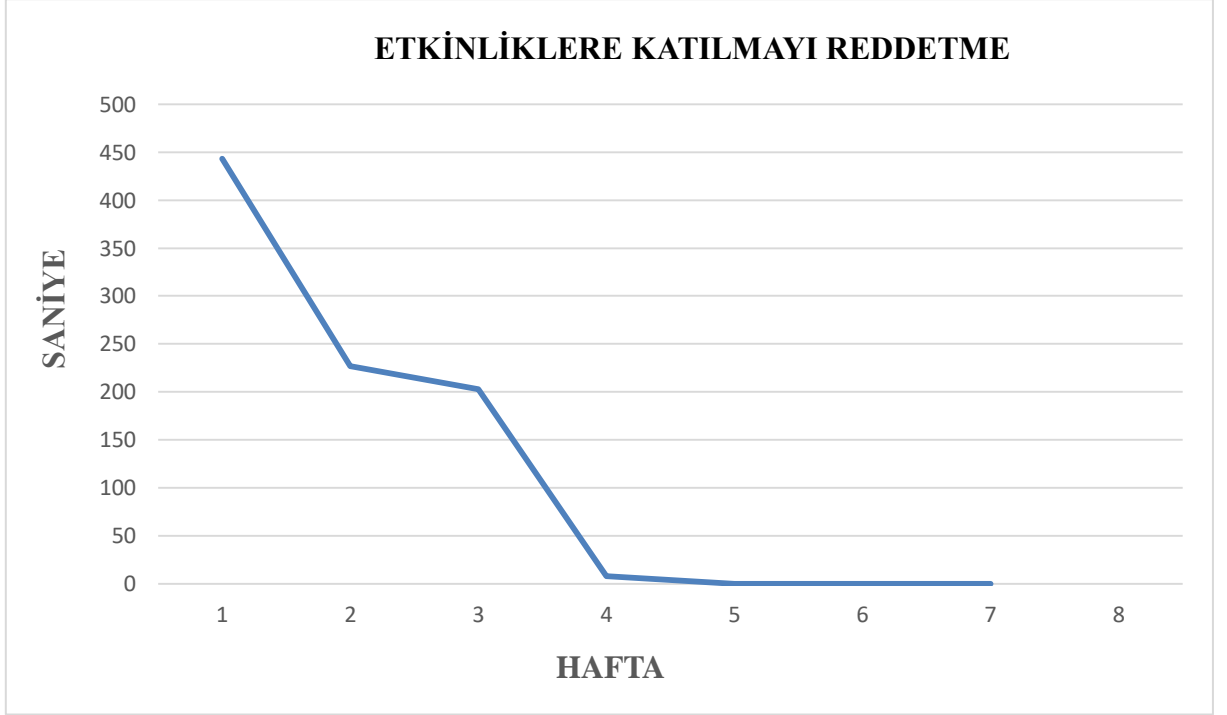
Şekil 17: Ellerini amaçsız sallama

Öğrencide yedinci hafta itibari ile ellerini amaçsız şekilde sallama davranışı gözlemlenmemektedir. Aşağıda, araştırmacı günlüğü ve yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen bulgularda da bu bulguyu destekler nitelikte ifadeler yer almaktadır.

“Heyecanlandığında, kızdığında, mutlu olduğunda o eller sallanıyor. Sanki hiç vazgeçmeyecek gibi (22 Mart 2019, günlük).”

Yarı yapılandırılmış form kapsamında *“Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun stereotipik davranışını nasıl etkiledi? Takıntılı davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?”* sorusuna Ziya'nın annesi *“Azalma oldu.”* şeklinde cevap verdi.

Ziya'nın etkinliklere katılmayı reddetme davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

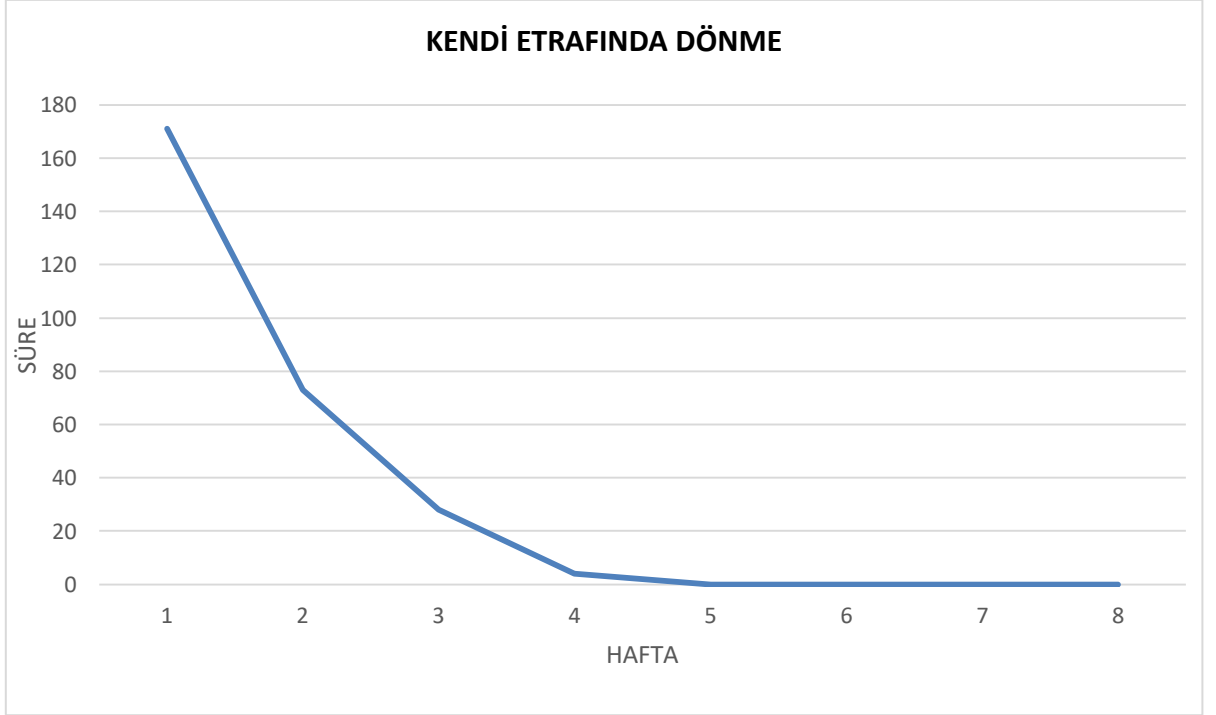

Şekil 18: Etkinliklere katılmayı reddetme

Öğrencinin beşinci hafta itibari ile etkinliğe katılmayı reddetmediği gözlemlenmektedir. Araştırmacı tarafından, Ziya'nın etkinliğin yapıldığı ortamda daha fazla zaman geçirmiş olması ve o ortamda kendisine zarar verecek herhangi bir uygulamanın yapılmadığının farkına varması etkinliklere katılım oranında artışa neden olmuş olabileceği düşünülmektedir.

4.2. Mahmut'un Grafik Analizi

Mahmut'un kendi etrafında dönme davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

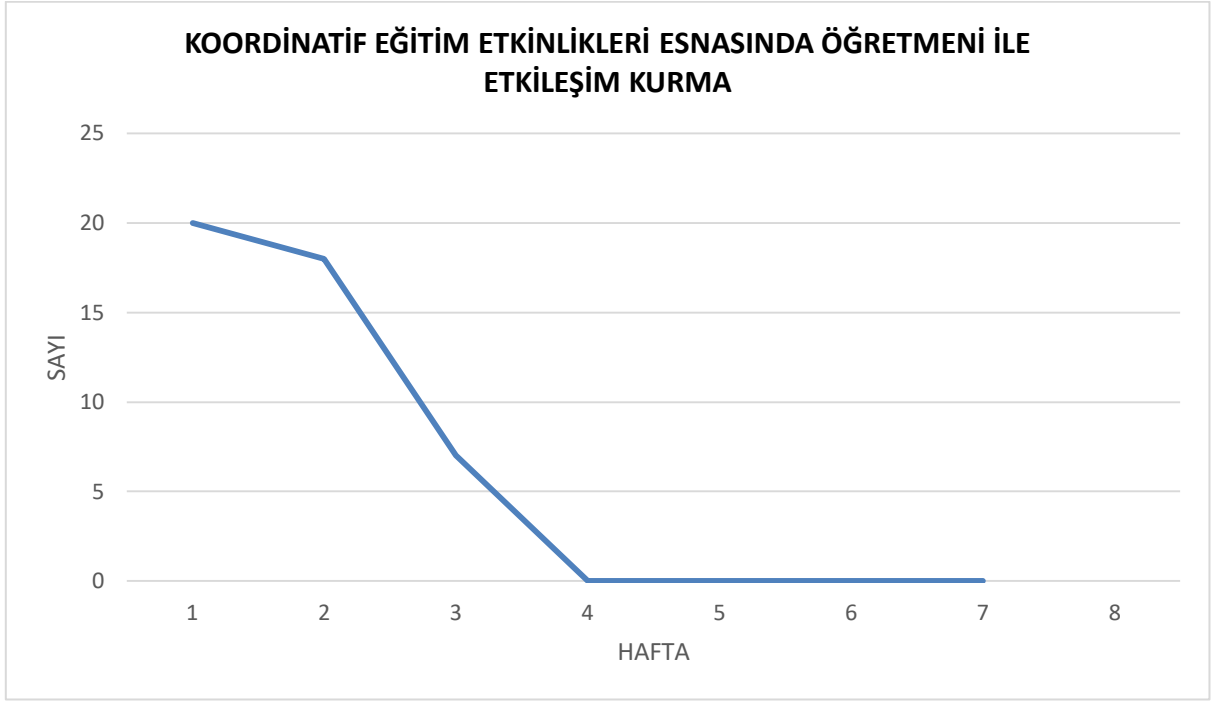

Şekil 19: Kendi etrafında dönme

Öğrencinin koordinatif eğitim kapsamında beşinci hafta itibari ile kendi etrafında dönmediği gözlemlenmektedir.

''Bugün Mahmutla uzun saplı bir cisimle topa vurma çalışması yaptık, elindeki sopayla öyle kontrolsüz döndü ki neredeyse bana vuracaktı, ucuz yırttım (27 Mart, günlük).''

Mahmut'un koordinatif eğitim etkinlikleri esnasında öğretmeni ile etkileşim kurma davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte verilmiştir ve yorumlanmıştır.

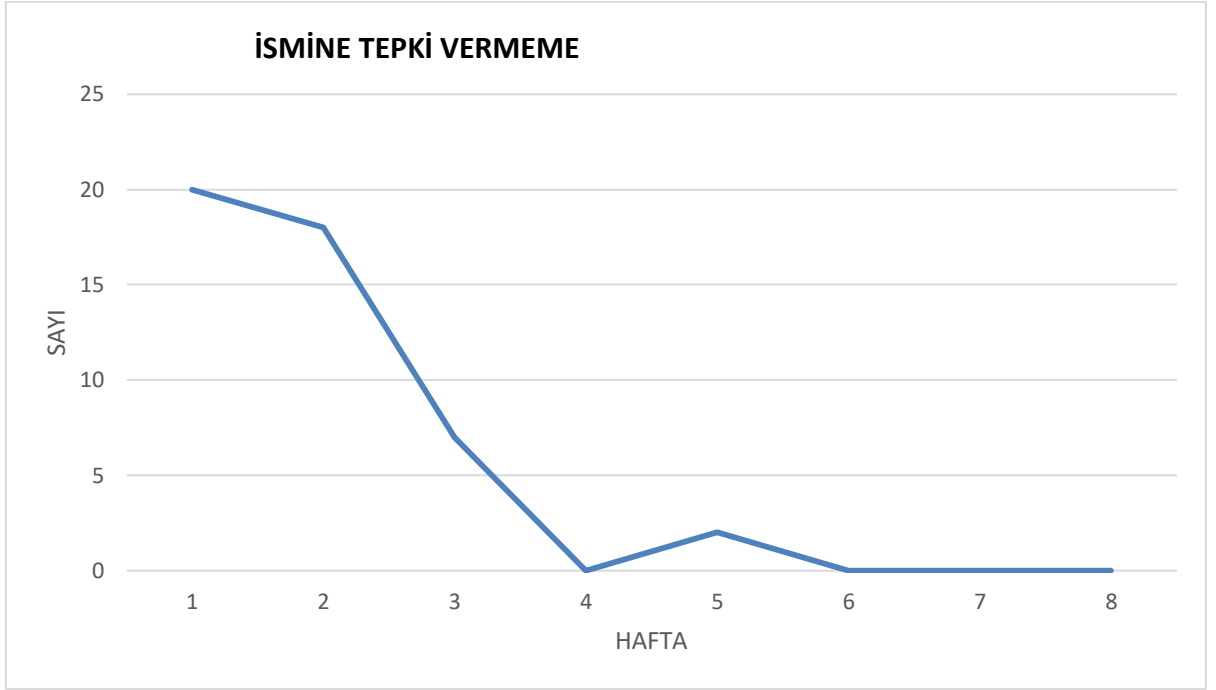

Şekil 20: Koordinatif eğitim etkinlikleri esnasında öğretmeni ile etkileşim kurma

Öğrencinin koordinatif eğitim kapsamında etkinlikler esnasında öğretmeni ile dördüncü hafta itibari ile etkileşimde bulunduğu gözlemlenmektedir. Araştırmacı günlüğünde yer alan ve bu bulguyu destekleyen ifade aşağıda belirtilmiştir:

“Bugün genel olarak 3’ü de birbirinden uyumluydu, özellikle Mahmut beni bugün çok şaşırttı ders esnasında çok iyi anlaştık ve çok ama çok yetenekli bir çocuk (2 Mayıs 2019, günlük).”

Mahmut'un ismine tepki vermeme davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

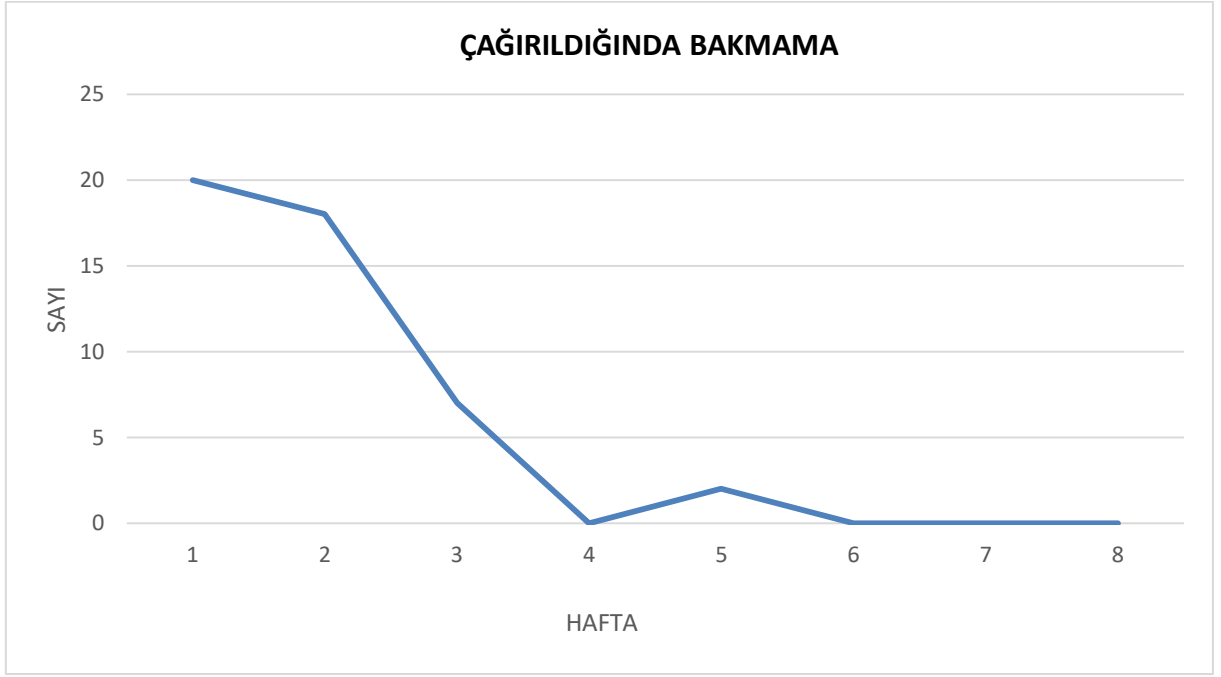

Şekil 21: İsmine tepki vermeme

Öğrencinin koordinatif eğitim kapsamında ilk üç hafta ve beşinci hafta haricinde ismine tepki verdiği gözlemlenmektedir.

“Bugün biraz moralim bozuldu çünkü Mahmut diyorum bakmıyor, ismini söylediğimde tepkisiz kalıyor, uyumda sıkıntı yok ancak ismine tepkisiz. Başka bir şey var anlamadığım çözemediğim. Mutsuz gibi tepkisiz. (17 Nisan 2019, günlük).”

Mahmut'un çağırıldığında bakmama davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

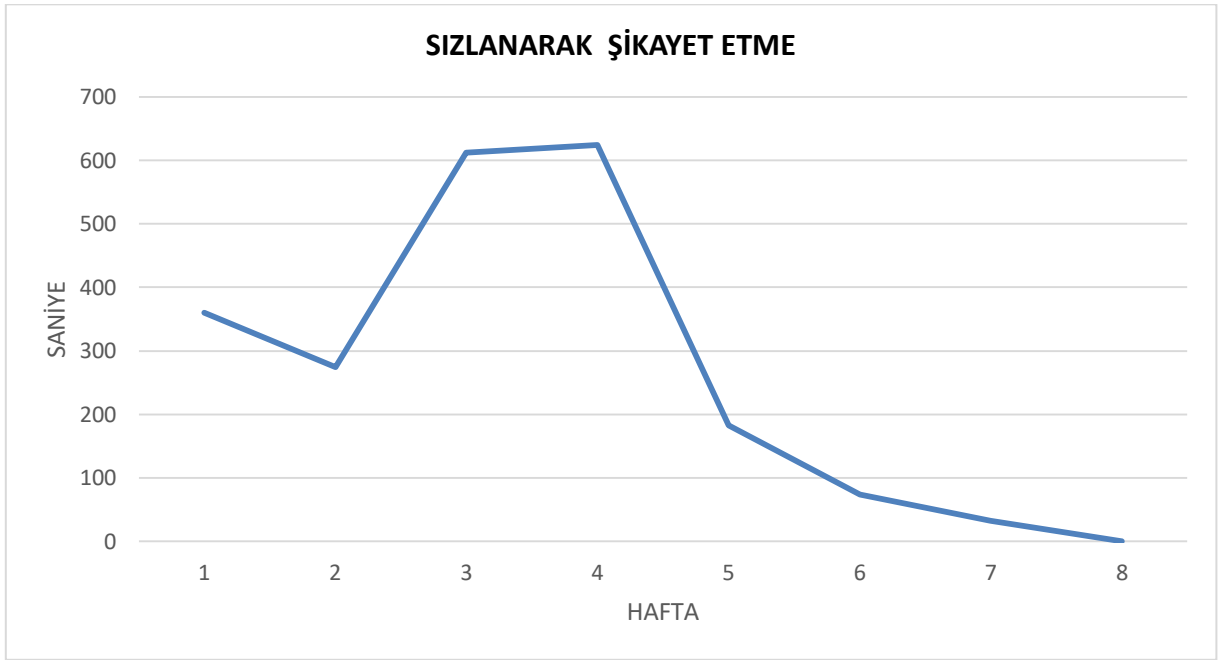
Şekil 22: Çağırıldığında bakma

Öğrencinin koordinatif eğitim kapsamında ilk üç hafta ve beşinci hafta haricinde çağırıldığında öğretmenine baktığı gözlemlenmektedir. Araştırmacı günlüğünde de, bu bulguyu destekleyen bir ifade yer almakta ve o ifadeye aşağıda yer verilmektedir:

“Bugün biraz moralim bozuldu çünkü Mahmut diyorum bakmıyor, ismini söylediğimde tepkisiz kalıyor, uyumda sıkıntı yok ancak ismine tepkisiz. Başka bir şey var anlamadığım çözemediğim. Mutsuz gibi tepkisiz. (17 Nisan 2019, günlük).”

4.3. Yasin'in Grafik Analizi

Yasin'nin kendi sızlanarak şikâyet etme davranışına ilişkin bulgular aşağıdaki grafikte veilmiştir ve yorumlanmıştır.

Şekil 23: Sızlanarak şikâyet etme

Öğrencinin sızlanıp şikâyet etme davranışının sekizinci haftaya doğru azaldığı gözlemlenmektedir. Aşağıda, araştırmacı günlüğü ve yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen bulgularda da bu bulguyu destekler nitelikte ifadeler yer almaktadır:

“Yasin, ısrardan hiç hoşlanmıyor, umduğumdan iyi başladık derken çalışmalarındaki disiplin şikâyet etme davranışında ters tepki yaratıyor sanki. Geçen haftaya nazaran inanmadığım bir artış var (3 Nisan 2019, günlük).”

“Geçerlik toplantısında Yasin'in artan sızlanma davranışını bildirmeyi unutma (saha notu)”

4.4. Ziya Tablo Analizi

Tablo 6: İş birliği yapma

HAFTA	İş birliği yapma
1. HAFTA	İş birliğinde bulunmadı
2. HAFTA	İş birliğinde bulunmadı
3. HAFTA	İş birliğinde bulunmadı
4. HAFTA	Aktivite esnasında iş birliğinde bulundu (88 dakika)
5. HAFTA	Aktivite esnasında İşbirliğinde bulundu (88 dakika)
6. HAFTA	Aktivite esnasında iş birliğinde bulundu (88 dakika)
7. HAFTA	Aktivite esnasında iş birliğinde bulundu (88 dakika)
8. HAFTA	Aktivite esnasında iş birliğinde bulundu (88 dakika)

Öğrencinin dördüncü haftadan sonra aktivitelerde öğretmeni ile iş birliğinde bulunduğu gözlemlenmiştir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Bu bulguya ek olarak, yarı yapılandırılmış form kapsamında: “Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun iş birliği davranışını nasıl etkiledi? İş birliği davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?” sorusuna Ziya’nın annesi “Evde bazı etkinlikler yapıyoruz getir götür gibi basit şeyler, bizimle uyum sağlıyor.” şeklinde cevap verdi.

Tablo 7: Etkinliklere aktif olarak katılma

HAFTA	Etkinliklere aktif olarak katılma
1. HAFTA	Grup etkinliklerine aktif bir şekilde katılmadı
2. HAFTA	Grup etkinliklerine aktif bir şekilde katılmadı
3. HAFTA	Grup etkinliklerine aktif bir şekilde katılmadı
4. HAFTA	Etkinliğe aktif bir şekilde katılım sağladı (86 dakika)
5. HAFTA	Aktif bir şekilde etkinliğe itirazsız katıldı (88 dakika)
6. HAFTA	Aktif bir şekilde itiraz etmeden çalışmaya katıldı (88 dakika)
7. HAFTA	Etkinliğe aktif bir şekilde katıldı (88 dakika)
8. HAFTA	Etkinliğe aktif bir şekilde katıldı (88 dakika)

Öğrencinin dördüncü haftadan sonra aktivitelere aktif bir biçimde katıldığı gözlemlenmiştir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Ziya'nın grafik analizleri incelendiğinde zamanla etkinliklere katıldığı görülmektedir buna bağlı paralel olarak Ziya'nın etkinliklere aktif katılım sağlaması beklenen bir davranıştı ve Ziya'nın dördüncü hafta itibari ile beklenen bu davranışı sergilediği söylenebilir.

Tablo 8: Öğretmenin direktiflerini yerine getirme

HAFTA	Öğretmenin direktiflerini yerine getirme
1. HAFTA	Dinlemedi ve direktifleri yerine getirmedi
2. HAFTA	Dinlemedi ve direktifleri yerine getirmedi
3. HAFTA	Dinlemedi ve direktifleri yerine getirmedi
4. HAFTA	Beni dinledi ve komutlarımı yerine getirdi (88 dakika)
5. HAFTA	Beni dinledi ve komutlarımı yerine getirdi (88 dakika)
6. HAFTA	Beni dinledi ve komutlarımı yerine getirdi (88 dakika)
7. HAFTA	Beni dinledi ve komutlarımı yerine getirdi (88 dakika)
8. HAFTA	Beni dinledi ve komutlarımı yerine getirdi (88 dakika)

Öğrencinin dördüncü haftadan sonra öğretmenini dinlediği ve direktifleri yerine getirdiği gözlemlenmiştir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Benzer şekilde araştırmacının günlüğüne yansıyan bir ifade “Araştırmanın başında bugünleri görmek sanki bir hayaldi o zaman hayal gibi gelen şeyler bugün gerçek oldu artık beni dinliyor ☺. Beni izliyor, yönergelerimi alıyor, uyguluyor ve hiç kaçmıyor ☺’(10 Nisan 2019, günlük).” şeklindedir. Bu ifade araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 9: Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepki vermeme

HAFTA	Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepki vermeme
1. HAFTA	Gülümsediğimde bana tepki vermedi
2. HAFTA	Ona gülümsediğimde bana gülümsemedi
3. HAFTA	Gülümsememe karşılık vermedi
4. HAFTA	Ona gülümsediğimde aynı gülümsemeyi bana dönüt olarak verdi (70 dakika)
5. HAFTA	Ona gülümsediğimde bana gülümsemeyle ya da sarılmayla karşılık verdi (88 dakika)
6. HAFTA	Yüz ifadelerime ve duygularıma tepki verdi (82 dakika)
7. HAFTA	Gülümsediğimde gülümsüyor (86 dakika)
8. HAFTA	Gülümsediğimde gülümsüyor (88 dakika)

Öğrencinin dördüncü haftadan sonra öğretmenin yüz ifadelerine ve duygularına karşı tepki verdiği gözlemlenmiştir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğünden bir kesitte bu bulguyu destekler niteliktedir.

“Ya gülüşü aynı Ziya ☺ Oğluma çok benziyor ve bu yüzden ona takma isim olarak Ziya ismini verdim ya. Bugün hele onun için aldığım golf oyuncağıyla hedefe topu gönderdiğindeki bana bakıp gülümsemesi yok mu, anlatılmaz yaşanır ☺ (12 Nisan 2019, günlük).”

Tablo 10: Göz kontağı kurma

HAFTA	Göz Konağı Kurma
1. HAFTA	Konuşurken yüzüme bakmadı ve benimle göz kontağı kurmadı
2. HAFTA	Göz kontağı kurmadı
3. HAFTA	Göz kontağı kurmadı
4. HAFTA	Konuşurken göz kontağı kurdu ve yüzüme baktı (85 dakika)
5. HAFTA	Konuşurken göz kontağı kurdu (88 dakika)
6. HAFTA	Göz kontağı kurdu (88 dakika)
7. HAFTA	Karşılıklı iletişimde göz kontağı kurdu (87 dakika)
8. HAFTA	Göz kontağı kurdu (88 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta itibari ile öğretmeni ile göz kontağı kurduğu gözlemlenmiştir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Öğrencinin ilk üç hafta göz kontağı kurmadığı, gösterilen etkinlikleri göz kontağı kurmadan yaptığı gözlemlenmiştir. Ancak dördüncü haftadan itibaren özellikle dersin son dakikalarında anlamsız bakma davranışının yerine daha anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle takip eden haftalarda da dersin son dakikalarında göz kontağı kurması artık bana iyice alışması, güvenmesi ya da etkinliklere uyum sağlamaya başlaması, etkinliklerin faydalı olmaya başlamasından kaynaklanabilir.

Tablo 11: Öğretmenin hareketlerini izleme

HAFTA	Öğretmenin Hareketlerini İzleme
1. HAFTA	Hareketlerimi izlemedi
2. HAFTA	Hareketlerimi izlemedi
3. HAFTA	Hareketlerimi izlemedi
4. HAFTA	Hareketlerimi izleyerek isteneni yerine getirdi (80 dakika)
5. HAFTA	Hareketlerimi izledi (88 dakika)
6. HAFTA	Hareketlerimi izledi (86 dakika)
7. HAFTA	Hareketlerimi izledi (88 dakika)
8. HAFTA	Hareketlerimi izledi (87 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta itibari ile öğretmenin hareketlerini izlediği gözlemlenmiştir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğünden bir kesitte bu bulguyu destekler niteliktedir.

“Araştırmanın başında bugünleri görmek sanki bir hayaldi o zaman hayal gibi gelen şeyler bugün gerçek oldu artık beni dinliyor 😊. Beni izliyor, yönergelerimi alıyor, uyguluyor ve hiç kaçmıyor. 😊 (10 Nisan 2019, günlük).”

Tablo 12: Etkinlikleri bağımsız olarak tamamlama

HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamlama
1. HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamlayamadı
2. HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamlayamadı
3. HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamlayamadı
4. HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamladı (39 dakika)
5.HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamladı (70 dakika)
6. HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamladı (74 dakika)
7. HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamladı (74 dakika)
8.HAFTA	Etkinlikleri bağımsız olarak tamamladı (83 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta ikinci ders itibari ile etkinleri bağımsız bir şekilde tamamladığı gözlemlenmektedir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Öğrencinin öğretmeni ile geçirdiği zamanın artmasına paralel olarak öğretmenin yönergelerine uyum sağlamayı başaran öğrenci, gerçekleştirmesi istenilen etkinliklerde başarı elde ettikçe etkinlikleri daha büyük zevkle ve bağımsız olarak gerçekleştirdiği söylenebilir.

Tablo 13: Öğretmenin hareketlerini taklit etme

HAFTA	Öğretmenin Hareketlerini Taklit Etme
1. HAFTA	Hareketlerimi taklit etmedi
2. HAFTA	Hareketlerimi taklit etmesini istedim, taklit etmedi
3. HAFTA	Hareketlerimi taklit etmedi
4. HAFTA	Hareketlerimi taklit etti (84 dakika)
5.HAFTA	Hareketi gerçekleştirdi (88 dakika)
6. HAFTA	Hareketi taklit ederek gerçekleştirdi (80 dakika)
7. HAFTA	Hareketleri istenilen şekilde gerçekleştirdi (88 dakika)
8. HAFTA	Hareketleri istenilen şekilde gerçekleştirdi (87 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta itibari ile öğretmenin hareketlerini taklit ettiği gözlemlenmektedir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğünden bir kesitte bu bulguyu destekler niteliktedir.
‘‘Bugün çok garip bir şey oldu ☺ Ben Mahmut’a harmandalı öğretiyordum ve dersin sonuna doğru gelmiştik. Mahmut’un dersinden sonra Ziya’nın dersi vardı ve bizim dersimizin bitmesini bekliyordu. Birden Ziya’yı getiren öğretmenin elini bırakarak bizim dersimizin ortasına daldı ve benim Mahmut’a gösterdiğim harmandalı figürlerini taklit etmeye başladı. ☺ (10 Nisan 2019).’

4.5. Mahmut Tablo Analizi

Tablo 14: Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepkisiz kalma (Karşısındaki gülümsediğinde gülümsemez).

HAFTA	Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepkisiz kalma.
1.HAFTA	Yüz ifadelerime karşı tepkisiz
2.HAFTA	Yüz ifadelerime karşı tepkisi yok
3.HAFTA	Yüz ifadelerime karşı tepkisiz
4.HAFTA	Kendisine gülümsediğimde bana gülümsedi (72 dakika)
5.HAFTA	Yüz ifadelerime kayıtsız kalmadı (70 dakika)
6.HAFTA	Ona gülümsediğimde bana gülümsedi (72 dakika)
7.HAFTA	Yüz ifadelerime tepkisiz değildi (76 dakika)
8.HAFTA	Yüz ifadelerime karşı tepkisiz değildi (73 dakika)

Öğrencinin dördüncü haftadan yüz ifadelerine ve duygulara karşı tepkisiz kalmadığı gözlemlenmiştir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Mahmut’un etkinliklerde elde ettiği başarının oranı arttıkça mutlu olduğu ve bunun yüz ifadelerine yansıdığı düşünülmektedir. İlk haftalarda öğretmenini gördüğünde verdiği yüzündeki anlamsız tepki dördüncü hafta itibari ile gülümseme şeklinde değişmiştir. Bu da öğretmeni ile etkileşimi artan Mahmut’un öğretmenini yabancı bir birey olarak görmemesi ile açıklanabilir.

Tablo 15: Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltme

HAFTA	Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltme
1.HAFTA	Yanlış yaptığı hareketi düzeltmesini istediğimde yardımım olmadan hareketi düzgün bir şekilde düzeltilmedi
2.HAFTA	Bir hareketi yanlış yaptığında hareketi düzeltmesini istediğimde düzeltilmedi
3.HAFTA	Yanlış yaptığı hareketi düzeltmesini istediğimde hareketi düzeltti
4.HAFTA	Hatalı bir hareket yaptığında ve düzeltmesini istediğimde hareketi düzeltti (78 dakika)
5.HAFTA	Hatalı bir hareket gerçekleştirdiğinde düzeltmesini istediğimde istediğim doğrultuda düzeltmeyi gerçekleştirdi (86 dakika)
6.HAFTA	Hareketi doğru bir şekilde yapmasını söylediğimde hareketi düzeltti (86 dakika)
7.HAFTA	Gösterilen hareketleri doğru yaptı (86 dakika)
8.HAFTA	Gösterilen hareketleri doğru yaptı(88 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta itibari ile davranışlarının öğretmeni tarafından düzeltilmesini istendiğinde davranışlarını önerilen şekilde düzelttiği gözlemlenmiştir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğünden bir kesitte bu bulguyu destekler niteliktedir.

‘‘Daha önce kaç kere söyledim ya da yazdım bilmiyorum ama bu çocuk gerçekten çok yetenekli ne gösterdiysem hemen yapıyor ya da beni dinliyor ve hareketi istediğim şekilde düzeltiyor sonra da bana mutluluk yaşıyor (24 Nisan 2019, günlük).’’

Tablo 16: İş birliği yapma

HAFTA	İş birliği yapma
1.HAFTA	İş birliği halinde çalışma yapmadı
2.HAFTA	Aktivitelerde benimle iş birliği yapmadı
3.HAFTA	Benimle iş birliği yaptı (67 dakika)
4.HAFTA	Benimle iş birliği içinde etkinlikleri tamamladı (88 dakika)
5.HAFTA	Koordinatif etkinlik kapsamında iş birliği içindeydi (88 dakika)
6.HAFTA	Benimle iş birliğinde bulunarak aktiviteleri tamamladı (88 dakika)
7.HAFTA	Benimle iş birliği halinde etkinlikleri yerine getirdi (88 dakika)
8.HAFTA	Eşgüdümlü çalışarak iş birliği halinde etkinlikleri tamamladı (88 dakika)

Öğrencinin üçüncü haftadaki ikinci dersten itibaren koordinatif eğitim kapsamındaki oyunlarda öğretmeni ile iş birliği yaptığı gözlemlenmektedir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Bu bulguyu destekler nitelikte, yarı yapılandırılmış form kapsamında ‘‘Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun iş birliği davranışını nasıl etkiledi? İş birliği davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?’’ sorusuna Mahmut’un annesi ‘‘Oyuncaklarını topluyor, iş birliğinden kasıt buysa olumlu etkiledi, artma oldu.’’ şeklinde cevap verdi.

Tablo 17: Öğretmenini dinleme

HAFTA	Öğretmenini dinleme
1. HAFTA	Hareketleri nasıl yapması gerektiğini söylediğimde beni dinlemedi başka yerlere baktı ve anlamsız gülerken yerinde zıpladı, kendi etrafında döndü
2. HAFTA	Derse başlamadan önce ‘derse başlıyoruz , hazır mısınız?’ gibi konuşmaya çalıştığımda beni dinlemedi başka şeylerle ilgilendi
3. HAFTA	Beni dinledi (58 dakika)
4. HAFTA	Etkinlikleri anlatırken beni (89 dakika)
5. HAFTA	Etkinleri anlatırken beni dinledi (88 dakika)
6. HAFTA	Etkinleri anlatırken beni dinledi (88 dakika)
7. HAFTA	Etkinlikleri anlatırken beni dinledi (88 dakika)
8. HAFTA	Etkinlikleri anlatırken beni dinledi (88 dakika)

Öğrencinin üçüncü haftadaki ikinci dersten itibaren öğretmenini dinlediği gözlemlenmektedir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Benzer şekilde aşağıda yer alan araştırmacı günlüğüne yansıyan bir ifade bu durumu destekler niteliktedir.

‘‘Daha önce kaç kere söyledim ya da yazdım bilmiyorum ama bu çocuk gerçekten çok yetenekli ne gösterdiysem hemen yapıyor ya da beni dinliyor ve hareketi istediğim şekilde düzeltiyor sonra da bana mutluluk yaşıyor (24 Nisan 2019, günlük).’’

Tablo 18: Taklit etme

HAFTA	Taklit etme
1. HAFTA	Hareketi nasıl yapması gerektiğini gösterdiğimde beni izlemedi ve taklit etmedi
2. HAFTA	Hareketlerimi izlemedi ve taklit etmedi
3. HAFTA	Hareketlerimi izledi ve taklit etti (70 dakika)
4. HAFTA	Hareketlerimi izledi ve taklit etti (82 dakika)
5.HAFTA	Hareketlerimi izledi ve taklit etti (86 dakika)
6. HAFTA	Hareketlerimi izledi ve taklit etti (84 dakika)
7. HAFTA	Hareketlerimi izledi ve taklit etti (88 dakika)
8.HAFTA	Hareketlerimi izledi ve taklit etti (88 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta itibari ile öğretmeniyle göz kontağı kurduğu gözlemlenmektedir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğünden bir kesitte bu bulguyu destekler niteliktedir.

‘‘Mahmut doğru yönlendirilse ve üstüne biraz düşülse milli sporcu olur, çünkü cevher var onda umarım çalışmamız bittikten sonra eğitime devam edebilir. Taklit becerisi de inanılmaz gelişti, harmandalı oynadı benimle aynanın karşısında bana bakarak hareketleri birebir olmasa da ne yaptıysam yaptı. Mutluluk tarifsiz (10 Nisan 2019, günlük).’’

Tablo 19: Göz kontağı kurma

HAFTA	Göz kontağı kurma
1. HAFTA	Göz teması kurmadı
2. HAFTA	Göz kontağı kurmadı
3. HAFTA	Göz kontağı kurmadı
4. HAFTA	Göz kontağı kurdu (88 dakika)
5.HAFTA	Konuşurken göz kontağı kurdu (81 dakika)
6. HAFTA	Göz kontağı kurdu (84 dakika)
7. HAFTA	Göz kontağı kurdu (86 dakika)
8.HAFTA	Göz kontağı kurdu (87 dakika)

Öğrencinin üçüncü hafta sekizinci ders itibari ile öğretmeninin hareketlerini izleyerek taklit ettiği gözlemlenmektedir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğünden bir kesitte bu bulguyu destekler niteliktedir.

“İlk zamanlar bana bakması için ısrarcı olduğumdaki bakan gözler ile araştırma sonunda bana bakan gözler birbirinden çok farklı (10 Mayıs 2019, günlük).”

4.6. Yasin Tablo Analizleri

Tablo 20: İş birliği yapma

HAFTA	İş birliği yapma
1. HAFTA	İş birliği yapmadı
2. HAFTA	İş birliği yapmadı
3. HAFTA	İş birliği yapmadı
4. HAFTA	İş birliği yaptı (58 dakika)
5. HAFTA	İş birliği yaptı (88 dakika)
6. HAFTA	İş birliği yaptı (88 dakika)
7. HAFTA	İş birliği yaptı (88 dakika)
8. HAFTA	İş birliği yaptı (89 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta ikinci ders itibari ile koordinatif eğitim kapsamındaki aktivitelerde öğretmeni ile iş birliğinde bulunduğu gözlemlenmiştir (SDL,1,2,3,4,5,6,7,8).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğünden bir kesitte bu bulguyu destekler niteliktedir. *“Dersin sonunda toplar her yere dağıldı ve Yasin’den topları sepetin içinde toplamasını istedim. O küçük elleriyle onları bir bir topladı, sepetin içine koydu bir de sepeti aldı malzeme odasına götürdü ve onunla gurur duydum. © (13 Nisan 2019, günlük).”*

Tablo 21: Yönergeleri yerine getirme

HAFTA	Yönergeleri yerine getirme
1. HAFTA	Yönergeleri yerine getirmedi
2. HAFTA	Yönergeleri yerine getirmedi
3. HAFTA	Yönergeleri yerine getirmedi
4. HAFTA	Yönergeleri yerine getirdi (78 dakika)
5. HAFTA	Yönergeleri yerine getirdi (88 dakika)

6. HAFTA	Yönergeleri yerine getirdi (88 dakika)
7. HAFTA	Yönergeleri yerine getirdi (89 dakika)
8. HAFTA	Yönergeleri yerine getirdi (89 dakika)

Öğrencinin dördüncü hafta ikinci ders itibari ile yönergeleri yerine getirdiği gözlemlenmiştir (**SDL,1,2,3,4,5,6,7,8**).

Aşağıda yer alan araştırmacı günlüğüne ait ifadede bu bulguyu desteklemektedir.

‘‘Yasinle bugün sepet içine masa tenisi topu atma çalışması yaptık ve onunla yaptığım en eğlenceli dersti. Hatta ders hiç bitmesin istedim. (13 Nisan 2019, günlük).’’

4.7. Görüşme Tabloları

Tablo 22: Soru 1: Çocuğunuzla 2 aydır koordinatif eğitim çalışmaları yapıyoruz. Bu çalışmaların başladığı günden itibaren çocuğunuzun davranışlarında olumlu gözlemlediniz mi? Ne gibi değişiklikler?

Tema	Katılımcı	İfade
Sakinlik	Ziya'nın Annesi	“Oğlum çok hareketli bir çocuktur. Kontrol edemiyorduk eğitime başlayınca durgunlaştı ve sakinledi. Evde sakin günler geçirdik.”
Uyumluluk	Mahmut'un Annesi	“Gözlemledik, daha uyumlu bir çocuk oldu ve bazı davranışları eskiye göre düzeldi.”
Beden Farkındalığı	Yasin'in Annesi	“Çok bariz değişiklik olamamakla beraber illa ki beden farkındalığında olması anlamda iyi olduğu düşüncesindeyim.”

Tablo 22'ye bakıldığında katılımcıların çocuğunuzla 2 aydır koordinatif eğitim çalışmaları yapıyoruz. Bu çalışmaların başladığı günden itibaren sorusuna ilişkin olarak çocuğunuzun davranışlarında olumlu değişiklikler gözlemlediniz mi? Ne gibi değişiklikler?’ sorusuna ilişkin olarak verdiği cevaplarda sakinlik, uyumluluk ve beden farkındalığı olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır.

Tablo 23: Soru 2: Bu çalışmaların başladığı günden itibaren çocuğunuzun davranışlarında olumsuz değişiklikler gözlemlediniz mi? Ne gibi değişiklikler?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumsuz Davranış Gözlenmedi	Ziya'nın Annesi	<i>“Genel gidişat eğitim aldığı süreçte iyiydi. Tüm gün hareket halinde çalıştığından akşam evde rahatça oturabildik.”</i>
Olumsuz Davranış Gözlenmedi	Mahmut'un Annesi	<i>“Hayır gözlemlemedik.”</i>
Olumsuz Davranış Gözlenmedi	Yasin'in Annesi	<i>“Hayır”</i>

Tablo 23'e bakıldığında katılımcıların bu çalışmaların başladığı günden itibaren çocuğunuzun davranışlarında olumsuz değişiklikler gözlemlediniz mi? Ne gibi değişiklikler?' sorusuna ilişkin olarak verdiği cevaplarda “Olumsuz davranış gözlenmedi.” olmak üzere ortak tek temaya ulaşılmıştır.

Tablo 24: Soru 3: Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun sosyal davranışlarında etkisi ne oldu? Hangi sosyal davranışlarında farklılıklar gözlemlediniz?

Tema	Katılımcı	İfade
Toplumla Uyum	Ziya'nın Annesi	<i>'Parkta, Avm'de hiç gezemiyorduk. Hem kalabalık hem de ışıklar çocuğumu çok rahatsız ediyordu. Epey zaman sonra dışarıya çıkmaya başladığımızda oğlum daha sakin davranışlar gösterdi. Dışarıda tutturma gibi davranışlar ortadan kalkmaya başladı'</i>
Dışadönük, Sıcakkanlı	Mahmut'un Annesi	<i>'Oldu. Daha dışadönük bir çocuk oldu, önceden insanlara karşı soğuktu ancak daha sıcakkanlı oldu. Sakin bir çocuk oldu'</i>
Kısıtlı Zaman	Yasin'in Annesi	<i>'Süre kısıtlı olduğu için bu tür çocuklarda anlamlı bir sosyal davranışlarda farklılık olabilmesi için daha uzun süre gerektiğini düşünüyorum'</i>

Tablo 24'e bakıldığında katılımcıların 'Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun sosyal davranışlarında etkisi ne oldu? Hangi sosyal davranışlarında farklılıklar gözlemlediniz?' sorusuna ilişkin verdiği cevaplarda 'toplumla uyum, dışadönük-sıcakkanlı ve kısıtlı zaman' olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır.

Tablo 25: Soru 4: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun akranları ile etkileşimini nasıl etkiledi? Etkileşim davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumlu Akran Etkileşimi	Ziya'nın Annesi	<i>"Azalma olmadı. Zaten diğer çocuklarla çok fazla görüştüremediğimizden oyun kuramadığımızdan diğer çocuklarla iletişimde zorlanıyorduk. 3-4 hafta sonra parka gittiğimizde hiç sorun çıkmadı. Güzel bir gün geçirdik."</i>
Olumlu Akran Etkileşimi	Mahmut'un Annesi	<i>"Olumlu yönde etkiledi, azalma olmadı."</i>
Nötr	Yasin'in Annesi	<i>"Artma ve azalma olmadı."</i>

Tablo 25'e bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun akranları ile etkileşimini nasıl etkiledi? Etkileşim davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?" sorusuna ilişkin verdiği cevaplarda "olumlu akran etkileşimi ve nötr" olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

Tablo 26: Soru 5: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun iletişim davranışlarını nasıl etkiledi? İletişim davranışlarına artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumlu İletişim Davranışı	Ziya'nın Annesi	<i>"Konuşma çok yok o yüzden fazla yol alamadık, Uzmanların ve öğretmenlerin söylediği kadarıyla daha uzun eğitim sürelerine ihtiyaç var."</i>
Olumlu İletişim Davranışı	Mahmut'un Annesi	<i>"İletişimin fazlasıyla olumlu yönde etkiledi. İşaretleriyle kendisini ve isteklerini ağlamadan bağırmadan anlatabiliyor."</i>
Nötr	Yasin'in Annesi	<i>"Bir değişiklik gözlemlemedim. Ancak eskisi kadar ağlamıyor."</i>

Tablo 26'ya bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun iletişim davranışlarını nasıl etkiledi? İletişim davranışlarına artma ya da azalma oldu mu?" sorusuna ilişkin verdiği cevaplarda "olumlu iletişim davranışı ve nötr" olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

Tablo 27: Soru 6: Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun paylaşma davranışlarını nasıl etkiledi? Paylaşma davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumlu Paylaşım	Ziya'nın Annesi	<i>"Bizimle hareket etmeyi öğrendiğinden aile, ev ve sevdiği ortamlarda sıkıntı çıkarmıyor. Yabancı ortamlarda sorun yaşıyoruz."</i>
Aile içi Birliktelik	Mahmut'un Annesi	<i>"Olumlu yönde etkiledi, artma oldu."</i>
Nötr	Yasin'in Annesi	<i>"Bir değişiklik gözlemlemedim."</i>

Tablo 27'ye bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun paylaşma davranışlarını nasıl etkiledi? Paylaşma davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?" sorusuna verdiği cevapla "olumlu paylaşım, aile içi birliktelik ve nötr" olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır.

Tablo 28: Soru 7: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun iş birliği davranışını nasıl etkiledi? İş birliği davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumlu İş birliği	Ziya'nın Annesi	<i>“Evde bazı etkinlikler yapıyoruz getir götür gibi basit şeyler, bizimle uyum sağlıyor.”</i>
Olumlu İş birliği	Mahmut'un Annesi	<i>“Oyuncaklarını topluyor, iş birliğinden kasıt buysa olumlu etkiledi, artma oldu.”</i>
Nötr	Yasin'in Annesi	<i>“Değişiklik olmadı.”</i>

Tablo 28'e bakıldığında katılımcıların “Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun iş birliği davranışını nasıl etkiledi? İş birliği davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında’ olumlu i şbirliği ve nötr’ olmak üzere iki temaya ulaşmıştır.

Tablo 29: Soru 8: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun dinleme davranışını nasıl etkiledi? Dinleme davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumlu Dinleme Davranışı	Ziya'nın Annesi	<i>“Her ne kadar yüzümüze bakmıyor görünse de bizi anlıyor, söyleneni dinlediğini düşünüyoruz. Aldığı komutları yerine getiriyor. (basit olduğu sürece)”</i>
Olumlu Dinleme Davranışı	Mahmut'un Annesi	<i>“Oldu, artma oldu. Olumlu yönde etkiledi.”</i>
Nötr	Yasin'in Annesi	<i>“Yok”</i>

Tablo 29'a bakıldığında katılımcıların: “Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun dinleme davranışını nasıl etkiledi? Dinleme davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?” sorusuna verdiği cevaplarla ‘Olumlu dinleme davranışı ve nötr’ olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

Tablo 30: Soru 9: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun takıntılı (steorotipik) davranışını nasıl etkiledi? Takıntılı davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcılar	İfade
Azalan	Ziya'nın	<i>"Azalma oldu."</i>
Steorotipik Davranış	Annesi	
Azalan	Mahmut'un	<i>"Ellerini sallıyordu azalma oldu, eskiye göre sallamıyor."</i>
Steorotipik Davranış	Annesi	
Nötr	Yasin'in	<i>"Bir değişiklik olmadı."</i>
	Annesi	

Tablo 30'a bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun takıntılı (steorotipik) davranışını nasıl etkiledi? Takıntılı davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?" sorusuna verdiği cevaplarla "azalan steorotipik davranış ve nötr" olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

Tablo 31: Soru10: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun öfke kontrolü davranışını nasıl etkiledi? Öfke kontrolü davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumlu	Ziya'nın	<i>"Davranış bozukluğu gösterdiği zamanlarda kendini yere atardı, ağlardı."</i>
Öfke Kontrolü	Annesi	<i>"Uzun süredir böyle bir durum yaşamadık diyebilirim."</i>
Olumlu	Mahmut'un	<i>"Bağırması ve ağlaması, kulaklarını elleri ile kapatması gibi birçok"</i>
Öfke Kontrolü	Annesi	<i>davranışta azalma var, eskisi gibi değil."</i>
Nötr	Yasin'in	<i>"Olmadı."</i>
	Annesi	

Tablo 31'e bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun öfke kontrolü davranışını nasıl etkiledi? Öfke kontrolü davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?" soruna verdiği cevaplarla "olumlu öfke kontrolü ve nötr" olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

Tablo 32: Soru 11: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun sorunlu davranışlarını nasıl etkiledi? Sorunlu davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Azalan	Ziya'nın	<i>"Azalma var."</i>
Sorunlu Davranış	Annesi	
Azalan	Mahmut'un	<i>"Azalma var."</i>
Sorunlu Davranış	Annesi	
Azalan	Yasin'in	<i>"Kendine zarar verme ya da bedenini bir yere çarptığında olması gereken ağrı ya da acı hissiyatının farkına varmasına sebep oldu."</i>
Sorunlu Davranış	Annesi	

Tablo 32'ye bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun sorunlu davranışlarını nasıl etkiledi? Sorunlu davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?" sorusuna verdiği cevaplarla "azalan sorunlu davranış" olmak üzere ortak tek temaya ulaşılmıştır.

Tablo 33: Soru 12: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun kendini ifade etme davranışlarını nasıl etkiledi? Kendini ifade etme davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?

Tema	Katılımcı	İfade
Olumlu	Ziya'nın	<i>"Anlaması arttı ama konuşması çok çoğalmadı."</i>
Anlama	Annesi	
Ve		
Anlatma		
Becerisi		
Olumlu	Mahmut'un	<i>"İşaretleri ile istediklerini anlatıyor."</i>
Anlama	Annesi	
Ve		
Anlatma		
Becerisi		
Nötr	Yasin'in	<i>"Olmadı."</i>
	Annesi	

Tablo 33'e bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun kendini ifade etme davranışlarını nasıl etkiledi? Kendini ifade etme davranışlarında artma ya da azalma oldu mu?" sorusuna verdiği cevaba bakıldığında "Olumlu anlama ve anlatma becerisi ve nötr" olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

Tablo 34: Soru 13: Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuza katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?

Tema	Katılımcı	İfade
Beden Farkındalığı	Ziya'nın Annesi	<i>''Biraz sakinledik. Fazla enerjik olduğu dönemlerde yerinde duramıyor, zıplıyor, el çırpıyor anlamsız sesler çıkarıyordu, git gide azaldı.''</i>
Kontrollü Hareket	Mahmut'un Annesi	<i>''Olumlu yönde çok katkı sağladı, Keşke devam etse. Yukarıda bahsettiğim gibi ağlama ve bağırma azaldı, iletişim arttı.''</i>
Artan İletişim	Yasin'in Annesi	<i>''Katkı sağladı. Kendi bedeninin farkına varmasına, az da olsa kendine zarar verme davranışlarında azalma oldu.''</i>

Tablo 34'e bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuza katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?" sorusuna verdiği cevaplarla "beden farkındalığı, kontrollü hareket ve artan iletişim" olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır.

Tablo 35: Soru 14: Yürüttüğümüz bu çalışmayı diğer çocuklar için de tavsiye eder misiniz? Neden?

Tema	Katılımcı	İfade
Müfredata Eklenmeli	Ziya'nın Annesi	<i>''Bu sportif çalışmayı tüm Türkiye'deki çocuklara tavsiye ederim. 2-3 yaşındaki çocukları masa başına oturtup öğretmek yerine eğlendirerek öğretmek, spor yaptırarak öğretmek çok çok farklı.''</i>
Müfredata Eklenmeli	Mahmut'un Annesi	<i>''Tüm Türkiye için tavsiye ederim. Çocukların her anlamda gelişimlerine katkı sağladığı için.''</i>
Uzun Süren Eğitim	Yasin'in Annesi	<i>''Tavsiye ederim. Bu tür çocuklar için bir nevi ergo terapi olduğu için daha uzun süreli olursa fayda sağlayacağını düşünüyorum.''</i>

Tablo 35'e bakıldığında katılımcıların: "Yürüttüğümüz bu çalışmayı diğer çocuklar için de tavsiye eder misiniz? Neden?" sorusuna verdiği cevaplarla "müfredata eklenmeli ve uzun süren eğitim" olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

Tablo 36: Soru 15: Çocuğunuzun ilerleyen zamanlarda koordinatif eğitim programına devam etmesini ister misiniz?

Tema	Katılımcı	İfade
Maddi Zorluk	Ziya'nın Annesi	"Ah <i>imkânım</i> yetse..."
Maddi Zorluk	Mahmut'un Annesi	"Çok isterim ancak <i>maddi imkânsızlıklardan</i> dolayı çok zor."
İsteklilik	Yasin'in Annesi	"Tabi ki <i>isterim.</i> "

Tablo 36'ya bakıldığında katılımcıların: "Çocuğunuzun ilerleyen zamanlarda koordinatif eğitim programına devam etmesini ister misiniz?" sorusuna verdiği cevaplarla "maddi zorluk ve isteklilik" olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır.

5.TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1.Ziya'ya Ait Sosyal Davranış Bulgularının Tartışılması

Ziya'da 8 haftalık koordinatif eğitim sonrasında öğretmene saldırama, bağırma, sızlanarak şikâyet etme, çağırıldığında bakma, davranışları önerilen şekilde düzeltme, öfke patlaması, anlamsız şekilde boşluğa bakma, ellerini amaçsız sallama ve etkinliklere katılmayı reddetme davranışlarında olumlu yönde gelişim olduğu görülmektedir. Bu değişimlerin çoğunlukla dördüncü hafta itibari ile kendini gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Ziya'nın iş birliği yapma, derse aktif bir şekilde katılma, öğretmenin direktiflerini yerine getirme, başka insanların yüz ifadelerine tepki verme, göz kontağı kurma, öğretmenin hareketlerini izleme, etkinlikleri bağımsız olarak tamamlama ve öğretmenin hareketlerini taklit etme davranışlarının çoğunluğunu dördüncü hafta itibari ile sergilediği görülmektedir.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, Temel, Yıldız, Turan ve Karaoğlu, sporun otistik çocukların saldırganlık ve sosyal uyum düzeyleri üzerine etkisini inceledikleri çalışmalarında Kayseri ilinde yaşayan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 70 otistik çocuk ile (n=33 kadın, n=37 erkek) araştırma yapmış ve otistik bireylerin saldırganlık düzeyinin cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim durumları açısından herhangi bir anlamlı farklılık göstermediğini fakat spor yapan otistik çocukların saldırganlık düzeyinin ($19,35\pm 7,58$) spor yapmayan otistik çocuklara göre ($25,21\pm 9,28$) az olduğu ve sosyal uyum düzeylerinin spor yapanların ($46,00\pm 5,19$) spor yapmayanlara ($42,67\pm 3,23$) göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durumun, sportif aktivitelerin otistik çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini sağlayarak toplumla entegrasyonuna katkı sağladığı düşüncesine dayandığını belirtilmektedir⁷⁹. Temel ve ark'ın yapmış olduğu çalışmanın saldırganlık davranışına ait bulguları ile mevcut çalışmanın bulguları paralellik göstermektedir. Başka bir çalışmada Lopez, Rodríguez, Alcover, Garrote ve Sánchez'in spor okulu programının otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde sosyal ve psikomotor gelişimine etkisini incelediği araştırmalarına yaşları 6-12 arasında olan 5 çocuğun dâhil olduğu ve bu çalışmanın haftada 2 gün birer saat olmak üzere 3 ay gerçekleştirildiği görülmektedir. 5 çocuktan 2'sinin sosyal davranışlarında tam anlamıyla gelişim görülmezken 3'ünün sosyal davranışlarında tam anlamıyla gelişim gözlemlenmiştir. OSB tanılı bu çocuklarda olumlu yönde gelişim gösteren sosyal davranışlar; şikâyet etmeme, etkinliklere

isteyerek katılma, iş birliğinde bulunma, kendini tanıtarak iletişim kurma, öfke kontrolü, saldırganlık ve kendini kontrol etmedir⁵⁷. Bu bulguların mevcut çalışmayla paralellik gösterdiği görülmektedir. Koordinatif eğitim ile birlikte OSB tanılı çocukların daha aktif bir şekilde sahada kendilerini tanıma fırsatı buldukları ve bunun da kendilerini kontrol etme becerilerini geliştirdiği düşünülmektedir. Kendi varlıklarını tanıma fırsatı bulan OSB tanılı çocuklar özgüven kazanarak iletişim kurmada daha girişken olabilir, karşısındaki eğitimciye güven duymaya başlaması ve kendilerini daha az tehlikede hissetmeleri, buna bağlı olarak kendilerini daha mutlu hissetmeleri saldırganlık davranışlarında sönmeye neden olabilir, iş birliği kurabilmeleri de sosyal davranışlarında gelişim göstermelerine neden olmuş olabilir.

Başka bir çalışmada, Yılmaz, Karakaş, Baba Kaya ve Kırımoğlu, eğitimci görüşlerine göre 7-12 yaş otizm spektrum bozukluğu çocukların spor yapma durumlarının sosyal beceri düzeylerine etkisini incelemiştir. Bu kapsamda, Kocaeli ve Sakarya ilindeki OSB tanılı çocuklara eğitim veren özel eğitim merkezleri ve spor merkezlerinde eğitim alan 7 ve 9 yaşlarında 13 kadın ve 39 erkek toplam 52 otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuğu araştırmaya dâhil etmiş, eğitimcilerin spor yapan grupta yer alan OSB'li çocukların saldırganlık düzeylerinin spor yapmayan grupta yer alan OSB'li çocukların saldırganlık düzeylerinden anlamlı şekilde bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Yılmaz ve Ark, bu sonucun özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin, lisans eğitimleri boyunca engellilerde beden eğitimi ve spor dersinin müfredatlarında olmamasından dolayı bu konu hakkında yeterli farkındalıklarının olmadığından kaynaklandığı görüşündedirler⁸⁰. Bu bulguların mevcut çalışmayla paralellik göstermediği görülmektedir. Bu durumun ana kaynağı ilgili çalışmanın eğitimci görüşleri, mevcut çalışmanın ise uygulama sonrasında gözlenen davranışlarla değerlendirilmesi olabilir.

Başka bir çalışmada Uzunlular, yüksek lisans tezi kapsamında otizm spektrum bozukluk tanısı almış çocuklarda spor uğraşısının iyileştirici etkisini incelemiştir; araştırmaya otizm, atipik otizm, otizm spektrum bozukluk ve bilişsel gelişim geriliği tanısı almış 7-13 yaş arası 34 çocuğu dâhil etmiş ve yapılan sportif etkinlikler sonrasında saldırganlık puan ortalamalarının 0,56'dan 0,52'ye gerilediğini gözlemlemiştir. Bu sonuç yapılan sportif etkinliklerin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların saldırganlık düzeylerinde azalma meydana getirdiğini göstermektedir⁵¹. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda yapılan fiziksel aktivite programlarının dikkatsizlik, dikkat dağınıklığı, düşmanca ve agresif davranışları azaltmanın yanı sıra

sosyal yeterliliği, sosyal becerileri ve benlik kavramını geliştirmeye yardımcı olacağı düşünülmektedir⁸¹.

Konuyla ilgili yapılan başka bir çalışmada Doğan ve Akıncı Çotök saldırganlık davranışı ile mutluluk arasındaki ilişkiyi engellenme kuramı ile ele almış, engellenen insanların hedeflerine ulaşamadıkları zaman saldırganlık ve öfke içeren davranışlar sergileyebildiklerini, buna bağlı olarak da engellendiği için yeterince mutlu olmayan bireylerin saldırgan davranışlar sergilemelerinin olası olduğunu ifade etmişlerdir⁸². Koordinatif eğitim gibi bedensel hareket içeren aktivitelerin yer aldığı çalışmalar, öğrencilerin otizm spektrum bozukluğundan kaynaklı ortaya çıkan hareket kısıtlılığını azaltmaya ve mutluluk üzerinde etkisi olan depamin hormonunun salgılanmasına yol açmaktadır. Haz veren bir hormon olarak bilinen depaminin verdiği mutluluk özgüvenin artmasına katkı sağlamaktadır⁸³. Tüm bu sebepler, koordinatif eğitim sayesinde özgüven, mutluluk, iletişim noktasında artış gösteren öğrencilerin buna bağlı olarak saldırganlık davranışlarında azalma eğilimi gösterdiklerini açıklayabilir. Yapılan benzer çalışmalar ve mevcut çalışmanın sonuçları ışığında, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda gözlenebilen saldırganlık davranışlarını azaltmak amacıyla koordinatif eğitimin bir parçası olan sportif faaliyetlerin uygulanabileceği söylenebilir.

Yarımkaya, İlhan ve Karasu, akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimlerini inceledikleri araştırmalarında OSB tanılı bir birey ve normal gelişim gösteren (NGG) üç akranı araştırmaya dahil etmiş; üçü serbest fiziksel aktivite oturumu, 18'i ise akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivite oturumu olmak üzere toplamda 21 eğitim oturumu gerçekleştirmiş ve çalışmanın sonucunda otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin göz kontağı kurma becerilerinde olumlu yönde gelişim gözlemlemiştir. Buna ek olarak çalışma bittikten üç hafta sonra da izleme ölçümlerinde bu gelişimin sürdüğü belirlenmiştir⁸⁴. Bu araştırmanın bulgusu mevcut çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Özellikle dördüncü hafta itibari ile artan göz kontağı kurma becerisinin katılımcının öğretmeni ile ilk haftadan itibaren artmaya başlayan iletişiminin bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Literatüre bakıldığında, bedensel hareketler ve iletişim arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların var olduğu ve bu çalışmalar sonucunda genel olarak bedensel hareketler ve iletişim arasında anlamlı bir ilişki olduğunun tespit edildiği görülmektedir^{85,86,87}. Hareket yoluyla eğitimi içeren koordinatif eğitim sayesinde, öğrenci eğitim süresi boyunca öğretmen ve eğitim ortamındaki diğer

canlı/cansız nesnelere ile etkileşime geçmek, hareketin gerektirdiği şekilde iletişim kurmak durumundadır. Göz kontağı kurma becerisi de pozitif beden dili kullanımında önemli bir yeri olduğu göz önüne alındığında iletişim kurmanın gereği olan bir unsur olarak düşünülebilir⁸⁸. Tüm bu bilgiler ışığında koordinatif eğitimin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda sosyal davranışın bir parçası olan iletişimde göz kontağı kurma becerisini geliştirmede bir araç olarak kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Orhan'ın uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin davranış problemlerindeki değişimlerini incelediği araştırmaya otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 3 yaşında 1 katılımcı dâhil olmuştur. 42 oturumdan oluşan uyarlanmış fiziksel aktivite programı gerçekleştirilmiştir. Uyarlanmış fiziksel aktivite programı sonucunda ellerini anlamsız şekilde sallama, göz kontağı kuramama, etkinlikleri katılmayı reddetme, etkinlikleri bağımsız olarak tamamlayamama, işbirliği yapmama, bağırma gibi olumsuz sosyal davranışlarda olumlu yönde gelişim olduğu gözlemlenmiştir⁸⁹. Başka bir çalışmada Yu Pan, 10 haftalık suda egzersiz içeren yüzme programının OSB tanılı çocukların su becerileri ve sosyal davranışları üzerine etkisini incelediği araştırmasına 16 OSB tanılı erkek çocuğu dâhil etmiştir. Uygulanan 10 haftalık program sonrasında OSB tanılı çocukların akran ilişkisi, öfke kontrolü, iş birliği/uyum davranışlarında istenilen yönde gelişim meydana gelmiştir⁵⁹. Bu araştırmaların bulguları mevcut çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Özellikle dördüncü hafta itibari ile katılımcıda bağırma, göz kontağı kurmama, ellerini amaçsız şekilde sallama davranışlarında sönme olduğu katılımcının öğretmenle işbirliği yaparak etkinliklere katıldığı ve etkinliği bağımsız bir şekilde tamamladığı gözlemlenmektedir. Spor ve diğer bedensel hareketler eğitimsel süreç açısından ele alındığında, öğrencilerin düzenli olarak çalışma alışkanlığı kazandırması bakımından sorumluluk davranışlarını daha iyi algılamalarına ve geliştirmelerine katkı sağlamaktadır⁹⁰. Koordinatif eğitim de düzenli ve sürekli olarak gerçekleştirildiğinde amaca ulaşılan, disiplin gerektiren bir süreçtir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların karşılaştığı davranış sorunları arasında disipline olamama davranışı gözlemlenmektedir. Dördüncü hafta itibari ile bu disiplinli çalışmanın sistematik olarak işleyebileceği göz önüne alındığında, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitiminde koordinatif eğitime yer verilmesi önerilebilir.

Orhan'ın otizmde hareket eğitiminin sosyal beceriler üzerindeki etkisini incelediği araştırmasına OSB tanılı bir çocuk katılmıştır. Araştırma 30 dakikalık 12 dersten

oluşmaktadır. Göz kontağı kurmayan ve eğitim esnasında mızırdanarak şikâyet eden katılımcının uygulanan eğitim sonrasında eğitimci ile sosyal göz temasında bulunduğu ve sızlanarak şikâyet etmediği gözlemlenmiştir. Bu durumun katılımcının eğitime güvenmeye başlaması, eğitimcinin yönergelerine katılması ve daha az mızırdanarak şikâyet etmesinden kaynaklandığını düşünmektedir⁹¹. Bu araştırmanın bulgusu mevcut çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Özellikle dördüncü hafta itibari ile katılımcıda göz kontağı kurma beşinci hafta itibari ile de sızlanarak şikâyet etme davranışında olumlu yönde gelişme gözlemlenmiştir. Koordinatif eğitim kapsamında en az 12 ders saatini birlikte geçiren eğitimci ve katılımcının, birbirine alışması ve birlikte hareket etmelerine imkân tanınması halinde OSB tanılı bireylerin göz kontağında bulunma ve şikâyet etmeden eğitimciyle iş birliğinde bulunmasının artacağı düşünülmektedir.

Başka bir çalışmada Sarı, uygulama öncesinde öfke nöbetleri ve yoğun davranış problemleri, komut almama, ismine tepki vermeme, taklit etmeme, etkinlikleri bağımsız bir şekilde tamamlayamama ve stereotipik davranışlar sergileyen OSB tanılı katılımcının uygulanan hareket eğitimi sonrasında ilgili olumsuz sosyal davranışlarında azalma meydana geldiğini, eğitimcinin verdiği yönergelere uyum sağladığını, ismiyle çağırıldığında eğitimciye baktığını, eğitimcinin hareketlerini taklit ettiğini ve etkinlikleri bağımsız bir şekilde tamamladığını gözlemlenmiştir⁹². Işık, sporun otizm spektrum bozukluğu tanılı çocuklara ve ailelerine etkisi konusunda ebeveynlerinin görüşlerinin değerlendirilmesini araştırdığı çalışmasında son bir senedir spor yapan 8 OSB tanısı almış çocukların ailelerini dahil etmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilen veriler doğrultusunda spor eğitimi alan OSB tanılı çocukların sosyal davranışlardan sosyal ortama adaptasyon, arkadaşlarıyla oyun oynama, iletişim kurma, dinleme, algıda artış, anlamada artış, öfke nöbetinde azalma, hareketlerini kontrol etme, stereotipik hareketlerde azalma, verilen görevi yerine getirebilme, sakin olma davranışlarında olumlu yönde gelişim görüldüğünü belirtmişlerdir⁹³. Mevcut çalışmada aileler ilgili çalışmaya paralel olarak; koordinatif eğitim alan OSB tanılı çocuklarında sakinlik, toplumla entegrasyon, iletişim, akran iletişimi, işbirliği, dinleme, anlama ve anlatma, öfke kontrolü, stereotipik davranışlarda azalma, beden farkındalığı, kontrollü hareketlerinde olumlu yönde ilerleme olduğu olumsuz sosyal davranışlarında ise azalma olduğu yönünde görüşlerini bildirmişlerdir. Bunlara ek olarak aileler çocuklarının aktif olarak koordinatif eğitim programlarına dahil olmalarını ve Türkiye genelindeki tüm

OSB tanılı çocuklar için koordinatif eğitim programının yaygınlaştırılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Bu mevcut çalışmanın bulgularının ilgili araştırma bulguları ile benzer olduğu görülmektedir. Bu durum koordinatif eğitimin psikomotor gelişim alanına ek olarak bilişsel, duyuşsal ve ruhsal gelişim alanlarına sağladığı katkı ile açıklanabilir. Koordinatif eğitim programının hareketi temel alan psikomotor alan ağırlıklı bir eğitim programı olmasının yanı sıra öğrencilerin verilen komutları, hareketleri uygulamadan önce algılamasını gerektirmesi açısından bilişsel, hareket öncesi-sırası ve sonrasında gerektirdiği etkileşimler açısından sosyal, hareketin kendilerinde oluşturduğu izlenimler, hisler açısından da duygusal ve ruhsal alana da etki eden programlar olduğu söylenebilir.

5.2.Mahmut'a Ait Sosyal Davranış Bulgularının Tartışılması

Mahmut'ta 8 haftalık koordinatif eğitim sonrasında kendi etrafında dönme, öğretmen ile etkileşimde bulunma, ismine tepki vermeme ve çağırıldığında bakma davranışlarında olumlu yönde gelişim olduğu görülmektedir. Bu değişimlerin çoğunlukla dördüncü hafta itibari ile kendini gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra başkalarının yüz ifadelerine ve duygularına tepkisiz kalma, davranışları önerilen şekilde düzeltme, başkaları ile iş birliği yapma, öğretmenini dinleme, göz kontağı kurma ve öğretmenin hareketlerini izleyerek taklit etme davranışlarını dördüncü hafta itibari ile sergilediği görülmektedir.

Esentürk'ün anneler tarafından uygulanan uyarlanmış fiziksel aktivite (UFA) programının otizm spektrum bozukluğu tanılı çocukların iletişim becerileri üzerindeki etkisini incelediği araştırmasına 2'si erkek 1'i kız olmak üzere yaşları 8-10 arasında değişen 3 çocuk anneleri ile birlikte katılmıştır. OSB tanılı çocuğa sahip annelerin UFA programını başarılı ve güvenilir bir şekilde uygulayabildikleri bunun yanı sıra kazandıkları becerileri koruyabildikleri, annelerin uygulamalarıyla OSB tanılı çocuklara iletişim becerileri kazandırabildikleri ve koruyabildikleri aynı zamanda farklı kişilerin uygulamalarına genelleyebildikleri gözlemlenmiştir⁹⁴. Başka bir çalışmada Jafar'ın spor programına katılımın otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal etkileşimlerine etkisini incelediği araştırmasına yaşları 8 ile 10 arasında 2 kontrol 2 denek olmak üzere 4 katılımcı dâhil olmuştur ve katılımcılara futbol eğitim programı uygulanmıştır. Futbol eğitim programının sonunda deneklerin akranları ve eğitmeniyle iletişiminin arttığı ve sonrasında da etkileşimin sıklığında ve süresinde artış olduğu gözlemlenmiştir. Jafar bu

artışın futbol eğitiminin eğlenceli ve basit bir aktivite programından oluşmasına bağlamaktadır⁹⁵.

Bu araştırmaların bulgularının mevcut çalışmanın bulguları ile benzer olduğu görülmektedir. Özellikle dördüncü hafta itibari ile katılımcının koordinatif eğitim kapsamında öğretmeni ile etkileşim/iletişimde bulunduğu gözlemlenmiştir. OSB tanılı çocukların ailesi dışındaki bireylerle sağlıklı etkileşimde bulunması için sosyalleşmesi gereklidir. Literatür incelendiğinde spor ve bedensel hareketler içeren etkinliklerin sosyalleşme düzeyini arttırdığı yönünde bulgulara ulaşan çalışmaların var olduğu görülmektedir^{96,97}. Sosyalleşme bireyin toplumun üyesi konumuna gelme süreci olarak genel bir çerçevede tanımlanması mümkün olsa da bu süreç, bir öğrenme sürecini içermektedir ve bu sürecin bir parçası da insanların fiziksel olarak bir araya gelmelerine imkân sağlayan fiziksel sosyalleşmedir⁹⁸. Koordinatif eğitim kapsamında OSB tanılı çocukların fiziksel sosyalleşme yolu ile sosyalleşerek aile dışındaki bireylerle iletişim kurduğu düşünülebilir.

Başka bir çalışmada Sarı'nın yapmış olduğu araştırmada uygulama öncesinde, ismine tepki vermeme, taklit etmeme, göz kontağı kurmama ve stereotipik davranışlar sergileyen OSB tanılı katılımcının uygulanan hareket eğitimi sonrasında ilgili olumsuz sosyal davranışlarında azalma meydana geldiği, ismiyle çağırıldığında eğitimciye baktığı ve eğitmenin hareketlerini taklit ettiği gözlemlenmiştir⁹². Mevcut çalışmanın bulgularının ilgili araştırma bulguları ile benzer olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada da sekiz haftalık koordinatif eğitim sonrasında, eğitim öncesinde OSB tanılı katılımcıda gözlenen ismiyle çağırıldığında bakmama, öfke nöbeti yaşama, yönergeleri yerine getirmeme, eğitmenin hareketlerini taklit etmeme ve etkinliği bağımsız bir şekilde tamamlamama gibi olumsuz sosyal davranışlarda azalma meydana geldiği, bahsi geçen davranışlarda olumlu yönde gelişim meydana geldiği görülmektedir. Hameury, Delavous, Teste, Leroy, Gaboriau ve Berthier, yaşları beş ile yedi arasında olan altı OSB tanılı çocukla yürüttüğü çalışmada bir saat destekli egzersiz programının çocukların taklit, iletişim ve algılama becerilerinde gelişim gösterdiği bulunmuştur⁹⁹. Mevcut çalışmanın bulgularının ilgili araştırma bulguları ile benzer olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada da koordinatif eğitim sonrasında OSB tanılı katılımcıda taklit etme, uyum sağlama, öğretmeni ile etkileşimde bulunarak iş birliğinde bulunma, algılama, ismiyle çağırıldığında bakma, göz kontağı kurma ve dinleme becerilerinde olumlu yönde ilerleme kaydedilmiştir. Mevcut çalışmanın

katılımcılarından biri olan Ziya’da da bulunan bazı sosyal davranışlarda olduğu gibi, olumsuz sosyal davranışlarda meydana gelen bu azalma, koordinatif eğitimin psikomotor gelişim alanına ek olarak bilişsel, duyuşsal ve ruhsal gelişim alanlarına sağladığı katkı ile açıklanabilir. Koordinatif eğitim programı hareketi temel alan psikomotor alan ağırlıklı bir eğitim programı olmasının yanı sıra öğrencilerin verilen komutları, hareketleri uygulamadan önce algılamasını gerektirmesi açısından bilişsel, hareket öncesi-sırası ve sonrasında gerektirdiği etkileşimler açısından sosyal, hareketin kendilerinde oluşturduğu izlenimler, hisler açısından da duygusal ve ruhsal alana da etki eden programlar olduğu söylenebilir.

Tüm bunlara ek olarak koordinatif eğitimin başında Mahmut’ta gözlenen başkalarının yüz ifadelerine tepkisiz kalma, eğitmenin Mahmut’tan düzeltmesini istediği davranışları istenilen şekilde düzeltememe ve kendi etrafında dönme gibi olumsuz sosyal davranışları koordinatif eğitim sonrasında dördüncü hafta itibari ile gözlemlenmemiştir. Çocuklara verilen hareket eğitimi sayesinde, çocukların hareket becerilerinde anlamlı gelişmeler meydana gelmektedir¹⁰⁰. Hareket becerilerinde meydana gelen bu anlamlı gelişme, öğrencilerin beden kontrolleri üzerindeki hâkimiyetlerine yansımaktadır. Bu sebeple, koordinatif eğitim OSB’li çocukların bedenlerini kontrol etme becerisine olumlu katkı sağlamak ve kontrol gerektiren davranışlarda olumlu yönde bir ilerleme görülmüş olabilir.

5.3.Yasin’e Ait Sosyal Davranış Bulgularının Tartışılması

Yasin’in sekiz haftalık koordinatif eğitim sonrasında sızlanarak şikâyet etme davranışı ikinci hafta azalırken dördüncü ve beşinci haftalarda tekrar yükseldiği gözlemlenmiştir, ikinci hafta azaldığı dönemde ilaç tedavisine başladığı ancak daha sonra ailenin özel tercihleriyle bu tedaviden vazgeçtikleri öğrenilmiştir. Yasin’in düzenli katıldığı koordinatif eğitimler doğrultusunda sekizinci haftaya doğru sızlanarak şikâyet etme davranışının azaldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra etkinliği bağımsız bir şekilde tamamlama, öğretmeni ile iş birliği yapma ve yönergeleri yerine getirme davranışlarını dördüncü hafta itibari ile sergilediği görülmektedir.

Literatüre bakıldığında OSB tanımlı çocuklara verilen koordinatif eğitimin, uyarlanmış fiziksel aktivite ve hareket eğitiminin çocukların sızlanarak şikâyet etme ve iş birliği davranışlarında azalma meydana getirdiği çalışmaların var olduğu görülmektedir^{59,91,92}. Jam, Talab, Sheikh, Torabi, Rafie’nin 16 haftalık cimmastik antrenmanının otistik çocukların sosyal becerilerine ve nöropsikiyatrik işlerine etkisini incelediği çalışmasına

yaşları sekiz ile 12 arasında değişen 30 OSB tanılı çocuk katılmıştır. Jam ve ark., 16 hafta sonunda OSB tanılı çocukların aktiviteleri bağımsız bir şekilde yönetebildiklerini gözlemlemişlerdir¹⁰¹. Bu araştırmanın bulgusunun mevcut çalışmanın bulguları ile benzer olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada da koordinatif eğitim sonrasında OSB tanılı katılımcının koordinatif eğitim programını bağımsız bir şekilde tamamladığı gözlemlenmiştir. Katılımcılara bu bağımsızlık fırsatını sağlayan durum, beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarının genel amaçlarında yer alan özyönetim becerilerindeki gelişme ile açıklanabilir¹⁰². Bu bulgu ışığında koordinatif eğitim sayesinde, OSB tanılı katılımcıların kendi öz yönetimlerini sağladığı söylenebilir.

Sarı, otizmde hareket eğitiminin kaba motor beceriler üzerine etkisini araştırdığı yüksek lisans tezinde, araştırmasını 10 yaşında OSB tanılı bir katılımcı üzerinde yürütmüş, katılımcı ile 24 hafta süren haftada iki gün, günde iki saat olmak üzere fiziksel aktivite ve rekreasyon faaliyetleri içeren bir program uygulamış, programın sonunda kaba motor becerilerine ek olarak bazı olumsuz sosyal davranışlarda değişim olup olmadığını test etmiştir. Çalışmanın devamında olumsuz sosyal davranışlardan olan yönergeleri yerine getirmeme ve öğretmeni ile iş birliği yapmama davranışlarında azalma olduğu tespit edilmiştir⁹². Lopez ve ark., spor okulu programının otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde sosyal ve psikomotor gelişimine etkisini incelediği araştırmalarına yaşları 6-12 arasında olan beş çocuk katılmıştır. OSB tanılı çocuklarda sosyal davranışlardan şikâyet etmeme, etkinliklere isteyerek katılma ve iş birliğinde bulunma davranışlarında olumlu yönde gelişim gözlenmiştir⁵⁷. Bu araştırmanın bulgusunun mevcut çalışmanın bulguları ile benzer olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada diğer sosyal davranışlarda olduğu gibi iş birliği yapma ve yönergeleri yerine getirme davranışlarında dördüncü hafta itibari ile gelişim olduğu görülmektedir. Dördüncü hafta itibari ile katılımcı öğretmeni ile iş birliği içinde hareket etmeye ve verilen yönergeleri yerine getirmeye başlamaktadır. Koordinatif eğitim kapsamında OSB tanılı katılımcıların eğitimcisi ile artan iletişimin bir sonucu olarak iş birliği yapma ve yönergeleri yerine getirme konusunda olumlu yönde değişme beklenen bir durum olarak görülebilir.

Zhao ve Chen'nin uyarlanmış fiziksel aktivite programının otizmlili çocukların etkileşim ve iletişim davranışları üzerindeki etkisini incelediği çalışmasına yaşları 5 ile 8 arasında olan 41 öğrenci katılmıştır. 12 hafta süren çalışma sonrasında OSB tanılı çocukların iş birliği ve iletişim becerilerinde olumlu yönde gelişim gözlenmiştir⁵⁴. Bu araştırmanın bulgusunun mevcut çalışmanın bulguları ile benzer olduğu görülmekle birlikte mevcut

çalışmanın katılımcılarından olan Ziya ve Mahmut'un da gözlemlenen bu olumsuz sosyal davranışlarda meydana gelen bu azalma koordinatif eğitimin iş birliği ve iletişim davranışlarına olumlu yönde katkı sağladığı fikriyle açıklanabilir. Literatüre bakıldığında, bedensel hareketler ve iletişim arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların var olduğu ve bu çalışmalar sonucunda genel olarak bedensel hareketler ve iletişim arasında anlamlı bir ilişki olduğunun tespit edildiği görülmektedir^{85,86,87}. Hareket yoluyla eğitimi içeren koordinatif eğitim sayesinde, öğrenci eğitim süresi boyunca öğretmen ve eğitim ortamındaki diğer canlı/cansız nesnelere ile etkileşime geçmek, hareketin gerektirdiği şekilde iletişim kurmak durumundadır. Göz kontağı kurma becerisi de pozitif beden dili kullanımında önemli bir yeri olduğu göz önüne alındığında iletişim kurmanın gereği olan bir unsur olarak düşünülebilir⁸⁸. Tüm bu bilgiler ışığında koordinatif eğitimin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda sosyal davranışın bir parçası olan iletişimde göz kontağı kurma becerisini geliştirmede bir araç olarak kullanılabilirliği düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada ailelere "Çocuklarının ilerleyen zamanlarda da koordinatif eğitim programına devam etmesini ister misiniz?" sorusuna 'maddi yetersizlikten dolayı' devam ettiremeyeceklerini söylemişlerdir. Bunun yanı sıra aileler koordinatif eğitimin devam etmesinin sekiz haftalık süreyle sınırlandırılmasını kısıtlı zaman olarak görmüş ve bu eğitimin devam etmesi konusunda isteklerini bildirmişlerdir. Buna ek olarak koordinatif eğitimin, çocuklarının iletişim becerilerine ve sosyal davranışlarına (olumlu akran etkileşimi, olumlu iletişim davranışı, iş birliği, dinleme, anlama ve anlatma, öfke kontrolü) olumlu yönde katkı sağladığını belirtmişlerdir.

İnce'nin otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin spor ile ilgili görüşlerini incelediği araştırmasına OSB tanısı almış çocuğa sahip 41 kişi dahil olmuştur. Araştırmacı bu çalışmada verileri OSB tanılı çocukların demografik özelliklerini, yaşadıkları problemleri ve aldıkları spor eğitimlerini içeren 33 soruluk anketle toplayarak betimsel nicel bir çalışma gerçekleştirerek ailelerin görüşlerine ulaşmıştır. Bu görüşler doğrultusunda aileler çocuklarına spor eğitimi aldırılmama nedenlerinin en başında maddi yetersizlik olduğunu belirtmişlerdir¹⁰³. İnce, bunun nedenini rehabilitasyon merkezlerinde spor eğitmeninin bulunmadığını ve OSB tanılı çocukların spor yapabileceği merkez ya da kulüplerin kısıtlı olduğundan dolayı ailelerin kendi maddi imkanları ile özel spor eğitmeni tutması gerektiğini ve bunun maliyetinin ailelerin maddi imkanlarını zorlayabileceğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Bunun

yanı sıra spor eğitimi alan OSB tanılı çocuklara sahip aileler, çocuklarının iletişim becerilerinde ve sosyal davranış becerilerinde olumlu katkılarının olduğu belirtilmiştir¹⁰³. Bu araştırmanın bulgusu ile mevcut çalışmanın bulguları benzer olduğundan yaygınlaştırılan koordinatif eğitim programları sayesinde OSB tanılı çocukların sosyal davranışlarında olumlu değişimler gözlenebilir.

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuç

1. Çalışmanın sonucunda, koordinatif eğitimin otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin sosyal davranışları üzerindeki olumlu etkileri tespit edilmiştir.
2. Koordinatif eğitim doğrultusunda olumsuz davranışların azaldığı ve ortadan kalktığı belirlenerek yaygın gelişimsel bozukluk tanısı almış bireylerin sosyalleşmeleri sağlanarak toplumla entegrasyonu sağlanmıştır.
3. Koordinatif eğitim kapsamında yaygın gelişimsel bozukluk tanısı almış bireylerin beden kontrollerini sağladıkları ve stereotipik davranışlarında gözle görülür oranda azaldığı ve davranışın ortadan kalktığı tespit edilmiştir.
4. Bu bağlamda otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin aileleri çocuklarının olumlu davranışları sonucunda koordinatif eğitim programına devam etmelerini istediklerini ve koordinatif eğitim programını olumlu karşıladıkları görüşü elde edilmiştir.

6.2.Öneriler

1. Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireyler için bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı yaygınlaştırılmalıdır.
2. Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim alabileceği spor kulüpleri açılmalıdır.
3. Devlet spor kulüplerine ve yaygın gelişim tanısı almış bireye sahip ailelere bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim bütçesi adı altında maddi destek sağlayarak yaygın gelişimsel tanısı almış bireylerin eğitimine destek sağlamalıdır.
4. Spor bilimleri fakültelerindeki bölümlerin ders programına otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuklar için bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim içerikli ders açılmalıdır.
5. Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin ailelerine bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı hakkında bilgi verilmelidir.
6. Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin ailelerine evde çocuklarına uygulatabilecekleri basit programlar konusunda eğitim verilerek eğitim alamayan çocukların bireyselleştirilmiş koordinatif eğitimden uzak kalmalarına

engel olunmalı ve eğitim alan çocukların eğitimleri sadece spor kulüpleriyle sınırlı bırakılmamalıdır.

7. Bireyselleştirilmiş koordinatif eğitimin yaygın gelişimsel bozukluk tanısı almış bireyler üzerindeki etkisi ile ilgili yapılan çalışmalar arttırılmalıdır.
8. Bireyselleştirilmiş koordinatif eğitim programı uygulandıktan sonra alınan son ölçümlerden belli bir süre sonra alınan ölçümlerle eğitim programının kalıcılığı test edilebilmesi önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Darıca N, Abdioğlu Ü, Gümüşcü ř. *Otizm ve Otistik Çocuklar*. 3. Baskı, İstanbul: Özgür Yayınevi, 2003.
2. Williams JG, Higgins JP, Brayne CE. *Systematic review of prevalence studies of autism spectrum disorders*. *Arch Dis Child*. 2006;91:8-15.
3. Williams E, Thomas K , Sidebotham H. *Prevalence and characteristics of autistic spectrum disorders in the ALSPAC cohort*. *Dev Med Child Neurol*. 2008;50:672-677.
4. Kırcaali-İftar G. *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri*. Tekin E (Editör). Ankara: Ayrıntı Basımevi, 2018: p. 1-3.
5. Çoknaz H. *Psikomotor Gelişim*. 1. Baskı, Ankara: Gazi Yayınevi, 2017: p. 334.
6. Minz AK. *Relationship of Coordinative Abilities to Performance in Badminton*. 2003, Deemed University, Lakshmibai National Institute of Physical Education, Master Thesis, 91 pages, İndia.
7. Chib SS. *Relationship of Selected Psychomotor Variables asnd Coordinative Abilities to Playing Ability in Volleyball*. 2000, Deemed University, Lakshmibai National Institute of Physical Education, Doctor of Philosophy Thesis, 170 pages, İndia, (Prof. Dr. Uppal AK).
8. Psikomotor Gelişim, <http://www.tvf.org.tr/wp-content/uploads/2019/06/2.KADEME-PS%C4%B0KOMOTOR-GEL%C4%B0C5%9E%C4%B0M.pdf>, Erişim tarihi: 31 Ekim 2019.
9. Topkaya İ. *Gelişim Psikolojisi Işığında Futbolda Altyapı Eğitimi*. Ankara: Spor Yayınevi, 2013.
10. Ortaokul 5-8. Sınıflar Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı, Ankara). <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120201950145-BEDEN%20EGITIMI%20VE%20SPOR%20OGRETIM%20PROGRAM%20018.pdf>, Erişim tarihi: 31 Ekim 2019.
11. Atabaşoğlu EC. *Otizm spektrum bozukluğunun yetişkinlikteki teşhisi*. 2020; 57: 1-2.
12. Susuz Ç, Doğan B G. *Halk sağlığı bakışıyla otizm spektrum bozukluğu*. 2020; 5: 297-310.
13. [Jodlowski/Aune - Autism and Representation 2005 \(case.edu\)](http://www.case.edu), Erişim tarihi: 19 şubat 2021.

14. Tekin-İftar E, Değirmenci HD. *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Öğretimi*. Tekin-İftar E (Editör). Ankara: Vize yayıncılık.
15. Çalışır Mançe Ö. *Geniş otizm fenotipi gösteren erişkinlerde sosyal biliş: bir göz hareketleri izleme çalışması*, 2018, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 150 Sayfa, Ankara (Prof. Dr. E. Cem Atbaşoğlu).
16. Frances A, Michael BF, Harold AP. *DSM-IV Guidebook*. American Psychiatric Association, 1995.
17. American Psychological Association, 2013. <https://www.apa.org/> .Erişim tarihi: 20 Şubat 2021.
18. [otizm-spektrum-bozuklugu-egitim-kitabi.pdf](https://ailevecalisma.gov.tr/otizm-spektrum-bozuklugu-egitim-kitabi.pdf) (ailevecalisma.gov.tr), Erişim tarihi: 20 Şubat 2021.
19. Nuri C, Rustioglu O, Abidoğlu UP. *The problems of the families who have autistic children: A qualitative research*. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*. 2018; 2: 97-111.
20. Topçu S. *Çocuklarda otizm spektrum bozukluğunun m-chat (modified checklist for autism in toddlers/değiştirilmiş erken çocukluk dönemi otizm tarama ölçeği) ve tidos (three-item direct observation screen/üç maddelik direk gözlemsel tarama) tarama testleri ile değerlendirilmesi*, 2017, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 95 sayfa, Ankara (Prof. Dr. Betül Ulukol).
21. Kahraman ÖG, Yuvacı M. *Erken Çocukluk Dönemi Otizm Taramasının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2019; 6: 67-81.
22. Lyall K, Croen L, Daniels J, Fallin MD, Ladd-Acosta C, Lee BK, Park BY, Snyder NW, Schendel D, Volk H., Windham GC, and Newschaffer C. *The Changing Epidemiology of Autism Spectrum Disorders*. *Annu Rev Public Health*. 2017; 38: 81-102.
23. [Autism « National Autism Center](https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html) ,<https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>. Erişim tarihi: 20 Şubat 2021
24. Kadak TM, Meral Y. *Otizm spektrum bozuklukları - Güncel Bilgilerimiz Neler?*. *İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Dergisi*. 2019;11:5-15.

25. Özdemir O. Otizm davranış kontrol listesi türkçe versiyonu geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, 2014, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 134 sayfa, Eskişehir, (Prof. Dr. İbrahim H. Diken)
26. Mukaddes NM, Mutluer T, Ayık B, Umut A. What happens to children who move off the autism spectrum? Clinical follow-up study. *Pediatrics International*. 2017; 59: 416-421.
27. Korkmaz B. Farklı Gelişen Çocuklar. 2. Baskı. Kulaksızoğlu A (Editör). İstanbul: Nobel Akademi, 2015.
28. [NIMH » Autism Spectrum Disorder \(nih.gov\)](#) , [What Is Autism Spectrum Disorder? \(psychiatry.org\)](#). Erişim tarihi: 21 Şubat 2021.
29. Özer DS. Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Beden Eğitimi ve Spor. 6. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi, 2020.
30. [Fundamental Motor Skill Interventions for Children and Adolescents on the Autism Spectrum: a Literature Review | SpringerLink](#). Erişim tarihi: 21 Şubat 2021.
31. MacDonald M, Lord C, Ulrich DA. Motor Skills and calibrated autism severity in young children with autism spectrum disorder. *Adapted Physical Activity Quarterly*. 2014; 31: 95-105.
32. Tosboe2017.pdf (tohumotizm.org.tr. Erişim tarihi: 22 Şubat 2021.
33. Kars S. 4-6 yaş arası otizm spektrum bozukluğu olan çocukların oyun beceri ve davranışlarının incelenmesi, 2018, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 109 sayfa, Ankara (Prof. Dr. Esra Akı).
34. 2020915101848877-SporveFizikiEtkinlikler_Kademe3.pdf meb.gov.tr. Erişim tarihi: 22 Şubat 2021.
35. Toprak ÖF. Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin ekip üyelerinin deneyimleri: Bir ortaokul örneği, 2018, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 174 sayfa, Eskişehir, (Dr. Öğr. Üyesi Aysun Çolak).
36. Yıkış A. Birseyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) Hazırlanması. Ankara: Maya Akademi, 2013, p. 113.
37. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yol Haritası, <http://orgm.meb.gov.tr>, Erişim tarihi: 8 Kasım 2019.

38. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, <http://orgm.gov.tr>, Erişim tarihi: 8 Kasım 2019.
39. Gürsel O (Ed.). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2007, p.1-10.
40. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, file:///F:/masa%20üstündeki%20dosyalar/Doktora/Yeni%20klasör/Bireyselleştirilmiş%20eğitim%20programı/04040602_bireyselletirilmieitimprogram.pdf, Erişim tarihi: 12 Kasım 2019.
41. Özel Öğretim Yöntem ve Teknikleri (hacettepe.edu.tr. Erişim tarihi: 22 Şubat 2021.
42. Doğanay A. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. 6. Baskı, Ankara: Pegem, 2011.
43. Tekin-İftar E, Kırcaali-İftar G. *Özel Eğitimde Yanlızsız Öğretim Yöntemleri*. 2. Baskı, Ankara: Vize Yayınları, 2013.
44. [Ayrık Denemelerle Öğretim – Tohum Otizm](#). Erişim tarihi: 22 Şubat 2021.
45. [Etkinlik Çizelgeleriyle Öğretim – Tohum Otizm](#). Erişim tarihi: 22 Şubat 2021.
46. Melekoğlu M. *Erken çocuklukta okul çaplı olumlu davranış desteği modelinin etkililiği*, 2017, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 353 sayfa, Eskişehir, (Prof. Dr. İbrahim H. Diken).
47. Erbaş D. *Özel eğitim öğretmenleri tarafından uygulanan olumlu davranışsal destek programının etkililiği*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 2008; 9: 1-14.
48. Tekin-İftar E. *Uygulamalı Davranış Analizi*. 5. Baskı, Ankara: Vize Yayınevi, 2019.
49. Microsoft Word- BEDEN-SON.doc (mku.edu.tr). Erişim tarihi: 22 Şubat 2021.
50. Derer A. *Otizmlili çocuklarda fiziksel aktivite motor yeterlik ve sosyal beceri düzeyinin incelenmesi*. 2018, Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 92 sayfa, Denizli, (Doç. Dr. Özgür Mülazımoğlu Ballı).
51. Uzunlular Y. *Yaygın gelişimsel bozukluk tanısı almış çocuklarda spor uğraşısının iyileştirici etkisinin incelenmesi: Aydın Efeler Belediyesi Otizm Spor Eğitim Merkezi uygulaması*. 2018, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 104 sayfa, Mersin, (Yrd. Doç. Dr. Soner ÇAKMAK).
52. Beyazoğlu G. *Oyun ve su terapilerinin otizm tanısı almış bir çocukta gözlenen davranış bozukluklarının azaltılması üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. 2014,

- Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 109 sayfa, Trabzon, (Doç. Dr. Fatih Bektaş).*
53. Gökğöz Y. *Otizm spektrumundaki bireylerde oyun konsolu fiziksel aktivite programıyla steryotipik hareketlerin azaltılması, fiziksel uygunluk ve sosyal uyumun geliştirilmesi. 2019, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 134 sayfa, İstanbul, (Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ata Öztürk; Prof. Dr. Salih Pınar).*
54. Zhao M, Chen S. *The effects of structured physical activity program on social interaction and communication for children with autism. Biomed Res Int. 2018, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29568743/>, Erişim tarihi: 02.01.2020.*
55. Çelik B, Aydın M, Gözaydın G, Yenigün Ö, Bingöl M B. *Otistik çocuklara yaptırılan artistik buz pateni aktivitesinin sosyal gelişimlerine etkisinin incelenmesi. 2010, 1. Uluslararası Çocuk ve Spor Kongresi, Kıbrıs.*
56. Namlı S. *Spor yapan ve yapmayan otistik engelli bireylerin davranış ve motor performanslarının karşılaştırılması. 2012, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 108 sayfa, Sakarya, (Doç. Dr. Çetin Yaman).*
57. López J M, Moreno-Rodríguez R, Alcover C M, Garrote I, Sánchez S. *Effects of a program of sport schools on development of social and psychomotor skills of people with autistic spectrum disorders: A pilot Project. Journal of Education and Training Studies, 2017, 5: 167-177.*
58. Erol Z. *Otizmde tenis uygulamalarının sosyal yeterlilik üzerindeki etkisi. 2014, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 220 sayfa, Ankara, (Yrd. Doç. Dr. Sibel Suveren)*
59. Yu Pan C. *Effects of water exercise swimming program on aquatic skills and social behaviors in children with autism spectrum disorders. Autism, 2010, 14: 9-28.*
60. Alp H, Çamlıyer H. *Hareket eğitimi ve fiziksel aktivite programı verilen davranış problemlili otistik çocukların bir yıl sonraki süreçlerinin izlenmesi. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi. 2018, 63:1-13.*
61. Ketcheson L, Hauck J, Ulrich D. *The effects of an early motor skill intervention on motor skills, levels of physical activity, and socialization in young children with autism spectrum disorder: A pilot study. Autism. 2017, 21: 481-492.*

62. Kern L, Koegel R L, Dyer K, Blew P A, Fenton, L R. *The effects of physical exercise on self-stimulation and appropriate responding in autistic children. Journal of autism and developmental disorders*, 1982, 12: 399-419.
63. Uzuner Y. *Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 2005, 6: 1-12.
64. Şimşek H, Yıldırım A. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin yayıncılık*, 2016.
65. Mills G E. *Action Research: A Guide For the Teacher Researcher. New Jersey: Merrill Prentice Hall*, 2003.
66. Johnson A P. *Eylem Araştırması El Kitabı. (1. Baskı). Uzuner Y, Özten-Anay M (Ed). Ankara: Anı Yayıncılık*, 2014.
67. Avcı E. *Dijital Sanat Bağlamında Dijital Teknolojilerin Güzel Sanatlar Eğitimine Entegrasyonu: Bir Eylem Araştırması. 2013, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 404 sayfa, Eskişehir, (Doç. Dr. A. Dilek Kıratlı)*
68. Özbal A F, Sağlam M, Cavkaytar S. *Beden eğitimi ve spor dersinde farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının uygulanması. Eğitim ve Bilim*, 2019, 44:291-312.
69. Kuzu A. *Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2009, 2:425-433.
70. Mertler C A. *Action research. Teachers as researcher in the classroom. Sage Publication, Thousand Oaks*, 2006, 24-94.
71. Çolak A. *Kaynaştırma Uygulanan Bir İlköğretim Sınıfındaki Sosyal Yeterlik Özelliklerinin Betimlenmesi ve İyileştirilmesi Çalışmaları. 2007, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 345 sayfa, Eskişehir, (Y. Doç. Dr. Sezgin Vuran).*
72. Cavkaytar S. *Dengeli Okuma Yazma Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Uygulanması: İlköğretim 5. Sınıfta Bir Eylem Araştırması. 2009, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 2009, 423 sayfa, Eskişehir, (Prof. Dr. Şefik Yaşar).*
73. Tekin-İftar E. *Eğitim ve Davranış Bilimlerinde Tek Denekli Araştırmalar. Ankara: Türk Psikologlar Derneği*, 2012.

74. Özbey F. *Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere İş Analizi Temelinde Tekstil İşçiliği Becerilerinin Öğretilmesi: Eylem Araştırması*. 2015, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 346 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Atilla Cavkaytar).
75. Tanrıoğen, A. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2009.
76. [Araştırma Yöntem ve Teknikleri \(ankara.edu.tr\)](http://ankara.edu.tr). Erişim Tarihi:24 Şubat 2021
77. *Türk Dil Kurumu Sözlüğü* (2020). <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2020.
78. Kırıl B. *Nitel bir veri analizi yöntemi olarak video analizi.*, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2020, 8: 170-189.
79. Temel G, Yıldız T, Tuğran M B, Karaoğlu B. *Sporun otistik çocuklarda saldırganlık ve sosyal uyum düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi*. *İÜ Spor Bilimleri Dergisi*, 2017, 7: 1303-1414.
80. Yılmaz A, Karakaş G, Baba Kaya H, Kırımoğlu H. *Eğitmen görüşlerine göre 7-12 yaş otizm spektrum bozukluğu çocuklarda spor yapma durumlarının sosyal beceri düzeylerine etkisi*. *ERPA International Congresses on Education*, 2017.
81. Ryan Stephanie. *Sport Involvement for Youth with Autism Spectrum Disorders and Intellectual Disabilities*. 2018, *Clinical Psychology Faculty of Health, Doctor of Philosophy Thesis*, 108 pages, Toronto.
82. Doğan T, Akıncı Çötök N. *Mutluluk saldırganlık ilişkisine yönelik bir araştırma*. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020; 11: 275-299.
83. Terlemez M. *Spor aktivitesinin özgüven, serotonin ve dopamine etkisi*. *International Journal of Social Science*. 2019; 2: 1-6.
84. Yarım kaya E, İlhan E L, Karasu N. *Akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimlerin incelenmesi*. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2017, 18:225-252.
85. Çiçek G. *Spor yapan ve yapmayan yetişkin bireylerin iletişim becerileri düzeylerinin karşılaştırılması*. *Electronic Turkish Studies*. 2018; 13: 835-842.
86. Çolak S, Başaran Z, Malkoç N, Erdal R. *Ev kadınlarına uygulanan programlı fiziksel aktivitenin iletişim beceri düzeylerine etkisi*. *2. Uluslararası Herkes İçin Spor ve Wellness Kongresi*, 25-28 Nisan, Antalya-Alanya.

87. Gökçe H, Keçeci K. Fiziksel aktiviteye katılan bireylerin iletişim becerileri ve sosyal görünüş kaygıları. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*. 2020; 4: 73-81.
88. İnce C, Korkmaz A. Beden dili iletişimi ile işgören motivasyonu arasındaki ilişki; *Bişkek otellerinde bir araştırma*. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2020; 7: 432-463.
89. Orhan B E. Uyarlanmış Fiziksel Aktivitelere Katılan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Bireyin Davranış Problemlerindeki Değişimlerin İncelenmesi. 2020, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 154 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Eklem Levent İlhan).
90. Çelik A, Şahin M. Spor ve çocuk gelişimi. *International Journal Of Social Science*. 2013; 6: 467-478.
91. Orhan B E. Otizmde Hareket Eğitiminin Sosyal Beceriler Üzerindeki Etkisi. 2014, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 100 sayfa, Ankara, (Yrd. Doç. Dr. Sibel Suveren).
92. Sarı S A. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukta Kaba Motor ve Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme. 2018, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 135 sayfa, Muğla, (Prof. Dr. Hüseyin Kırımoğlu).
93. Işık F. Sporun Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocuklara ve Ailelerine Etkisi Konusunda Ebeveynlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. 2016, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 70 sayfa, İstanbul (Doç. Dr. M. Zahit Serarlan).
94. Esentürk O K. Anneler Tarafından Uygulanan Uyarlanmış Fiziksel Aktivite Programının Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocukların İletişim Becerileri Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi. 2019, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 185 sayfa, Ankara (Doç. Dr. Ekrem Levent İlhan).
95. Jafar A. *The Effectiveness of Participation in Sports Program on Social Interactions Among Childen with Autism Spectrum Disorder*. 2017, New Mexico State University, Doctor of Philosophy Thesis, 119 pages, New Mexico (PhD Loui Reyes).
96. Karakullukçu A. *İşitme Engelliler İçin Sosyalleşme Ölçeği Geliştirme Çalışması ve Sporun Sosyalleşme Düzeyine Katkısının İncelenmesi*, 2020, Kırıkkale

- Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 142 sayfa, Kırıkkale, (Doç. Dr. Mehmet Öçalan).
97. Tosun A, Yüksel A, Uçkun, CS, Konak O. Spor aktivitelerinin MYO öğrencilerinin sosyalleşmesine etkisi. *Stratejik Araştırmalar Merkez*.2017; 9: 436.
98. Calap C, Çebi E. Gençlerin sosyalleşme ve yalnızlaşma deneyimleri açısından sosyal medya: Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği. *İMGELEM*. 2020; 4: 439-467.
99. Hameury L, Delavous P, Teste B, Leroy C, Gaboriau J C, Berthier A. E' quithe' rapie et autisme. *Annales Me'dico-Psychologiques*, 2010, 168: 655-659.
100. Kaptan G, Bozkurt S. Fiziksel etkinlik uygulamalarının 2. Sınıf öğrencilerinin hareket becerilerinin kazanımına etkisi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2020; 4: 86-102.
101. Jam A Z, Talab R H, Sheikh M, Torabi F, Rafie F. The effect of 16 weeks gymnastic training on social skills and neuropsychiatric functions of autistic children. *Sport Sciences for Health*. 2018, 14:209-214.
102. Orhan R. Türkiye'deki ortaokul öğrencilerinin okullardaki açık ve kapalı spor alanlarına ilişkin dağılımlarının incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2017; 2: 153-165.
103. İnce G. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin spor ile ilgili görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 2017; 18: 109-124.

8. EKLER

EK 1: Ziya'ya Ait Örnek Ders Planı

BÖLÜM-1	
Dersin Adı: Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Öğrenci Adı: Ziya Öğrenme Alanı: Koordinatif Eğitim Konu: Temel Hareket Becerileri Süre: 30 dk.	
BÖLÜM-2	
Hedef/ Hedef Davranışlar	Temel Beceri Hareketleri ile ilgili çalışmalar yapar 1.1. Engel parkurunu tamamlar. 1.2. Denge tahtasında yürür. 1.3. Denge tahtasında yürürken top taşır ve kovaya top atar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Model olma, aşamalı yardım, katılım yöntemi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Kova, top, denge tahtası Not: Ders esnasında durum ve koşullar gereği ekstra malzeme ihtiyacı olursa ek malzeme eklemesi yapılabilir.
Ortam Düzenlemeleri	Öğretim etkinlikleri, hava durumu ve şartlara göre spor salonu, okul koridoru ya da açık alanda gerçekleştirilecektir. Öğretimde kullanılacak malzemeler ders öncesinde hazırlanır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmen öğrenciyi ismini söyleyerek yanına çağırır, öğrenci konuşmadığı için derse başlamadan önce 'çak' hareketi yapması istenerek iletişim başlatılır.• Öğrenciyi etkinlik malzemeleri tanıtılır.• Ders öncesinde hazırlanan etkinlik ortamı ve yapılacak olan etkinlik öğrenciyeye tanıtılır.
Güdüleme	<ul style="list-style-type: none">• Engel parkurunu tamamlaması istenir.• Denge tahtasında yürümesi istenir.• Denge tahtasında yürürken top taşır ve kovaya top atması istenir.• Öğrenci için belirlenen ödül (örn; sağlıklı atıştırmalıklar) her doğru hareket sonunda öğrenciyeye verilir.• Ders boyunca öğrenci hareketi doğru yapması için sözel övgülerle cesaretlendirilir.• Öğrencinin gerçekleştirdiği her doğru hareket için 'çak' hareketi yapılarak ya da övgülerle öğrenci ödüllendirilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	<ul style="list-style-type: none">• Ders başlamadan önce öğrencinin öğretmenin karşısına geçmesi istenir ve ısınma hareketleri model olunarak gösterilir ve öğrenciden yapması istenir. Öğrenci hareketleri yapamazsa fiziksel yardım ile hareketi doğru yapması sağlanır.

Uygulama	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma 1: Engel parkurunu tamamlaması istenir, öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. Öğrenci bu hareketi doğru yaptıktan sonra 2. aşamaya geçilir. • Çalışma 2: Denge tahtasında yürümesi istenir, öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. Öğrenci bu hareketi doğru yaptıktan sonra 3. aşamaya geçilir. • Çalışma 3: Denge tahtasında yürürken top taşır ve kovaya top atması istenir, öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. • Çalışmalar bitince öğrenci ile birlikte malzemeler toplanır. • Soğuma çalışmaları yaptırılır. • Öğrenciye ders esnasında cesaretlendirici sözel dönütler verilir. • Öğrencinin başarısı sözel ödül ile pekiştirilir. • Öğrencinin başarısı ödül ile (örn; sağlıklı atıştırmalıklar) pekiştirilir. • Selamlaşma ile ders bitirilir.
-----------------	---

BÖLÜM- 4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim sonunda öğrencinin belirlenen hedef davranışların her birini bağımsız yapıp yapamadığı ya da hangi ipucuyla yapabildiği kaydedilir. Öğrenciler, hedef davranışları bağımsız olarak yapabileceğine kadar diğer ders saatlerinde de öğretim denemeleri gerçekleştirilir. Hedef davranış üzerinde ilerleme sağlanamamışsa hedef davranışın tanımı, ölçütü, dersin öğretim yöntemi, araç gereci veya pekiştirme sistemi üzerinde uyarlamalar yapılır.

HEDEF DAVRANIŞ	Öğrenci			
	Fiziksel Yardım	Model ipucu	Sözel İpucu	Bağımsız
1. Belirlenen alanda serbest bir şekilde topu yuvarlaması söylenir.				
2. Belirlenen hedefe kadar topu yuvarlaması söylenir.				

3. Slalomlar arasında topu yuvarlayarak geçirmesi istenir.				
--	--	--	--	--

Sosyal Davranışlar	+	-	Açıklama
1. Koordinatif eğitim kapsamındaki oyun aktivitelerinde diğer öğrencilerle işbirliği yapar			
2. Sarı kart etkinliklerini bağımsız olarak (sözel ipucu sunulmadan) tamamlar			
3. Akranlarını/öğretmenlerini dinler ve direktiflerini yerine getirir			
4. Koordinatif eğitim etkinlikleri esnasında iletişim ve etkileşim kurar(göz kontağı kurar, konuşur, vücut dilini kullanır.)			
5. Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltir. (diğer ayağını kaldır, sıraya gir vb.)			
6. Çağırıldığında bakar.			
7. Konuşurken karşısındakinin yüzüne bakar, göz kontağı kurar			
8. Öğretmenin hareketlerini izler			
9. Öğretmenin hareketlerini taklit eder			
10. Öğretmene saldırır			
11. Yönergeleri yerine getirmez			
12. Öfkesi, patlaması veya nöbetleri görülür			
13. Bağırır			
14. Sızlanır veya şikâyet eder			
15. Etkinlikleri katılmayı reddeder			
16. Etkinlikleri bağımsız tamamlayamaz			
17. Yüz ifadesi duygularını belli etmez			
18. Öğretmenlerinin önerilerine karşı çıkar (yönergelere uymaz)			
19. Kendi etrafında uzun süre döner			
20. Basit emirleri bir kere söylendiğinde yerine getirmez (otur, buraya gel, ayağa kalk gibi)			
21. Çağrıldığında kendi ismine tepki vermez (ayşe, can, zeynep)			
22. Kendi etrafında döner			
23. Ellerini amaçsızca sallar			
24. Öfke nöbeti geçirir			
25. Anlamsız şekilde boşluğa bakar			

EK 2: Mahmut'a Ait Örnek Ders Planı

BÖLÜM-1	
Dersin Adı: Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Öğrencinin Adı: Mahmut Öğrenme Alanı: Koordinatif Eğitim Konu: Temel Hareket Becerileri Süre: 30 dk.	
BÖLÜM-2	
Hedef/ Hedef Davranışlar	Temel Beceri Hareketleri ile ilgili çalışmalar yapar 1.1. Ters duran bardakları düz çevirerek topu içine sokar 1.2. Mancınıkla top fırlatır 1.3. Mancınıkla hedefe top fırlatır.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Model olma, aşamalı yardım, katılım yöntemi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Mancınık, Top, Bardak Not: Ders esnasında durum ve koşullar gereği ekstra malzeme ihtiyacı olursa ek malzeme eklemesi yapılabilir.
Ortam Düzenlemeleri	Öğretim etkinlikleri, hava durumu ve şartlara göre spor salonu, okul koridoru ya da açık alanda gerçekleştirilecektir. Öğretimde kullanılacak malzemeler ders öncesinde hazırlanır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmen öğrenciyi ismini söyleyerek yanına çağırır, öğrenci konuşmadığı için derse başlamadan önce 'çak' hareketi yapması istenerek iletişim başlatılır.• Öğrenciye etkinlik malzemeleri tanıtılır.• Ders öncesinde hazırlanan etkinlik ortamı ve yapılacak olan etkinlik öğrenciye tanıtılır.
Güdüleme	<ul style="list-style-type: none">• Ters duran bardakları düz çevirerek topu içine sokması istenir• Mancınıkla top fırlatması istenir.• Mancınıkla hedefe top fırlatması istenir.• Öğrenci için belirlenen ödül (örn; sağlıklı atıştırmalıklar) her doğru hareket sonunda öğrenciye verilir.• Ders boyunca öğrenci hareketi doğru yapması için sözel övgülerle cesaretlendirilir.• Öğrencinin gerçekleştirdiği her doğru hareket için 'çak' hareketi yapılarak ya da övgülerle öğrenci ödüllendirilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	<ul style="list-style-type: none">• Ders başlamadan önce öğrencinin öğretmenin karşısına geçmesi istenir ve ısınma hareketleri model olunarak gösterilir ve öğrenciden yapması istenir. Öğrenci hareketleri yapamazsa fiziksel yardım ile hareketi doğru yapması sağlanır.

Uygulama	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma 1: Ters duran bardakları düz çevirerek topu içine sokması istenir, öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. Öğrenci bu hareketi doğru yaptıktan sonra 2. aşamaya geçilir. • Çalışma 2: Mancınıkla top fırlatması istenir öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. Öğrenci bu hareketi doğru yaptıktan sonra 3. aşamaya geçilir. • Çalışma 3: Mancınıkla hedefe top fırlatması istenir, öğretmen öğrenciye model olur. Öğrenci hareketi istenilen düzeyde gerçekleştiremezse fiziksel yardımda bulunarak öğrencinin hareketi doğru yapması sağlanır. <ul style="list-style-type: none"> • Çalışmalar bitince öğrenci ile birlikte malzemeler toplanır. • Soğuma çalışmaları yaptırılır. • Öğrenciye ders esnasında cesaretlendirici sözel dönütler verilir. • Öğrencinin başarısı sözel ödül ile pekiştirilir. • Öğrencinin başarısı ödül ile (örn; sağlıklı atıştırmalıklar) pekiştirilir. • Selamlaşma ile ders bitirilir.
-----------------	---

BÖLÜM- 4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim sonunda öğrencinin belirlenen hedef davranışların her birini bağımsız yapıp yapamadığı ya da hangi ipucuyla yapabildiği kaydedilir. Öğrenciler, hedef davranışları bağımsız olarak yapabilece kadar diğer ders saatlerinde de öğretim denemeleri gerçekleştirilir. Hedef davranış üzerinde ilerleme sağlanamamışsa hedef davranışın tanımı, ölçütü, dersin öğretim yöntemi, araç gereci veya pekiştirme sistemi üzerinde uyarlamalar yapılır.

HEDEF DAVRANIŞ	Öğrenci			
	Fiziksel Yardım	Model ipucu	Sözel İpucu	Bağımsız
1. Belirlenen alanda serbest bir şekilde topu yuvarlaması söylenir.				
2. Belirlenen hedefe kadar topu yuvarlaması söylenir.				

3. Slalomlar arasında topu yuvarlayarak geçirmesi istenir.				
--	--	--	--	--

Sosyal Davranışlar	+	-	Açıklama
1. Koordinatif eğitim kapsamındaki oyun aktivitelerinde diğer öğrencilerle işbirliği yapar			
2. Sarı kart etkinliklerini bağımsız olarak (sözel ipucu sunulmadan) tamamlar			
3. Akranlarını/öğretmenlerini dinler ve direktiflerini yerine getirir			
4. Koordinatif eğitim etkinlikleri esnasında iletişim ve etkileşim kurar(göz kontağı kurar, konuşur, vücut dilini kullanır.)			
5. Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltir. (diğer ayağını kaldır, sıraya gir vb.)			
6. Çağırıldığında bakar.			
7. Konuşurken karşısındakinin yüzüne bakar, göz kontağı kurar			
8. Öğretmenin hareketlerini izler			
9. Öğretmenin hareketlerini taklit eder			
10. Öğretmene saldırır			
11. Yönergeleri yerine getirmez			
12. Öfkesi, patlaması veya nöbetleri görülür			
13. Bağırır			
14. Sızlanır veya şikâyet eder			
15. Etkinlikleri katılmayı reddeder			
16. Etkinlikleri bağımsız tamamlayamaz			
17. Yüz ifadesi duygularını belli etmez			
18. Öğretmenlerinin önerilerine karşı çıkar (yönergelere uymaz)			
19. Kendi etrafında uzun süre döner			
20. Basit emirleri bir kere söylendiğinde yerine getirmez (otur, buraya gel, ayağa kalk gibi)			
21. Çağırıldığında kendi ismine tepki vermez (ayşe, can, zeynep)			
22. Kendi etrafında döner			
23. Ellerini amaçsızca sallar			
24. Öfke nöbeti geçirir			
25. Anlamsız şekilde boşluğa bakar			

EK 3: Ziya'ya Ait Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU KOORDİNATİF EĞİTİM

Öğrencinin Adı-Soyadı: Ziya

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve Ölçütler	Başlam a-Bitiş Tarihleri	Sorumlu Kişi
1. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	<p>1.1.Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında sağ eliyle atılan topu tutar.</p> <p>1.2. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında sol eliyle atılan topu tutar.</p> <p>1.3. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında iki eliyle atılan topu tutar.</p> <p>1.4. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında topları hulohopların içine yerleştirir.</p> <p>1.5. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında sağ eliyle kurdele çevirir.</p> <p>1.6. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında sol eliyle kurdele çevirir.</p>	20-22 Mart 2019	Pelin Ustaoglu Hoşver
2. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	<p>2.1.Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında duvara attığı topu yakalar.</p> <p>2.2. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmenin duvara attığı topu yakalar.</p> <p>2.3. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmeni ile duvara top at oyununu oynar.</p> <p>2.4. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında slalomlar arasında yürüyerek geçer.</p> <p>2.5. Ziya bağımsız olarak raketin üstünde balon taşıyarak slalomlar arasından geçer.</p> <p>2.6. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında geri geri yürür.</p> <p>2.7. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında geri geri yürürken</p>	27-29 Mart 19	Pelin Ustaoglu Hoşver

	<p>topları kovaya atar.</p> <p>2.8. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında tek ayak üzerinde dururken yerdeki topu alır ve kovaya atar</p>		
3. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	<p>3.1. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında yürür.</p> <p>3.2. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında geri geri yürür.</p> <p>3.3. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında tek ayak üzerinde bekler.</p> <p>3.4. Ziya bağımsız olarak rakette balon sektirir.</p> <p>3.5. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmeni ile birbirine top atar tutar.</p>	3-5 Nisan 2019	Pelin Ustaoglu Hoşver
4. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	<p>4.1. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında trampoline attığı topu sektirerek kovanın içine sokmaya çalışır.</p> <p>4.2 Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında uzun saplı cisimle topa vurur.</p> <p>4.3. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında uzun sağı cisimle topu hedefe gönderir.</p>	10-13 Nisan 2019	Pelin Ustaoglu Hoşver
5. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	<p>5.1. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında sağ kolunda hulo hop çevirir.</p> <p>5.2. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında sol kolunda hulo hop çevirir.</p> <p>5.3. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında engellerin altından geçer.</p> <p>5.4. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında engellerin üstünden geçer.</p> <p>5.5. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranından bir engelin altından bir engelin üstünden geçer.</p>	17-19 Nisan 2019	Pelin Ustaoglu Hoşver
6. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	<p>6.1. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında engel parkuru tamamlar.</p> <p>6.2. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında yürür.</p>	24-26 Nisan 2019	Pelin Ustaoglu

	6.3. Ziya bağımsız olarak denge tahtasında yürürken top taşır ve kovaya top atar.		Hoşver
7. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	7.1.Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında hulohop içindeki topları hedefe yerleştirir. 7.2. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında duvara attığı topu kovanın içine sokar. 7.3. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında çift-tek ayak sıçrama yapar. 7.4. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında tek ayak sıçrar.	2-4 Mayıs 2019	Pelin Ustaoglu Hoşver
8. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir	8.1. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmeni ile eğitsel oyun oynar. 8.2. Ziya bağımsız olarak 4/3 oranında gökkuşluğu uçurtması ile oynar.	8-10 mayıs 2019	Pelin Ustaoglu Hoşver

EK 4: Mahmut'a Ait Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı**BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
KOORDİNATİF EĞİTİM**

Öğrencinin Adı: Mahmut

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve Ölçütler	Başlama-Bitiş Tarihleri	Sorumlu Kişi
1. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir.	1.1. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında huniyle topu yakalamaya çalışır. 1.2. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında huniyle yakaladığı topu renk eşleştirmesi yaparak hulohop içine koyar. Örn; sarı topu sarı hulohop içine, mavi topu mavi hulohop içine koyar. 1.3. Mahmut bağımsız bir olarak 4/3 oranında duvardan gelen topu huni ile yakalamaya çalışır. 1.4. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında raketle top sektirir. 1.5. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında uzun saplı bir cisimle topa vurur.	20-22 Mart 19	Pelin Ustaoglu Hoşver
2. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir.	2.1. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında uzun saplı bir cisimle topa vurur. 2.2. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında uzun saplı bir cisimle topu hedefe atar. 2.3. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında uzun saplı bir cisimle hedefe kadar top sürer. 2.4. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında uzun saplı cisimle slalomlar arasından top sürer. 2.5. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında mancınıkla hedefe top atar.	27-29 Mart 19	Pelin Ustaoglu Hoşver
3. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir.	3.1. Mahmut bağımsız bir şekilde 4/3 oranında uzun saplı cisimle slalomlar arasından top sürer. 3.2. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında top fırlatma tahtasına sağ ayağıyla basarak havaya fırlayan topu yakalar ve hareketi tekrarlar. 3.3. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında slalomlar arasından topu geçirdikten sonra topu fırlatma tahtasına		

	<p>koyarak ayağıyla tahtaya basar ve yakalar.</p> <p>3.4. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında hulohop çevirir.</p> <p>3.5. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında ayrı ayrı sağ ve sol kolunda hulohop çevirir.</p> <p>3.6. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında iki kolunda hulohop çevirir.</p>	<p>3-5 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>4. Temel Hareket Becerileri, Esneklik Hareketlerini Ve Denge Hareketlerini Gerçekleştirir.</p>	<p>4.1. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında harmandalı figürlerini gerçekleştirir.</p> <p>4.2. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında yürürken sağ kolunda çember çevirir.</p> <p>4.3. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında yürürken sol kolunda çember çevirir.</p> <p>4.4. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında iki kolunda çember çevirirken yürür.</p> <p>4.5. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında sağ kolunda çember çevirirken sol eliyle eşinin kendisine attığı tenis topunu yakalar ve sepete atar.</p> <p>4.6. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında sol kolunda çember çevirirken sağ eliyle eşinin kendisine attığı tenis topunu yakalar ve sepete atar.</p>	<p>10-13 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>5. Temel Beceri Hareketlerini Gerçekleştirir.</p>	<p>5.1. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında ters duran bardakları düz çevirerek topu içine sokar.</p> <p>5.2. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında mancınıkla top fırlatır.</p> <p>5.3. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında mancınıkla hedefe top fırlatır.</p>	<p>17-19 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>6. Temel Beceri Hareketlerini Gerçekleştirir.</p>	<p>6.1. Mahmut bağımsız bir şekilde 4/3 oranında ters duran bardakların içine topu soktuktan sonra, top fırlatma tahtasına ayağıyla basarak fırlattığı topu yakalar ve sonra mancınıkla topu hedefe fırlatır.</p> <p>6.2. Mahmut bağımsız bir şekilde 4/3 oranında basketbol topu sektirir.</p> <p>6.3. Mahmut bağımsız bir şekilde 4/3 oranında</p>		

	<p>basketbol topunu sektirerek engellerin üstünden geçer.</p> <p>6.4. Mahmut bağımsız bir şekilde 4/3 oranında basketbol topunu sektirirken engellerin üstünden geri geri yürür.</p>	<p>24-26 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>7. Temel Beceri Hareketlerini Gerçekleştirir.</p>	<p>7.1. Mahmut bağımsız bir olarak 4/3 oranında denge tahtası üzerinde basketbol topu sektirir.</p> <p>7.2. Mahmut bağımsız bir olarak 4/3 oranında denge tahtasında beklerken topu sektirdikten sonra öğretmeni ile paslaşır.</p> <p>7.3. Mahmut bağımsız bir olarak 4/3 oranında denge tahtasında yürürken aynı zamanda basketbol topunu sektirir.</p> <p>7.4. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında bir eliyle basketbol topu sektirirken diğer eliyle hulo hop çevirir.</p> <p>7.5. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında bir eliyle basketbol topu sektirerek diğer elinde hulo hop çevirerek yürür.</p>	<p>2-4 Mayıs 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>8. Temel Beceri Hareketlerini Gerçekleştirir.</p>	<p>8.1. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında eğitsel oyun oynar.</p> <p>8.2. Mahmut bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmeni ile gökkuşağı uçurtması ile müzik eşliğinde oyun oynar.</p>	<p>8-10 Mayıs 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>

Ek 5: Yasin'e Ait Bireyselleştirilmiş Koordinatif Eğitim Programı

**BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
KOORDİNATİF EĞİTİM**

Öğrencinin Adı- Yasin

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve Ölçütler	Başlama-Bitiş Tarihleri	Sorumlu Kişi
1. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir.	<p>1.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında top yuvarlar.</p> <p>1.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında hedefe topu yuvarlayarak yürür.</p> <p>1.3. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında topu slalomlar arasından geçirir.</p> <p>1.4. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında istenilen şekilde sıçrar.</p> <p>1.5. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmenin attığı topu yakalar.</p> <p>1.6. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmene top atar.</p>	20-22 Mart 2019	Pelin Ustaoglu Hoşver
2. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir.	<p>2.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında basketbol topunu sektirir.</p> <p>2.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında esneme hareketlerini yapar.</p> <p>2.3. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında yuvarlanma hareketini yapar.</p> <p>2.4. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında Fışfış kayıkçı oyununu oynar.</p>	27-29 Mart 19	Pelin Ustaoglu Hoşver
3. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir.	<p>3.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında topu ayaklarının arasından geçirir.</p> <p>3.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında sağ ayağının üzerinde tek</p>		

	<p>ayak bekler.</p> <p>3.3. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında sol ayağının üzerinde tek ayakta bekler.</p>	<p>3-5 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>4. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir</p>	<p>4.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında sağ eliyle topu sepet içine atar.</p> <p>4.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında sol eliyle topu sepet içine atar.</p> <p>4.3. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında Koşu bandında yürür.</p> <p>4.4. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında koşu bandında koşar.</p> <p>4.5. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında hulohoplar içinden geçer.</p> <p>4.6. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında hedefe topu yuvarlar.</p>	<p>10-13 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>5. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir</p>	<p>5.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında çift ayak sıçrar.</p> <p>5.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında step tahtalarının üstünden atlar.</p> <p>5.3. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında step tahtalarının üstünden sıçrarken hedefe topları yerleştirir.</p>	<p>17-19 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>

<p>6. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir</p>	<p>6.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında kurdele çevirir.</p> <p>6.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında denge tahtasında kurdele çevirir.</p> <p>6.3. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında tek ayak üzerinde beklerken kurdele çevirir.</p> <p>6.4. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında tek ayak sıçrar.</p> <p>6.5. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında hulohopların içine topları yerleştirir.</p>	<p>24-25 Nisan 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>7. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir</p>	<p>7.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında ipin üzerinde yürür.</p> <p>7.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında ipin üzerinden yürürken hedefe topları taşır.</p> <p>7.3. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında kaşığın üzerinde top taşır.</p> <p>7.4. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında hedefe kaşığın üzerinde yürüyerek top taşır.</p>	<p>1 – 3 Mayıs 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>
<p>8. Temel Hareket Becerilerini Gerçekleştirir</p>	<p>8.1. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında öğretmeni ile eğitsel oyun oynar.</p> <p>8.2. Yasin bağımsız olarak 4/3 oranında gökkuşağı uçurtması ile oynar.</p>	<p>8-10 Mayıs 2019</p>	<p>Pelin Ustaoglu Hoşver</p>

EK 6: Gözlemciler Arası Güvenirlilik (Ziya)

Sosyal Davranış	Görüş Birliği		Görüş Ayrılığı		Sonuç
	Gözlemci 1	Gözlemci 2	Gözlemci 1	Gözlemci 2	
Saldırma	8	8	0	0	100%
Bağırma	8	8	0	0	100%
Sızlanarak Şikayet Etme	8	8	0	0	100%
Çağırıldığında Bakma	8	8	0	0	100%
Davranışlarının, Öğretmeni Tarafından Düzeltilmesi İstendiğinde Önerilen Şekilde Düzeltme	8	8	0	0	100%
Öfke Patlaması	8	8	0	0	100%
Anlamsız Şekilde Boşluğa Bakma	8	8	0	0	100%
Ellerini Amaçsız Sallama	8	8	0	0	100%
Etkinlikleri Katılmayı Reddetme	8	8	0	0	100%
Koordinatif eğitim kapsamındaki oyun aktivitelerinde diğer öğrencilerle iş birliği yapma	8	8	0	0	100%
Grup etkinliklerine aktif bir biçimde katılma.(Yönergeler doğrultusunda etkinlikleri itiraz etmeden tamamlar.)	8	8	0	0	100%
Öğretmenin direktiflerini yerine getirme	8	8	0	0	100%
Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepki vermeme	8	8	0	0	100%
Göz Kontağı Kurma	8	8	0	0	100%
Öğretmenin Hareketlerini İzleme	8	8	0	0	100%
Etkinlikleri bağımsız olarak tamamlama	8	8	0	0	100%
Öğretmenin Hareketlerini Taklit Etme	8	8	0	0	100%
ORTALAMA					100%

EK 7: Gözlemciler Arası Güvenirlilik (Mahmut)

Sosyal Davranış	Görüş Birliği		Görüş Ayrılığı		Sonuç (Ortalama)
	Gözlemci 1	Gözlemci 2	Gözlemci 1	Gözlemci 2	
Kendi Etrafında Dönme	8	8	0	0	100%
Koordinatif Eğitim Etkinlikleri Esnasında Öğretmeni İle Etkileşim Kurma	8	7	0	1	94%
İsmine Tepki Vermeme (Ayşe, Can, Zeynep)	8	8	0	0	100%
Çağırıldığında Bakma	8	8	0	0	100%
Başka insanların yüz ifadelerine ve duygularına tepkisiz kalma. (karşısındaki gülümsediğinde gülümsemez.)	8	8	0	0	100%
Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltme. (Diğer ayağını kaldır, sıraya gir vb.)	8	8	0	0	100%
Koordinatif eğitim kapsamındaki oyun aktivitelerinde diğer öğrencilerle işbirliği yapma. (Aktivitelerde akranları ile eş güdümlü çalışır, akranına top alıp verme, top ile paslaşma vb., sırasını bekleme vb.)	8	6	0	2	88%
Öğretmenini dinleme.	8	8	0	0	100%
Öğretmeninin hareketlerini izleyerek taklit etme	8	8	0	0	100%
Göz kontağı kurma	8	8	0	0	100%
ORTALAMA					98%

EK 8: Gözlemciler Arası Güvenirlilik (Yasin)

Sosyal Davranış	Görüş Birliği		Görüş Ayrılığı		Sonuç
	Gözlemci 1	Gözlemci 2	Gözlemci 1	Gözlemci 2	
Sızlanarak Şikayet Etme	8	8	0	0	100%
Koordinatif Eğitim Kapsamındaki Aktivitelerde Öğretmeni ile İş birliği Yapma	8	7	0	1	94%
Yönergeleri Yerine Getirme	8	6	0	2	88%
ORTALAMA					94%

EK 9: Etik Kurul İzni**DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN SAĞLIK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU**

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Yaygın Gelişimsel Bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Hazırlanan Koordinatif Eğitim Programının Çocukların Sosyal Davranışları Üzerine Etkisi
VARSA ARAŞTIRMANIN PROTOKOL KODU	
ETİK KURULUN ADI	Düzce Üniversitesinde Girişimsel Olmayan Sağlık Araştırmaları Etik Kurulu
AÇIK ADRESİ	Düzce Üniversitesi Tıp Fak. Morfoloji Binası 4. Kat Konuralp-Düzce
TELEFON	
FAKS	
E-POSTA	

BAŞVURU BİLGİLERİ	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Öğr.Gör.Pelin USTAOĞLU HOŞVER			
	YARDIMCI ARAŞTIRMACILAR UNVANI/ADI/SOYADI	Dr.Öğr.Üyesi Emre TÜREGÜN, Dr.Öğr.Üyesi Fidan ÖZBEY			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Spor Bilimleri			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Bölümü			
	VARSA İDARI SORUMLU UNVANI/ADI/SOYADI				
	DESTEKLEYİCİ				
	PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ UNVANI/ADI/SOYADI (TÜBİTAK vb. gibi kaynaklardan destek alanlar için)				
	DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ				
	ARAŞTIRMANIN FAZİ VE TÜRÜ	FAZ 1	☐		
		FAZ 2	☐		
FAZ 3		☐			
FAZ 4		☐			
Gözlemsel ilaç çalışması		☐			
Tıbbi cihaz klinik araştırması		☐			
In vitro tıbbi tanı cihazları ile yapılan performans değerlendirme çalışmaları		☐			
İlaç dışı klinik araştırma		☐			
Diğer ise belirtiniz ****					
	TEK MERKEZ ☐	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☐	ULUSLARARASI ☐	

DEĞERLEN DİRİLEN BELGELER	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili		
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ				Türkçe ☐	İngilizce ☐
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU				Türkçe ☐	İngilizce ☐	Diğer ☐

Etik Kurul Başkanının

Doç.Dr.Gülbin SEZEN

Not: Etik kurul başkanı, imzasının yer almadığı her sayfaya imza atmalıdır.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN SAĞLIK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI		Yaygın Gelişimsel Bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Hazırlanan Koordinatif Eğitim Programının Çocukların Sosyal Davranışları Üzerine Etkisi	
VARSA ARAŞTIRMANIN PROTOKOL KODU			
	OLGU RAPOR FORMU		Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
	ARAŞTIRMA BROŞÜRÜ		Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
DEĞERLENDİRİLEN DİĞER BELGELER	Belge Adı		Açıklama
	SİGORTA	☐	
	ARAŞTIRMA BÜTÇESİ	☐	
	BIYOLOJİK MATERYEL TRANSFER FORMU	☐	
	ILAN	☐	
	YILLIK BİLDİRİM	☐	
	SONUÇ RAPORU	☐	
	GÜVENLİLİK BİLDİRİMLERİ	☐	
Diğer:	☐		
KARAR BİLGİLERİ	Karar No:2018/212	Tarih: 04.02.2019	
	Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve uygun bulunmuş olup araştırmanın/çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan etik kurul üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilmiştir.		

KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

ETİK KURULUN ÇALIŞMA ESASI	İlaç ve Biyolojik Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmelik, İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu
BASKANIN UNVANI / ADI / SOYADI:	Doç.Dr.Gülbin SEZEN

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişkisi		Katılım *		İmza
Prof. Dr. Hüseyin YÜCE	Tıbbi Genetik	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	7
Prof.Dr.Atilla Senih MAYDA	Halk Sağlığı	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç.Dr.Ege GÜLEÇ BALBAY	Göğüs Hastalıkları	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç.Dr.Muhammet Ali KAYIKÇI	Üroloji	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç.Dr.Birgül ÖNEÇ	İç Hastalıkları	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç.Dr.Mehmet GAMSIZKAN	Patoloji	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Nuri Cenk COŞKUN	Farmakoloji	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Filiz SÜZER ÖZKAN	Hemşirelik Bölümü	Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Önder KILIÇASLAN	Çocuk Sağlığı	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Abdullah BELADA	KBB	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Zerrin GAMSIZKAN	Tıp Eğitimi ve Bilişimi	Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Mustafa Salih EROL	Biyomedikal Uzmanı	Düzce Üniversitesi Sağlık Uyg ve Araş.Merkezi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Kenan VAROL	Sivil Uye	Varoller Demir Çelik Ürünleri San ve Tic Ltd Şti	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Metin POLAT	Avukat	Düzce Üniversitesi Hukuk Müşavirliği	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	

*:Toplantıda Bulunma

Etik Kurul Başkanı

Doç.Dr.Gülbin SEZEN

Not: Etik kurul başkanı, imzasının yer almadığı her sayfaya imza atmalıdır.

EK 10: Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı İzin Onayı

İZİN FORMU

'Yaygın Gelişimsel Bozukluğu olan Çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisi' konulu araştırma çalışması yapmayı planlamaktayım. 'Yaygın Gelişimsel Bozukluğu olan Çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisi' konulu araştırma çalışmam için Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalınızda 'Yaygın Gelişimsel Bozukluğu olan Çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisi' konusunda çalışmalarına izin verilmesi için müsaadelerinizi arz ederim.

17/10/2018

Öğr. Gör. Pelin USTAĞLU HOSVER

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında çalışmalar yapması uygundur.

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanı

17.10.2018

Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ

Uygundur.
Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ

EK 11: İzle Otizm Spor Kulübü İzin Onayı

DÜZCE İZLE ÖZEL EĞİTİM SPOR KULÜBÜ
BEYCİLER MAH. 4. CAD. 1753.SOK. NO:4 DÜZCE
TEL: 0380 526 25 25 FAX: 0380 526 22 62
izlesporkulubu@gmail.com DÜZVE VD: 3230533227

KONU: Koordinatif Eğitim Programı hk.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM BÖLÜMÜ

' Yaygın Gelişimsel Bozukluğu Olan Çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programı kapsamında çocuklara yönelik davranışsal etkisi ' konulu araştırmada çalışma yapmak isteğiniz üzere araştırmacı öğretim görevlisi Pelin USTAOĞLU HOŞVER'in kulübümüzde çalışma yapmasında herhangi bir engel yoktur.

Katılımcı Görevli

Öğrt. Gör. Pelin USTAOĞLU HOŞVER

AHMET ALP

DÜZCE İZLE ÖZEL EĞİTİM
SPOR KULÜBÜ DERNEĞİ
BAŞKANI

05.11.2018

EK 12: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formları

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

(Tek sayfa olarak ve gönüllünün anlayabileceği şekilde (tıbbi terimlerin açıklaması ile) gerekirse çeşitli yaş gruplarında ki gönüllülere hitap edecek şekilde hazırlanması gerekmektedir.)

(Örnektir)

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma bilimsel bir araştırma olup araştırmanın adı “Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisi”dir. Bu araştırmanın amacı **Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisini incelemektir**. Bu çalışmada çocuğunuza **koordinatif eğitim**, uygulanacaktır. Koordinatif eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen fiziksel etkinlik kartları ile verilecektir. Çocuğunuzun yaş grubuna uygun olan kart rengi sarıdır. Fiziksel Etkinlik Kartları (FEK) sarı kartlar grubu, ilkokul “Oyun ve Fiziki Etkinlikler” dersi programında yer alan Hareket Yetkinliği alt öğrenme alanını (temel hareket becerileri, temel hareket kavramları, oyun stratejileri /taktikleri) oluşturan hareketleri geliştirmek üzere etkinlik ve oyun temelli olarak hazırlanmıştır. Sarı kartlar: ilkokuldaki çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak yer değiştirme hareketleri (yürüme, koşma, atlama, kayma vb.), dengeleme hareketleri (dönme, salınım, duruş, oturuş vb.), nesne kontrolü gerektiren hareketler (atma, tutma, yakalama, vurma vb.) ve birleştirilmiş hareketler (bayrak yarışı, hedef oyunları vb.) başlıkları altında oluşturulmuştur. Bu çalışmada çocuğunuzun yer alması öngörülen **süre 8 hafta olup** çalışmada yer alacak gönüllülerin sayısı **3 kişi**’dir. Çalışmada farklı tedavi grupları/gruplar bulunmakta olduğundan bu gruplara sizler rastgele olarak yerleştirilebilirsiniz. Araştırmanın deseni, nitel araştırma yöntemlerinden vaka incelemesidir. Bu araştırmanın genel amacı, programlanmış koordinatif eğitiminin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal davranışları üzerine etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda saha notları tutulacak, günlük ders değerlendirmesi yapılacak ve dersler video teyp kayıt altına alınacaktır. Video teyp kayıtlarının analizi grafiksel analiz ve betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilecektir. Uygulama öncesi ve sonrası ailelere Gresham ve Elliot (1990) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi-SBDS (Social Skills Rating System) ölçeği uygulanacaktır. SPSS programıyla analizi gerçekleştirilecektir. Son aşamada analiz edilen veriler, bulgular başlığı altında araştırma soruları çerçevesinde düzenlenerek sunulacaktır. Bu araştırma TÜBİTAK 1002 Hızlı Destek Projesi kapsamında desteklenmesi için araştırmacının yürütücülüğünde başvuru yapılacaktır.

Bu araştırma ile ilgili olarak 8 hafta boyunca eğitime katılmakta sürekliliğin olması ve devamsızlık yapmamak sizin sorumluluklarınızdır. Bu araştırmada çocuğunuz için herhangi bir risk ve rahatsızlıklar söz konusu olmayacaktır; çocuğunuz için beklenen olası yararlar koordinatif eğitimin çocukların sosyal davranışları üzerinde olumlu yönde gelişim gözleneceği düşünölmektedir. Araştırmaya bağlı bir zarar söz konusu olduğunda, bu durumun tedavisi sorumlu araştırıcı tarafından yapılacak, ortaya çıkan masraflar Öğr. Gör. Pelin USTAOğLU HOşVER tarafından karşılanacaktır.

Araştırma sırasında araştırma konusuyla sizi ilgilendirebilecek ve sizin araştırmaya katılmaya devam etme isteğinizi etkileyebilecek yeni bilgiler/gelişmeler olduğunda, bu durum size veya yasal temsilcinize derhal bildirilecektir. Araştırma hakkında ek bilgiler almak için ya da çalışma ile ilgili herhangi bir sorun, istenmeyen etki ya da diğer rahatsızlıklarınız için her zaman 05.....no.lu telefondan **Dr AşKI ELLİBEş KAYA**'a başvurabilirsiniz.

Bu araştırmada yer almanız nedeniyle size hiçbir ödeme yapılmayacaktır. Ayrıca, bu araştırma kapsamındaki bütün muayene, tetkik, testler ve tıbbi bakım hizmetleri için sizden veya bağlı bulunduğunuz sosyal güvenlik kuruluşundan hiçbir ücret istenmeyecektir. Bu araştırma İZLE SPOR KULÜBÜ tarafından desteklenmektedir.

Bu araştırmada çocuğunuzun yer alması tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz; bu durum, herhangi bir cezaya ya da sizin yararlarınıza engel duruma yol açmayacaktır. Araştırmacı bilginiz dahilinde veya isteğiniz dışında, uygulanan tedavi şemasının gereklerini yerine getirmemeniz, çalışma programını aksatmanız veya tedavinin etkinliğini artırmak vb. nedenlerle çocuğunuz araştırmadan çıkarılabilir. Araştırmanın sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır; çalışmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından çıkarılmanız durumunda, sizle ilgili tıbbi veriler de gerekirse bilimsel amaçla kullanılabilir.

Size ve çocuğunuza ait tüm tıbbi ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır ve araştırma yayınlansa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir ancak araştırmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde tıbbi bilgilerinize ulaşabilir. Siz de istediğinizde kendinize ait tıbbi bilgilere ulaşabilirsiniz.

Çalışmaya Katılma Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce bana verilmesi gereken tüm bilgileri okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana, aşağıda adı belirtilen araştırmacı hekim tarafından yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Bu araştırmaya gönüllü olarak çocuğumun katıldığını, istediği zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabiliriz biliyorum. Bu koşullar altında, bana bu araştırma kapsamında yapılacak olan uygulamalar ile şahsıma ait tıbbi bilgilerin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyor ve söz konusu araştırmaya hiçbir zorlama ve baskı altında olmaksızın kendi rızamla ÇOCUĞUMUN ARAşTIRMAYA katılmasını kabul ediyorum.

Bu formun imzalı bir kopyası bana verilecektir.

- Sadece yukarıda bahsi geçen araştırmada kullanılmasına izin veriyorum
- İleride yapılması planlanan tüm araştırmalarda kullanılmasına izin veriyorum
- Hiçbir koşulda kullanılmasına izin vermiyorum

Gönüllünün, Adı-Soyadı: Adresi: Tel.-Faks: Tarih ve İmza:	Açıklamaları yapan araştırmacının, Adı-Soyadı: Görevi: Adresi: Tel.-Faks: Tarih ve İmza:
Velayet veya vesayet altında bulunanlar için veli veya vasinin, Adı-Soyadı: Adresi: Tel.-Faks: Tarih ve İmza:	Olur alma işlemine başından sonuna kadar tanıklık eden kuruluş görevlisinin/görüşme tanığının, Adı-Soyadı: Görevi: Adresi: Tel.-Faks: Tarih ve İmza:

EK 13: Sosyal Davranış Listesi

Sosyal Davranışlar	+	-	Açıklama
1. Koordinatif eğitim kapsamındaki oyun aktivitelerinde diğer öğrencilerle iş birliği yapar.			
2. Sarı kart etkinliklerini bağımsız olarak (sözel ipucu sunulmadan) tamamlar.			
3. Akranlarını/öğretmenlerini dinler ve direktiflerini yerine getirir			
4. Koordinatif eğitim etkinlikleri esnasında iletişim ve etkileşim kurar.(göz kontağı kurar, konuşur, vücut dilini kullanır.)			
5. Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde önerilen şekilde düzeltir. (diğer ayağını kaldır, sıraya gir vb.)			
6. Çağırıldığında bakar.			
7. Konuşurken karşısındakinin yüzüne bakar, göz kontağı kurar.			
8. Öğretmenin hareketlerini izler.			
9. Öğretmenin hareketlerini taklit eder.			
10. Öğretmene saldırır.			
11. Yönergeleri yerine getirmez.			
12. Öfkesi, patlaması veya nöbetleri görülür.			
13. Bağırır.			
14. Sızlanır veya şikâyet eder.			
15. Etkinlikleri katılmayı reddeder.			
16. Etkinlikleri bağımsız tamamlayamaz.			
17. Yüz ifadesi duygularını belli etmez.			
18. Öğretmenlerinin önerilerine karşı çıkar. (yönergelere uymaz)			
19. Kendi etrafında uzun süre döner.			
20. Basit emirleri bir kere söylendiğinde yerine getirmez. (otur, buraya gel, ayağa kalk gibi)			
21. Çağırıldığında kendi ismine tepki vermez. (Ayşe, Can, Zeynep)			
22. Kendi etrafında döner.			
23. Ellerini amaçsızca sallar.			
24. Öfke nöbeti geçirir.			
25. Anlamsız şekilde boşluğa bakar.			

EK 14: Yansıtıcı Günlük

Yansıtıcı Günlük

Hazırlayan: Pelin USTAOĞLU HOŞVER

13 Nisan 2019

Yer: İZLE SPOR KULÜBÜ

Saat: 10.00 -16.10

Sabah rutinimi gerçekleştirdikten sonra izleye geldim ve derse başlamak için kollarımı sıvadım ilk önce Mahmut'la çalıştım. Çünkü artık bütün çocuklarım istekli bir şekilde derse katılıyor. Asayiş berkemal artık ☺

Mahmut doğru yönlendirilse ve üstüne biraz düşülse milli sporcu olur çünkü cevher var onda umarım çalışmamız bittikten sonra eğitime devam edebilir. Taklit becerisi de inanılmaz gelişti harmandalı oynadı benimle aynanın karşısında bana bakarak hareketleri bire bir olmasa da ne yaptıysam yaptı. Mutluluk tarifsiz.

Yasin'le bugün sepet içine masa tenisi topu atma çalışması yaptık ve onunla yaptığım en eğlenceli dersti. Hatta ders hiç bitmesin bile istedim. Ziya'nın geçen hafta keyfi yerinde değildi beni bu hafta biraz endişelendiriyordu ancak beklediğim gibi olmadı sanırım bana alışıyorlar.

Her geçen gün daha umutlu daha mutlu ayrılıyorum kulüpten.

EK 15: Saha Notları

* Kulüp ta hulohop yok, almayı unutma.

* Mahmut ödül olarak çikolatalı bisküvi seviyor, marketten al.

* Ziya'nın çikolata yemesi yasak sağlıklı atıştırmalık al.

EK 16: Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Araştırmacı: Pelin USTAOĞLU HOŞVER

Görüşülen: AİLE

Tarih:

Yer:

Saat:

‘Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik hazırlanan koordinatif eğitim programının çocukların sosyal davranışları üzerine etkisi’

1. Çocuğunuzla 2 aydır koordinatif eğitim çalışmaları yapıyoruz. Bu çalışmaların başladığı günden itibaren çocuğunuzun davranışlarında olumlu değişiklikler gözlemlediniz mi? Ne gibi değişiklikler bunlar?
2. Bu çalışmaların başladığı günden itibaren çocuğunuzun davranışlarında olumsuz değişiklikler gözlemlediniz mi? Ne gibi değişiklikler bunlar?
3. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun sosyal davranışlarına etkisi ne oldu? Hangi sosyal davranışlarında farklılıklar gözlemlediniz?
4. Yürüttüğümüz bu çalışma çocuğunuzun akranları ile etkileşimini nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu etkileşim davranışlarında?
5. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun iletişim davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu iletişim davranışlarında?
6. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun paylaşma davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu paylaşım davranışlarında?
7. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun iş birliği davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu iş birliği davranışlarında?
8. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun dinleme davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu dinleme davranışlarında?
9. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun takıntılı (stereotipik) davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu takıntılı davranışlarında?
10. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun öfke kontrolü davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu öfke kontrolü davranışlarında?
11. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun sorunlu davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu sorunlu davranışlarında?
12. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuzun kendini ifade etme davranışlarını nasıl etkiledi? Artma ya da azalma oldu mu kendini ifade etme davranışlarında?
13. Yürüttüğümüz bu çalışmanın çocuğunuza katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?
14. Yürüttüğümüz bu çalışmayı diğer çocuklar için de tavsiye eder misiniz? Neden?
15. Çocuğunuzun ilerleyen zamanlarda koordinatif eğitim programına devam etmesini ister misiniz?

EK 17: Geçerlik Komite Toplantı Örneği

Geçerlilik Toplantı Tutanağı

Toplantı No: 1

Tarih: 5 mart 2019

Saat: 15.30 -16.10

Süre: 40 dk

Yer: DÜ Spor Bilimleri Fakültesi Dr. Öğretim Üyesi Emre Türegün'ün Odası

Kayıt türü: Ses kaydı

Katılanlar: Pelin USTAOĞLU HOŞVER (Araştırmacı) , Dr. Öğr. Üyesi Fidan Özbey, Dr. Öğr. Üyesi Emre Türegün

Tutanağı hazırlayan: Pelin USTAOĞLU HOŞVER

Toplantı Konuları

1. Araştırmacı Ön değerlendirme video görüntülerinden yola çıkarak geçerlilik toplantı komitesi üyelerine yaptığı egzersizleri anlatmıştır.
2. Ön değerlendirme video görüntülerinden yola çıkılarak P.U.H. geçerlilik toplantı komite üyelerine öğrencilerin tanıtımını gerçekleştirmiştir.
3. Ön değerlendirme analizlerini geçerlilik toplantı komite üyelerine açıklamıştır ve *“Pelinciğim bağımsız başka bir değerlendirmeci tarafından da analiz yapılırsa elde edilen veriler daha tarafsız olacaktır. Sana özverili bir şekilde yardım edecek bir öğrenci bulsan çalışman amacına ulaşman için kolaylık sağlayacaktır.” (FÖ) “Ben de bu konuda Fidan Hoca'ya katılıyorum, sana yardım edecek bir öğrenci bulursan hem daha hızlı yol alırsın hem de çalışmanın güvenilirliği ve tarafsızlığı artar.” (ET)*
4. Video analizleri gerçekleştirilirken sayısal verilerin daha net şekilde belirtilmesi önerilmiştir.
“Pelinciğim, burada öğrenciye 5 kere sana bakmasını söylemişsin, işte bunları da not alırsan araştırmada hem nitel hem nicel veriler elde etmiş olacaksın.”(FÖ).
5. Toplantının sonunda uygulama çalışmalarına araştırmacıya en uygun zamanda başlayabileceği önerilmiştir.

EK 18: Özgeçmiş

PELİN USTAOĞLU

E-Posta Adresi :
Telefon (İş) :
Telefon (Cep) :
Adres : Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Öğrenim Bilgisi

Yüksek Lisans 2008
26/Haziran/2010
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ/BEDEN EĞİTİMİ VE
SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ/BEDEN EĞİTİMİ
Tez adı: İlköğretim öğrencilerinin vücut
kompozisyonlarının değerlendirilmesi (2010) Tez
Danışmanı:(ÖZCAN SAYGIN)

Lisans 2004
23/Haziran/2008
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ/BEDEN EĞİTİMİ VE
SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ/BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ PR.

Projelerde Yaptığı Görevler:

1. Düzce Üniversitesi Çocuk Üniversitesi, TÜBİTAK PROJESİ, Eğitimci:
USTAOĞLU PELİN, 10/06/2016- 22/07/2016 (ULUSAL)
2. Düzce Üniversitesi Çocuk Üniversitesi, TÜBİTAK PROJESİ, Eğitimci:
USTAOĞLU PELİN, 10/06/2015- 24/07/2015 (ULUSAL)